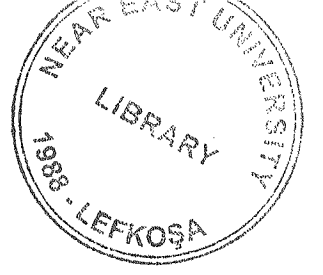

**K.K.T.C.
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ**

**KUZEY KIBRIS TÜRK HALKININ MİLLİ MÜCADELE (1955-1974)
YILLARINDAKİ ANILARINDAN DERLEMELER**

BİTİRME ÇALIŞMASI

**Hazırlayan
Çiğdem ALTINFİNCAN**

**Tez Danışmanı
Doç.Dr. Bülent YORULMAZ**

**2000
LEFKOŞA**

İÇİNDEKİLER

KONULAR

SAYFA

I. 1955 – 1958 YILI OLAYLARI

<u>Türk-Rum Çarpışmaları</u>	<u>1</u>
<u>Vasilya Olayı</u>	<u>2</u>
<u>Toplumlararası İlk Çatışmalar</u>	<u>6</u>
<u>EOKA Tedhişçilerinin Saldırıları</u>	<u>9</u>
<u>Rum ve Yunanlılar Olayları Çarpıtıyor</u>	<u>11</u>
<u>İnönü (Sinde) Köyü Katliamı</u>	<u>13</u>
<u>Temsilciler Toplantısı ve Alınan Kararlar</u>	<u>13</u>
<u>EOKA'ya Karşı Direniş (31 Ağustos 1957)</u>	<u>16</u>
<u>Celal Hordan</u>	<u>17</u>

II. TMT'NİN KURULUSU (26 – 27 Temmuz 1957)

<u>TMT'nin Ant İçen İlk Üyeleri</u>	<u>21</u>
<u>TMT Andı</u>	<u>22</u>
<u>TMT'nin İlk örnek Bildirisi</u>	<u>22</u>
<u>TMT'nin İkinci Örnek Bildirisi</u>	<u>23</u>

III. İNGİLİZLERİN TÜRKLERE BASKISI (1957 – 1960)

<u>Türk Gençleri Tutuklanıyor</u>	<u>26</u>
<u>Vali Foot'a Tepki</u>	<u>28</u>
<u>Doktor Küçük Ankara'da</u>	<u>29</u>
<u>Menderes'ten Moral</u>	<u>30</u>
<u>İngiltere'ye Büyük Öfke</u>	<u>31</u>
<u>Rauf Raif Denktaş'ın Anıları ve 1958 Olaylarını Değerlendirmesi</u>	<u>32</u>

IV. OCAK 1958 KIBRIS'TA DÖNÜM NOKTASI 42

V. ANILAR (1955 – 1958) 44

Lefkoşa'lı Tahsin Ali Kışlalı'nın 1955 – 1959 EOKA Dönemi Anıları 45

Parola, Hücre ve Silah Deposu 47

Nikos Sampson'u Nasıl Yakaladık 48

Operasyon ve Sampson'un Tutuklanması 49

Bakan Yorgacis'le Nasıl Görüştüm 50

Emekli Polis Memuru Hasan Özkanlı'nın Anıları 51

VI. 1955 – 1960 EOKA EYLEMLERİ

1 Nisan 1955 EOKA Eylemleri 52

Poliste Alarm 52

EOKA'cılara Ani Baskın 52

Yunan Bayrağı 54

Kalifaca Meydan Çatışması 54

Eski Tabancalar ve Mermi Sorunu 55

Temerküz Kampları 56

Yeni Kurulan TMT'de Görev 56

Lefkara'lı Turgut Sami Sunalp'ın 1956 Yılına Ait Anıları 57

Lefkara'lı Şakir Hüseyin Hürdoğan'ın 1956 Yılına Ait Anıları 60

VII. TARİHİ BİR BELGE: 1960 GARANTİ ANTLAŞMASI 62

VIII. YABANCI BASIN VE BM'NİN TANIKLIĞI (1963-1964) 64

IX. ANILAR (1963)

Lefkara'lı Turgut Sami Sunalp'ın 23 Aralık 1963 Anıları 72

Silah Teslim Almak İçin Gelen Rum Polis Çavuşu 76

<u>Lefkara'lı Derviş Mehmet Kaner'in Çilesi</u>	78
<u>Hüseyin Mehmet Ali'nin Anıları</u>	79
<u>Lefkara Halkını Göçe Zorlayan Nedenler</u>	82
<u>Lefkara'lı Derviş Mehmet Kaner'in Anıları</u>	83
<u>X. BARİŞ HAREKATI (20 Temmuz 1974)</u>	86
<u>I. ve II. Cenevre Görüşmeleri (25 – 30 Temmuz 1974)</u>	89
<u>İkinci Barış Harekâtı</u>	90
<u>XI. 1974'TEKİ RUM KATLIAMLARININ</u>	
<u>YABANCI BASINDAKİ YANKILARI</u>	93
<u>XII. ANILAR (1974)</u>	
<u>Girne Karşıyaka'dan Mustafa İlkay Harmancı'nın Anıları</u>	99
<u>Mehmet Salih Çağatay'ın Anıları</u>	104
<u>Lefkara'dan Göç Eden Sıdika Mehmet'in Anısı</u>	106
<u>20 Temmuz'da Rauf Denktaş'ın Radyo Konuşması</u>	106
<u>Rum Radyosunun Haberleri</u>	107
<u>Ateşkes Antlaşması</u>	108
<u>XIII. SONUÇ</u>	109
<u>XIV. KAYNAKÇA</u>	110
<u>XV. DİZİN</u>	111
<u>Kişi Adları Dizini</u>	111
<u>Yer Adları Dizini</u>	113
<u>Kurum ve Kuruluş Adları Dizini</u>	115

ÖNSÖZ

Kıbrıs Türk halkının 1955 – 1974 yılları arasında vermiş olduğu kahramanca mücadeleyi, fert bazında ele alıp derlerken; şunu bir kez daha yaşayarak öğrendim: dünyada Türk milletinden başka hiçbir millet yoktur ki vatanını canından aziz bilsin, onun uğruna canını seve seve verebilsin.

Atalarımın sonsuz gurur duyduğum. Onların bu mücadelede çektiklerini, bizzat kendilerinden dinlemenin ayrıcalığını ve mutluluğunu yaşadım.

1955 yılları ile başlayan EOKA tedhiş örgütünün işkence, eziyet ve baskılarına bütün olumsuz şartlara rağmen direnerek, dimdik ayakta duran atalarımın yazdığı destan, tarihteki haklı yerini elbette ki çoktan aldı. Ben de bu mücadeleyi bir nebze olsun gelecek nesillere taşıyabilmek adına yaptığım çalışmamın faydalı olmasını umarım.

Türk milleti tarih boyunca hiçbir milletin egemenliği altına girmemiştir, girmeyecektir de... Büyük Önder Atatürk “Bağımsızlık, benim karakterimdir.” derken, aslında kendi karakterinde Türk milletinin karakterini yansıtıyordu.

İşte bu büyük millet Ata’sının ‘Ya istiklal, ya ölüm’ düsturundan yola çıkarak yaşamak istediğini tüm dünyaya ilan etmiştir.

Kıbrıs, tarihte hiçbir zaman Rum-Yunan olmadı, olmayacak da. Türk millet yaşanan tüm olumsuzlukları aşmasını bilecektir. Bu güç, ‘onun damarlarındaki asil kanda mevcuttur.’

1955’ten 1974’e kadar vatanımız, özgürlüğümüz uğruna canını ve kanını vermekten gözünü kırpmayan bu büyük milletin şehit olan her ferdine Allah’tan rahmet, gazi olanlarına da sağlıklı uzun ömürler dilerim.

Bu tezi hazırlamamda, her türlü konuda desteğini esirgemeyen hocam Sayın Doç Dr. Bülent Yorulmaz'a, bana maddi ve manevi olarak tüm imkanlarını seferber eden aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Çiğdem ALTINFINCAN

KIBRIS TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

Kıbrıs'ta 1955-1974 dönemini kapsayan zaman dilimi içerisinde yer alan olayların boyutlarına yer vermeden önce Kıbrıs'ın coğrafi ve tarihi durumuna bakmayı uygun buldum.

Kıbrıs Akdeniz'in kuzeydoğusunda ve Türkiye'nin en yakın güney sahiline, Anamur Burnu'na sadece 44 mil (71 km.) mesafede bulunmaktadır. Kıbrıs Akdeniz'in üçüncü büyük adasıdır. Yüzölçümü 9282 km karedir. En uç noktaları doğuda kaşık sapı gibi uzanan Zafer Burnu, eski adıyla Ay Andrea Burnu, diğer ucu Baf ilçesine bağlı Arnavut Burnu'dur. Bu iki burun arasındaki mesafe 227 km (141 mil)'dir. kıyılarının uzunluğu ise 782 km (486 mil)'dir.

Kıbrıs 15. yy ikinci yarısından sonra Venediklilerin eline geçmiş ve koyu Katolik taassubu altında Kıbrıslı Ortodoks kilisesine karşı ağır baskı icra ederek yönetilmiştir.

Bu baskıya dayanamayan Rum Ortodoks kilisesi 1571 yılında Kıbrıs Türkler tarafından fethedilince Rahatlamıştı. Kıbrıs kilisesine özel imtiyaz tanınmış ve AFTEKEFALO olarak yönetilmeye başlanmıştı.

Türkler 1878 yılına kadar adayı yönetmiş ve 1878'de İngilizlere kiralamıştı.

Stratejik önemi büyük olan ada, Rusların Akdeniz'e inişini önleme açısından müttefik olan İngiltere'ye, savunma amacı ile kiralanmış ve ada 1914 yılında kısmen İngiltere'ye ilhak edilmiştir.

Ada 1959-1960 Londra- Zürih antlaşmaları ile 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti ile İngiliz sömürge idaresine son verilmiştir. Ancak bu antlaşmalar gereğince İngilizler adanın Ağrotur ve Dikelya üslerini egemen üsler olarak

kullanmaktadırlar.

11 Şubat 1959 ‘da Zürih’te ve 17 Şubat 1959’da Londra’da tamamlanan görüşmeler sonucu antlaşmalar ilgili taraflar arasında imzalanmış ve tanzim edilen Kıbrıs Cumhuriyet anayasası ile Kıbrıs Cumhuriyeti’nin bağımsızlığı 16 Ağustos 1960’ta ilan edilmiş ve BM’ye tescil ettirilmiştir.

Rum –Yunan ikilisinin Enosis hayalleri, varılan bu antlaşmalarla frenlenmiş olduğu için bu antlaşmaları bertaraf etmek ve arzulanan nihai hedefe ulaşmak için antlaşmaları 1963 Kasım ayında tek taraflı iptal etme çabası ile ünlü Akritas Planı'ı yürürlüğe koydular. 21 Aralık 1963 tarihinde Türk toplumuna karşı planlı katliam uygulamasına başladılar. Adanın her tarafında vahşi cinayetler işleniyordu. Bu aşamaya nasıl gelindiğine kısaca değineceğim.

Rumlar, 15 Ocak 1950’de kilisenin önderliğinde adada bir referandum düzenlediler. Enosis’e “evet” veya “hayır” şeklinde sunulmuştu. Hayır diyecek olanlar kilise tarafından aforoz edilecekleri tehdidi altında Rum toplumunun “evet” cevabını almışlar ve imzalanmış belgelerle BM’ye başvurmuşlardı. Her defasında başvuruları hukuki mesnetten yoksun olduğu için reddediliyordu. Bu defa taktik değiştirildi.

Yunanistan 16 Ağustos 1954'te Kıbrıs'a “self-determinasyon” (kendi kaderini tayin etme hakkının tanınması talebi ile BM’ye başvurmuştur. Türkiye BM’de Yunanistan’ın bu yersiz taleplerine karşı adada iki toplumun varlığını ve Türk toplumunun haklarını savunmaktaydı.

Rum-Yunan ikilisi BM kanalı ile hukuki bir sonuç elde edemeyeceklerini anlayınca bir yandan destek arayışı devam ederken, diğer yandan da 1951 yılından itibaren Kıbrıs'ta silahlı mücadeleye başlamak üzere kilisenin önderliğinde

Başpiskopos Makarios Yunan Ordusunda albay rütbesi taşıyan Kıbrıs asıllı YEORYIOS THEODORU GRIVAS'ı Kıbrıs'a davet etti ve EOKA terör örgütünü, elemanlarını ve silahlanma işlerini örgütleyip tekrar Yunanistan'a dönmüştü. 1954'te tekrar adaya geldi.

Artık silahlı eylem dönemini başlayacaktı. 1 Nisan 1955 tarihinde İngiliz sömürge idaresine karşı başlatılan silahlı eylemler sonucu pek çok İngiliz ve aileleri sokak ortasında öldürülmüş, ENOSİS'e karşı tavır alan Türk polisleri ve gençler gaddarca öldürülmüş ve nefis-i müdafaa için Türk toplumu da TMT'yi (Türk Mukavemet Teşkilatı) kurma ihtiyacını duymuştu.

Bu olaylarda Türk toplumu 1955-1974 dönemindeki saldırılar sonucu uğradığı maddi manevi zararların yanında pek çok şehitler vermiş ve Türk toplumu, 1974, 20 Temmuz Türk Barış Harekatı ve toplumun kahramanca direnişi ile bugünkü barış ve huzura kavuşmuştur. Olayların seyri ile ilgili olarak yaşanan gelişmeleri o günleri yaşayanların ifadelerinden daha detaylı bir şekilde göreceğiz.

TÜRK – RUM ÇARPIŞMALARI

İLK TÜRK-RUM ÇATIŞMALARI

(11 OCAK 1956)

EOKA'nın Türklere karşı giriştiği ilk vahşi cinayet, 11 Ocak 1956, Çarşamba günü Baf'ta EOKA tedhişçilerinin, Abdullah Ali Rıza adındaki bir polis çavuşunu vurarak öldürmeleriyle başladı. Abdullah Çavuş, kısa bir süre önce keman kılıfı içinde silah taşıyan bir EOKA'cuyu tutuklamıştı. Ahmet C. Gazioğlu, yayınladığı Enosis'e Karşı Taksim ve Eşit Egemenlik kitabında bu olayı şu şekilde anlatır: S.172

ABDULLAH ÇAVUŞ'UN ÖLDÜRÜLMESİ: 1956 yılına girildiğinde, Vali ile Makarios arasındaki gizli müzakereler, yine Kıbrıs sorununun en önemli gelişmesi olmaya bir süre daha devam etti. Bu esnada EOKA'nın Türk polislere karşı giriştiği saldırılar, iki toplum arasındaki gerginliği daha da arttırdı ve toplumlararası çatışmalara neden oldu.

Türk polislerine karşı girişilen ilk vahşi cinayet, 11 Ocak 1956, Çarşamba günü Baf'ta, EOKA tedhişçilerinin, Abdullah Ali Rıza adındaki bir polis çavuşunu vurarak öldürmeleriyle başladı.

Çavuş, öldürüldüğü günün sabahı görevine gitmek için, Baf'taki evinden çıkıp birkaç metre ilerledikten sonra, kendisine pusu kurmuş olan EOKA canileri tarafından arkasından vurulmuştu. EOKA kurşunlarından ikisi, Türk çavuşun kalbini ve ciğerini parçalamış; böylece birkaç dakika içinde ölümüne neden olmuştu.

Abdullah Çavuş tabancasını çekip ateş ettiyse de ağır yaralı olduğu için isabet kaydedemedi.

Bir Türk polis çavuşunun EOKA canileri tarafından kahpece arkasından kurşunlanarak öldürülmesi adanın her yanında Türk toplumu içinde büyük üzüntü ve

öfke yarattı. Lefkoşa'da ve diğer kasabalardaki Türkler, meydanlarda toplanarak bu hunharca katliamı protesto ettiler. Bazı Türk kurum ve kulüpleriyle evlerde Türk bayrakları yarıya indirildi.

Abdullah Çavuş'un Baf'ta düzenlenen cenaze törenine kasabanın Türk komiseri (İdare amiri kaymakam) Faik Müftüzade, Baf polis müdürü Mr. Hannan ve bölgedeki askeri birliğin komutanı ile çok sayıda Baf Türk'ü katıldı. Vali Mareşal Sir Jhon Harding ve Kıbrıs polis komiseri Mr. G. H. Robins cenazeye çelenkler gönderdi.

Abdullah Çavuş'un EOKA kurşunlarıyla katledilişi ve bunu izleyen iki gün esnasında adanın her tarafında Türklerin düzenledikleri protesto toplantıları ve yürüyüşleri iki toplum arasında büyük bir gerginlik yarattı.

Lefkoşa'daki Lidra Caddesinin (Ledra Street) her iki ucu İngiliz askerlerinin çektiği dikenli tellerle kapatıldı. Ve bu yolla girişler yasaklandı. 13 Ocak günü akşama doğru Lefkoşa'da Türk halkı Atatürk Meydanı'nda toplandı ve bu kallesçe katliamı protesto etti. Daha önce de öğle saatlerinde, çoğunu lise öğrencileri ve gençlerin oluşturduğu bir kalabalık Dr. Küçük'ün Girne Caddesi'ndeki evinin önünde toplanarak cinayeti kınadılar; " KIBRIS TÜRK'TÜR , TÜRK KALACAKTIR.", KAHROLSUN EOKA" sloganlarıyla tepkilerini dile getirdiler.

Limasol'da Türk dükkanları ve işyerleri kapatıldı ve halk, kasabanın Türk kesiminde protesto yürüyüşü yaptı. Limasol'daki İngiliz polis komutanı, bu yürüyüşü dağıtmak için önlem aldı ve sekiz Türk'ü tutukladı.

Magosa'da en az iki bin kişilik kalabalık oluşturan Türkler,sur içinden hareketle ve Türk bayrakları taşıyarak Namık Kemal Lisesi'ne kadar yürüdüler ve polis müfettişi Osman Zeki'nin isteğine uyarak dağıldılar.

Aynı gece Magosa'daki bazı Rum dükkanlarının camları kırıldı.

Larnaka'da Türk Kulübünde toplanan bir kalabalık, belediye meclisi üyesi Dr. Orhan Müderrisoğlu'nun tavsiye ve telkinlerine uyarak sessizce dağıldı.

Kıbrıs Türk ileri gelenleri ve siyasi liderleri Vali'ye ve diğer ilgili sömürge yöneticilerine telgraflar göndererek Türklerin korunması için daha etkin önlemler alınmasını istediler.

VASİLYA OLAYI

Makarios'un sürgüne gönderilmesini protesto eden Rumların hem Yunanistan hem de Kıbrıs'ta düzenledikleri saldırgan mitinglere ek olarak, Atina Radyosu'nun kışkırtıcı yayınları da havayı son derece gerginleştirmişti. Grivas ise, elindeki tüm olanakları kullanarak sabotaj, bombalama ve öldürme eylemlerini daha da tırmandırarak tam bir terör havası estirmekteydi.

Bu esnada Lefkoşa'nın ve kasabaların Türk semtlerinde de bombalar patlamakta, Türk polislere karşı silahlı saldırılar yer almakta, böylece iki toplum arasındaki gerginlik artmaktaydı.

Lefkoşa'nın Türk kesiminde, Atatürk Meydanı yakınındaki polis merkezi yanında bulunan metal posta kutusuna yerleştirilen bombanın patlaması sonucu on dört Türk yaralanmıştı. Yine Lefkoşa'nın Türk kesimindeki merkezi postanede patlatılan bomba, binanın bir bölümünün yıkılmasına neden olmuştu. Buna benzer saldırı olayları, artık Türk toplumunu can ve mal güvenliğini de büyük tehlikelerle karşı karşıya bırakıyordu.

Rumlar Türk polislerine karşı giriştikleri ve ölümle sonuçlanan saldırılar yetmiyormuş gibi Türklerin azınlıkta olduğu köylerde onları yıldırma, korkutma,

terörize etmek yöntemleriyle evlerini, mal ve mülklerini terk etmek zorunda bırakmak için de harekete geçmişlerdi. Nitekim, Girne kazasındaki Vasilya (Karşıyaka) köyünde çoğunlukta olan Rumlar, daha az sayıda ve silahsız olan Türk komşularına saldırarak terör havası estirmişler, çocuklar da dahil, bazı Türkleri yaralamışlar ve sonuçta Türklerin köyü terk etmelerine neden olmuşlardı.

Kıbrıslı Türklerin Vasilya'daki Rum saldırıları karşısında gösterdiği tepki ve öfke, ancak Dr. Küçük'ün köye gitmesi ve Lefkoşa'daki protesto gösterilerini yatıştırıcı konuşmalar yapması ile daha büyük olaylara yol açmadan denetim altına alınabilmişti.

Vasilya'da 20 Mart 1956 tarihinde Rumların başlattığı saldırılar sonucu yirmi dört kişi yaralanmış ve köyde sokağa çıkma yasağı konulmuştu.

Zaman zaman orta dereceli okullarımızdan öğrencilerin ve halkımızın katılımları ile başta Lefkoşa olmak üzere diğer kasabalarda da Türk bayrakları ve Kıbrıs'ın Türk olduğunu, Türk haklarını belirten dövizler ve yürüyüşler, toplantılar yapılmaktaydı. 21 Mart 1956 tarihinde de Vasilya olaylarının duyulması üzerine Lefkoşa'da, Atatürk Meydanı'nda toplanan dört yüz-beş yüz kişilik bir Türk kalabalığı Girne Kapısı'na doğru yürüyüşe geçmiş fakat polis merkezinin önünde göz yaşartıcı gaz kullanan güvenlik kuvvetleri tarafından dağıtılmıştı.

Dağılan kalabalık, daha sonra yeniden bir araya gelerek Türk Konsoloslukuna kadar sessizce yürümüş fakat yeniden Atatürk Meydanı'na geldiklerinde yine güvenlik kuvvetlerinin göz yaşartıcı bombalarıyla karşılaşmışlardı. EOKA'cı tedhişçilerle İngilizleri arkasından vuran Rum teröristleriyle başa çıkamayan hükümet güvenlik güçlerinin dışı, o günlerde sadece sessiz, sakin ve kimseye zarar vermeyen yürüyüşlerle davasını, hak ve hukukunu

duyurmak isteyen sivil Türk topluluklarını kesebilmekteydi. Türklerin yürüyüşlerini, göz yaşartıcı bombalarla, coplarla dağıtmak yetmiyormuş gibi gözlerine kestirdikleri bazı Türkleri bu hareketin ele başısı olduklarını ileri sürerek tutuklamaya da başlamışlardı. Nitekim 21 Mart tarihinde yapılan yürüyüşler esnasında, ilkin iki sonra da sekiz olmak üzere on Kıbrıslı Türk'ü tutuklayıp polis karakoluna götürmüşler, içeri tıkmışlardı.

İngilizlerin Türklere karşı bu tür davranışlar içinde oldukları 21 ve 22 Mart günlerinde, EOKA tedhiş eylemleri bütün hızıyla devam ediyordu.

Nitekim Girne'de bir kahvehaneyi basarak yaktılar. Larnaka'da bir İngiliz subayının evine bomba attılar. Limasol'da bir İngiliz'in arabasını ateşe verdiler. Magosa'da askeri araçlara bombalarla saldırarak bir askerin ölümüne iki askerin yaralanmasına neden oldular. Astromerit köyünün elektrik transformerine sabotaj düzenlediler. Gemi Konağı'nda bir yaşlı veya emekli polisi vurarak öldürdüler. Baf'ta polis karakoluna girerek bir çok polis dosyasını, eşyasını, araç ve gerecini yaktılar. Trodos'ta, Kato Miloş mevkiinde bir Türk çobanını vurup öldürdüler. Limasol'da İngiliz askerlerine, polisine ve bir sivil yabancıya ait üç arabayı yaktılar. Magosa'da Karaolos kampı yakınlarında askeri araçlara bomba attılar. Baf'ta Pomos yakınlarındaki radar cihazlarına otomatik silahlarla ateş açtılar.

TOPLUMLARARASI İLK ÇATIŞMALAR VE YANGINLAR

Vasilya'da, Rumların oradaki Türk köylülerine karşı giriştiği saldırı sonucu ortaya çıkan toplumlararası çatışma tehlikesine Ankara'nın dikkatini çekmek ve bu saldırıya ilişkin fotoğraflarla bilgileri Türk hükümetine sunmak üzere Federasyon Başkanı Faiz Kaymak, Mart 1956 sonlarında Ankara'ya gitti. Dışişleri Bakanlığı'nda temaslar yapan ve bu arada Bakan Fuat Köprülü ile görüşen Kaymak, Kıbrıs Valisi'ne durumun ciddiyetini anlattıklarını bildirdi ve Türk hükümetinin de adadaki Türk toplumunun daha etkin biçimde korunması için İngiliz hükümeti nezdinde girişimlerde bulunmasını istedi. Türkiye Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü Kıbrıslı Türklerin refahı ve güvenliği konularıyla Türk hükümetinin çok yakından ilgilendiğine, olayları yakından izlediklerine ve gereken girişimleri yapmakta olduklarına ilişkin Kaymak'a güvence verdi.

Faiz Kaymak'ın Ankara'ya gidişi, oradaki İngiliz Büyükelçiliğinin ilgisini çekti. Nitekim bu ziyaretin esas nedenlerini Dışişlerinden öğrenmek için TC Dışişleri Bakanı ile görüşen Büyükelçi James BOWKER'e gerek Ankara'nın, gerekse Kıbrıslı Türklerin adadaki durum ve mevcut istikrarsızlığın Türk toplumu için yarattığı tehlikeler nedeniyle duydukları tedirginlik bildirildi.

Lefkoşa'nın Türk kesiminde patlayan bombalar sonucu bazı Türklerin yaralanması, ardından Abdullah Çavuş'un Baf'taki EOKA'cı teröristlerce katledilmesi ve nihayet Vasilya köyünde Türklerin köy Rumlarının saldırısına uğrayarak yaralanmaları karşısındaki tepkilerimiz, ilk zamanlarda meydanlarda toplanarak öfkelerimizi belirtmek, protestoda bulunmak ve İngiliz sömürge yönetiminin güvenliğimiz için daha etkili önlemler alması isteklerini belirtmek

şeklinde oldu. Yani, Kıbrıs Türk toplumu, EOKA'nın tedhiş eylemlerine başladığı günden itibaren bir yıllık süre içinde Rumlarla karşı karşıya gelmemeye, onlarla çatışma durumu yaratacak eylemlerden özenle kaçınmaya ve kendi can ve mal güvenliğine dokunulmadığı müddetçe kışkırtıcı eylemlerde bulunmamaya dikkat etmekteydi.

Fakat adada başlatılan terör ve tedhişin tek bir amacı vardı: İngilizleri yıldırıp adadan atmak ve ENOSİS'i gerçekleştirmek. Bu amacın gerçekleşmesine karşı olacak her toplum, her örgüt, her kuvvet veya kişi EOKA'nın düşmanıydı. BU nedenle, ortadan kaldırılmalı veya zararsız hale getirilmeli, susturulmalıydı.

Kıbrıs Türk toplumu ise hem Enosis'e karşıydı hem de adada Rumların egemenliği altına girmemeye kararlıydı. Üstelik Rum toplumuyla eşit haklara sahip olduğuna inanmaktaydı, ayrıca İngiltere bir gün adadan çıkacaksa, Kıbrıs'ın tekrar eski sahibi Türkiye'ye geri verilmesini istemekteydi. Bu isteğin hukuki ve tarihi dayanakları olduğunu biliyordu. Kıbrıs'ın geleceği üzerinde Türkiye'nin de hukuki, tarihi ve jeopolitik nedenlerle söz sahibi olduğuna kesin inancı vardı.

EOKA'nın başlattığı tedhişin Enosis'i gerçekleştirmeyi amaç edindiği açık seçik ortadayken bunu engellemeye kalkışacak her güce karşı savaşacağı ilan edildiğine göre Kıbrıs Türk toplumunun da bu terör örgütünün hedefi olduğu ve eninde sonunda bu engelin ortadan kaldırılması için her yola başvurulacağı artık herkesçe bilinmekteydi. Bu durumun gizlisi saklısı kalmamıştı. Artık kesin olarak biliniyordu ki İngilizlerden sonraki hedef Türklerdi; Türk toplumunu adadan atılmasıydı.

Rum toplumu da, Türk toplumu da bu gerçeklerin ve hedefin bilinci içindeydi. Bir tarafın tüm hazırlığı, eylemleri ve planları Enosis'i gerçekleştirmek

için yapılırken öteki taraf da Enosis'i önlemenin yollarını aramakta, bu yönde atacağı adımların plan ve hesabını yapmaktaydı. Adadaki iki toplum yanında, iki anavatan da aynı nedenlerle, aynı düşünceler ve planlarla birbirinin karşısında yerlerini almışlardı.

Kıbrıs olaylarına bu perspektiften bakıldığında, iki toplumun mutlaka bir çatışma içine girmekten kaçınmayacağı anlaşıyordu. Önce Kıbrıslı Türk polisler, sonra da siviller ve Türklere ait işyerleri, evler, camiiler, okullar, köyler ve köylüler EOKA'nın hedefi haline geldikçe toplumlararası çatışmalar da kaçınılmaz oluyordu.

Nitekim ilk ciddi çatışma, Vasilya olayından kısa bir süre sonra Lefkoşa'da yer aldı.

EOKA TEDHİŞÇİLERİNİN SALDIRILARI

Türk toplum bireylerine EOKA tedhişçilerinin saldırıları, 1956 yılı yaz aylarında da devam etti. Mayıs sonlarına doğru Lefkoşa'nın yakınlarındaki Afanya'da (Gaziköy) Rumların kışkırtması ile Türk – Rum çatışması yer aldı. Her iki taraftan yaralananlar oldu. Bir ev ve bir motosiklet yakıldı.

Bu tür toplumlararası çatışmaların önlenmesi, Türklerin tahrike kapılmamaları, soğukkanlı ve itidalli davranmaları için liderler ve bası tarafından devamlı uyarılar yapılmaktaydı. Dr. Küçük 25 Mayıs akşamı Vali Harding ile görüşerek toplumlararası gerginliği, çatışmaları gündeme getirdi ve hükümetin Türk toplumunu korumak için daha etkin önlemler almasını istedi.

Görüşme sonrasında yapılan resmi açıklamalarda Vali ile Dr. Küçük'ün adadaki gelişmeleri ve kanlı olayları gözden geçirdikleri ve iki toplum arasındaki gerginliğin yaratacağı tehlikeler üzerinde durdukları belirtilmişti.

Aynı gün Dr. Küçük bir bildiri yayınladı ve son günlerde EOKA'nın Kıbrıs Türklerini tahrik ederek adada tam bir anarşi yaşandığı izlenimini dünya kamuoyunda yaratmak ve bundan yarar sağlamak peşinde olduğunu belirtti; "Bu yersiz ve küstahça hareketler karşısında hiç kuşkusuz sessiz ve hareketsiz kalamayız." Uyarısında bulundu.

Dr. Küçük Türk halkına hitaben yayınladığı bu bildiride ayrıca şu görüşlere yer vermekteydi:

"Akıtılan Türk kanlarına seyirci kalmamız beklenmemelidir. Ama yine de bugüne kadar izlediğimiz dürüst ve doğru siyasetten ayrılmamak gerektiğini de hatırdan çıkarmamalıyız.

... Haddinden fazla taşkın hareketler, belki de adada yaşayan Türk cemaatine büyük zararlar, ziyanlar verebilir; hatta istikbaline en ağır darbeyi indirebilir. Tedhişçilerin hareketlerine hiçbir zaman boyun eğmeyeceğimizi bir kere daha tekrar ederken siyasetimizin ağırbaşlılık ve temkinli davranış olması menfaatimiz icabıdır.”

Dr. Küçük, bundan sonra köylülerimizin endişeye ve korkuya kapılmamalarını, maneviyatlarını yüksek tutmalarını ve kendilerine karşı olacak herhangi bir haksızlığı Vali Sir John Harding hükümetinin zorlayıcı önlemlerle gidereceğine inanmalarını tavsiye etmekteydi.

Görülüyor ki Türk toplumu, EOKA tedhişi karşısında can ve mal güvenliğinin İngiliz yönetimince karşılanmasını, halkımızın hükümete bu yönde güvenmesini, tahriklere kapılmayarak sakin, sabırlı ve soğukkanlı olmalarını istemekteydi.

Dr.Küçük Türk toplumuna bu tür telkin ve tavsiyelerde bulunurken Rum tedhişçiler, toplumlararası çatışmaları körükleyen tahriklerini devam ettiriyordu. Nitekim, 4 haziran 1956 tarihinde, Magosa'nın Limya köyünde bir Türk yardımcı polisi (Auxilliary Police) EOKA tarafından vurularak öldürüldü. Yine Magosa yakınlarındaki ve Türklerin azınlıkta olduğu Ay-Sergi (Yeni Boğaziçi) köyünde Türk köylülere saldırıda bulunuldu. Bunu üzerine Ay-Sergili Türkler evlerini, mal ve mülklerini terk ederek Magosa'nın Türk kesimine (Suriçi) sığınmak ve göçmen olmak zorunda kaldı.

Magosa Komiseri (Kaymakamı) John Weston, 2 Temmuz'da sömürge Müsteşarına gönderdiği raporda, Magosa'nın Türk kesimine sığınan Ay-Sergili Türklerin bir göçmen sorunu yarattıklarını ve Türk – Rum çatışmalarının

yatıştırılmasına rağmen iki toplum ilişkilerinin patlamaya hazır gergin bir durumda olduğunu, toplumlararası güvensizliğin arttığını bildirmektedir. John Weston, bu durumun yaratılmasına neden olanların, EOKA'ya destek veren sorumsuz Rumlar olduğunu belirtmekte ve sonuçta Türklerin de 'göze göz, dişe diş' davranışı içine girdiklerini bildirip şöyle demektedir:

"Ben o inançtayım ki , Türklerin ENOSİS'e karşı olan duygularını, Rumca konuşan Kıbrıslılar hala küçümsemektedirler. Ama artık Türklerin yaktığı kırmızı ışığı görmeleri beklenmektedir."

Magosa Komiseri Türklerle ilgili bilgi verirken, Magosa'da Rum dükkanlarına ve mallarına Türklerin zarar verme eylemlerinin Volkan adındaki yer altı örgütü tarafından yönlendirilmiş ve kışkırtılmış olabileceğine işaret etmekte; fakat bu örgütün kamu güvenliği için ciddi bir tehlike oluşturmadığı, aylardan beri yapacağını bir çok şeylerin henüz gerçekleştiremediğinin de kamuoyunca bilindiği görüşüne yer vermektedir.

RUM VE YUNAN, OLAYLARI ÇARPITIYOR

EOKA cinayetlerinin masum Türkleri de hedef almaya başlamasından ve sekiz Türk'ün ölümünden sonra Lefkoşa'da Türklerin sabrının taşması sonucu Bazı Rum dükkanlarını camlarını kırıp, Türk kesimindeki Rum işyerlerinde birkaç yangın çıkarılması olayını 'Türk barbarlığı' şeklinde dünyaya takdim eden Yunan propagandası karşısında gerçekleri yansıtmayı için yapılan bu açıklama yanında, Ankara Radyosu da belgelere dayalı olarak Kıbrıs'taki Atina destekli Rum vahşetini, terör ve katliamını açıklayan yayınlar yapmaya başladı.

Diplomatik alanda da Yunan propagandasının Adadaki Türkleri saldırgan göstermeye ve kendi cinayetlerini ört bas etmeye yönelik kampanyasına cevap oluşturan girişimler yapıldı. Nitekim, Meclis'in 13 Haziran'da yapılan toplantısında Denizli Milletvekili Baha Akşit söz alarak Yunan parlamentosunun 5 Haziran'da dünya parlamentolarına gönderdiği ve Türkleri suçlayan telgraflarına karşılık verilmesi, aynı şekilde aydınlatıcı telgraflar gönderilmesi gerektiğini belirtti. Bunun üzerine Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Yunan parlamentosunun gönderdiği telgrafların metnini Meclis'te okudu ve bu davranışın nedenlerini açıklayan bir konuşma yaptı.

Prof. Köprülü'nün açıkladığı Yunan Parlamentosunun telgrafında şöyle denilmekteydi:

“Kıbrıs halkının önemsiz azınlık üyeleri (Türkler), İngiliz yönetiminin hoşgörüsünden yararlanarak, ada halkının altı da beşini oluşturan Kıbrıslı Helenleri öldürmekte ve yaralamaktadırlar. Bundan başka, Lefkoşa, Larnaka, Magosa ve Kıbrıs'ın diğer yerlerinde Helenlerin mallarını yağmalamakta, ateşe vermekte ve tahrip etmektedirler.”

Yunan Parlamentosunun ‘gözü açık hırsız ev sahibini bastırır.’ Örneği böyle bir davranış içine girmesinin ana nedeni, bir yandan adadaki kendi kallesçe cinayetlerini örtbas etmek ve dünyadaki imajlarını düzeltmek istemeleriydi. Öte yandan, Kıbrıslı Türklerin ENOSİS karşısındaki azim ve kararlılığını, kendi varlığını savunma cesaretini, Yunan ve Kıbrıs Rum egemenliği altına girmemek için birlik içinde sonuna kadar direneceği gerçeğini dünyaya duyurmaya başlamalarının Rum-Yunan cephesinde yarattığı endişe ve telaşı.

İNÖNÜ KÖYÜ (SİNDE) KATLIAMI

1958 yılına kadar vurularak öldürülen 86 Türk'ün uğradığı en gaddar cinayeti 12 Temmuz 1958 tarihinde, Sinde köyünden Magosa limanına işlerine gitmek üzere otobüsle köyden hareket ettikten hemen sonra köyün bir buçuk mil ötesinde EOKA teröristlerinin kurduğu pusu ile gerçekleşir. Otomatik silahlarla taranan otobüste beş Türk can verir, çoğu yaralanır... Anıları köy meydanında dikilen anıtla yaşatılmakta olan şehitler şunlardır: Ali Hasan (37), Ali Mustafa Yorgancı (49), Mehmet Emin İbrahim (44) ve Ahmet Mehmet (14)...

Bu katliam, Kıbrıs Türk halkının örgütlü varoluş mücadelesine daha bir ivme kazandıracaktır...

TEMSİLCİLER TOPLANTISI VE ALINAN KARARLAR

21 Haziran mitinginde alınan kararlara uygun olarak, 4 Mayıs Pazar günü, adanın her tarafından gelen 55 temsilcinin katılımı ile Lefkoşa'da Evkaf Dairesi binasında, bağımsız Türk Belediyelerinin kurulması ve bu amaçla yapılacak belediye seçimleri için gerekli yasal düzenlemelerin bir hafta içinde tamamlanması isteğiyle valiye telgraf gönderilmesine karar verildi. Valiye gönderilen telgrafta, gerekli yasal düzenleme, bir hafta içinde yapılmadığı takdirde, Türk toplumunun bu yönde de adımlar atarak gerekli kuralları kendisinin saptayacağı ve seçimleri yapacağı da bildirildi.

Toplantıda bir konuşma yapan Federasyon Başkanı Rauf Raif Denktaş, bağımsız Türk Belediyelerini kurmak girişimi ile Kıbrıs Türk toplumunun hürriyet mücadelesinin fiilen başladığını söyledi ve birlik beraberlik içinde bunda başarıya

ulaşılacağı inancını belirtti. Bu konuşmadan sonra oy birliği ile aşağıdaki kararlar alındı:

1. Her kaza (ilçe merkezinde) Rumlardan müstakil (bağımsız) bir Türk belediye teşkilatı kurulması,
2. Kıbrıs Türklerinin kendi belediye meclislerini seçmeleri için, bölge muhtarlarına icap eden talimatın ve seçmen listelerinin hazırlanması hususunda gereken emirlerin verilmesi için hükümete mektupla müracaat edilmesi,
3. Seçimlerde tek namzet (aday) listesi gösterilmesi ve muhalif namzet çıkmaması,
4. Her kaza merkezinde seçimlerin yapılması tarihine kadar, belediye işlerine bakacak beş kişilik birer komite kurulması.

BELEDİYE KOMİTELERİ: Bu kararın alınmasından sonra da, her kaza için oy birliği ile geçici belediye komiteleri seçildi. Bu komiteler řu kişilerden oluşuyordu:

LEFKOŞA: Dr. Tahsin Gözmen, Av. Ümit Süleyman, Av. Osman Örek, Ekrem Ferdi Sarper ve Ecz. Macit Tevfik.

MAGOSA: Dr. Niyazi Manyera, Ecz. Nebil Nabi, Av. Osman Mehmet, Hasan Raif, Necip Tüzün.

LARNAKA: Mehmet Nazım, Yusuf Ziya, Haluk Zeki, Tahsin Kamil, Erdoğan Alper.

LEYMOSUN: Ramadan Cemil, Dr. Nazif Denizer, Av. Ragıp Malyalı, Dr. Fikret Alkan, Salih Mahmut.

BAF: Ali Ratip, Derviş Ahmet Raşit, Av. Aziz Altay, Halit Kazım, Behiç Kalkan.

GİRNE: Sabri Tahir, Şükrü Hacı Hüseyin, Mehmet Mustafa Emin, Mehmet Hasan Kambur, Ali Sami Çavuş.

Belediye seçimleri yapılincaya kadar Türk kesimindeki belediye işlerini yürütecek olan bu komiteler, ayrıca her kasabadaki Türk belediye sınırlarını saptamayı ve buna göre kasabaların yeni planlarını hazırlamayı da üstlenmişlerdi.

Alınan bir başka önemli karar ise, bundan böyle Rum belediyelerine emlak ve meslek vergilerinin ödenmemesiydi. Bu karar, Vali FOOT'a gönderilen telgrafta da belirtilmişti.

Telgrafi alan Vali, ertesi gün, Dr. Küçük ve Denктаş Başkanlığında bir Türk heyetini kabul ederek, onlara Kıbrıs sorunu ile ilgili son gelişmeler yanında, özellikle ayrı belediyeler konusunu görüştü.

EOKA'YA KARŞI DİRENİŞ

EOKA'YA KARŞI DİRENİŞ ÖRGÜTLENMESİ

(31 AĞUSTOS 1957)

EOKA terörünün başlamasıyla, Türklere karşı Rum saldırıları adanın her tarafında yoğunlaştığı için, Türk gençleri gizlice direnme örgütleri de kurmaya başlarlar. Kara Çete, Dokuz Eylül Cephesi, Volkan türünden örgütlenmelerin varlığı hissedilir. Bu örgütlere ait bildiriler yayınlanır. Duvarlara sloganlar yazılır. Rumlar Ağustos 1957'ye kadar, İngilizlerle beraber bu örgütleri önemsemezler. Hatta blöf sayarlar. 31 Ağustos 1957'de Küçük Kaymaklı'da eski bir evde patlayan bir bombadan dört Türk genci şehit olunca Rumlar ve İngilizler, Türk halkının direniş örgütlenmesinin dikkate alınması gerektiğine inanırlar. Türk halkını savunmak için bomba imal ederken, Ulus Ülfet, İsmail Beyoğlu, Kubilay Altaylı ve Mustafa Ertan Celal evi de havaya uçuran bir patlama sonucu şehit olurlar.

31 Ağustos 1957 faciasında şehit olanlar sıradan serüvenciler olamazdı. Tanınmış ailelerin aydın çocuklarıydılar. Bomba yapan atelye oluşturmak da kolay ve olağan bir iş değildi. 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın kutlandığı o günlerde, 31 Ağustos faciası halk arasında karmaşık duygu dalgalanmasına neden olur. Bir yandan Türk direniş örgütlenmesinin iyice anlaşılmasının verdiği güven, öte yandan dal gibi dört yakışıklı ve sevilen Türk gencinin bir anda yitirilmesinin acısı birbirine karışır. Bu şehitler için ağıtlar söylenir, şiirler yazılır, destanlar döktürülür. Gencecik dört şehidin posterleri her tarafta duvarlara asılır. 31 Ağustos şehitleri, bir anda direnmenin sembolü haline gelir. Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu, başlattığı etkinliklerle dört Türk şehit gencin cenaze törenine sahip çıkıp töreni organize ederek

bayrak gibi dalgalanmasını sağlar. Milli şahlanış dönemine girilir ve Federasyon bağımsız devlet olgusuna kadar uzanan toplumsal örgütlenmenin anası haline gelir .

Federasyonun ilk başkanı Faiz Kaymak'tır. Rauf Raif Denktaş 1957 yılında başkanlığı ekibi ile birlikte Faiz Kaymak'tan devralır...Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu etkinlikleri, Kıbrıs Ortaklık Cumhuriyeti'ni oluşturan Londra ve Zürih Antlaşmaları'nın imzalandığı 1959 yılına kadar sürer. Rauf Raif Denktaş, o günlerde siyasal çözüm anlayışına ve Londra Zürih görüşmelerine Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanı olarak katılır. Federasyon herkes tarafından Türk halkının iradesini yansıtan organ olarak algılanmaktadır.

CELAL HORDAN

İlçelerde oluşturulan Türk Liseleri Mezunları Birlikleri, Federasyonun Gençlik Kolları gibi çalışır... Celal Hordan adlı bir genç Türkiye'den gelip Federasyon'da görev almasından sonra milli konuşmaları ve düzenlediği toplantılarla halka hitap ederek ateşli konuşmaları ile gençliğin milli şuurunu uyandırmış ve Federasyona bağlılıkları pekiştirmiş.

Federasyon adına halk cömertçe para veriyordu. Bu heyecan kasırgasının mimarlarından Celal Hordan'ın adı suistimallere karıştırılınca adadan ayrılmıştı. Ancak şunu kabul etmek gerekiyor ki o dönemin gerektirdiği milli heyecan, birlik ve beraberliği sağlamış ve bu yönde hizmetleri takdir edilmiştir.

TMT'NİN KURULUŞU

(26/27 KASIM 1957)

Türk halkının Kıbrıs'ta var olabilmesi için silahlı bir örgütlenmeye ve direnişe geçme düşüncesi federasyonun zirvesindeki kişilerde doğar. Denктаş'ın en yakın yardımcılarından Dr. Burhan Nalbantoğlu, o günlerde TC. Konsoloslugu'nda görevli olan Kemal Tanrısevdi ile omuz omuza vererek direnişin ilk gizli bildirilerini yayınlamaya ve gençler aracılığıyla dağıtmaya başlar. Direniş bildirilerinin teksir makinalarında çoğaltıldığı yer, Tanrısevdi'nin Eylence'deki evidir. Dr. Küçük ve Denктаş, Fatin Rüştü Zorlu ile görüşür. ...

Rauf Denктаş anılarında TMT'nin asıl kuruluş tarihinin 26-27 Kasım 1957 oluşunu anlatır. TMT'nin Türkiye tarafından benimsenerek örgütün tüm adaya yayılması ve gerçekçi bir gelişme göstermesi ise 1958 yazında gerçekleştiğinden TMT'nin kuruluş yıldönümü 1 Ağustos 1958 olarak algılanır. Denктаş anılarında şöyle der: "TMT'nin asıl kuruluş günü 26-27 Kasım 1957'dir. Bunun ardından Ocak 1958'de Dr. Fazıl Küçük'le birlikte ilk kez Ankara'ya gittim. Gitmeden önce oturup konuştuk ve anlaştık. Doktor, Gazete için Türkiye'den yardım isteyecek, ben de TMT için silah ve idareci talep edecektim. Bu gerekçe ile Ankara'ya gittik ve görüşmeye başladık. Bu benim Türkiye ile ilk temasım ve Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile ilk görüşmem. Görkemli, gayet beyefendi, kendinden emin, vatansever ve Dr. Küçük'ü çok seven bir zat.

Yunanistan EOKA'nın bilfiil arkasındaydı. Zorlu'ya bunları anlattım, silah ve subay yardımı istedim.

Her türlü silah, malzeme ve mali desteği sağlayacağı güvencesi verdi.”

Kıbrıs'taki Türk yer altı teşkilatı ile ilgilenme görevi 1957 yılının Kasım ayında, aslında bir gerilla uzmanı olan Seferberlik Tetkik Kurulu Başkanı Daniş Kara Belen Paşa'ya verilir. Kara Belen Paşa Kore Savaşları'nda gösterdiği başarılarla Türk ordusunda efsaneleşen bir komutandır. Tarihi görevi aldıktan sonra Kore'deki silah arkadaşlarından Binbaşı İsmail Tansu ile baş başa verip yola koyulur. Çetin bir yoldur. Özveri, yürek ve gizlilik istiyordu. O günlerin ortamında en ufak bir hata Türkiye'yi zora sokabilirdi. Bu davaya soyunanlar, gerektiğinde ser verip sır vermeyerek ölümü bile yalnızlık içinde kabullenecekti.

Karabelen ve Tansu, Ankara'daki modern Palas Otel'de Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Denktaş'la buluşarak Ankara'nın “Kıbrıs İstirdad Planı”na yeşil ışık yaktığının müjdesini verince Kıbrıslı iki liderin sevincine diyecek yoktu.

Artık Kıbrıs'ta tarihin akışı değişiyordu...

1957'nin son günleriydi. Ankara'da dondurucu bir soğuk vardı. Ama Dr. Küçük'le Denktaş'ın yürekleri alev alev yanıyordu. Ankara'da yüklendikleri bu alevi bir an önce kan gölüne dönen Kıbrıs'a taşımak için sabırsızlanıyorlardı.

TC Genel Kurmay Özel Harp Dairesi'nin işbirliği ile, “istirdad” yani geri alma planını gerçekleştirecek olan Türk Mukavemet Teşkilatı'nın ilk ve temel ilkeleri Ankara'da şöyle tespit edilir:

1. Kıbrıs meselesindeki gelişmeler nedeniyle, Kıbrıs'ta bir gizli teşkilat kurulması zarureti hasıl olmuştur.
2. Kurulacak örgütün adı Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı'dır.

3. Kurulacak TMT'yi, TC hükümeti gayri resmi olarak el altından bütün imkanları ile destekleyecek, her türlü silah, malzeme ve mali destek sağlanacaktır.

4. TMT'nin kuruluşu dünya ve Türkiye kamuoyundan gizli tutulacak, Türkiye'de Devlet Kuruluşları arasında bu konuda herhangi bir yazışma yapılmayacaktır.

5. TMT'nin herhangi bir sebeple ortaya çıkması halinde, uluslararası alanda TC bu faaliyetin dışında tutulacak ve TMT'nin Kıbrıs Türk toplumunun bağrından çıkmış bir güç olarak vücut bulmuş olduğuna özen gösterilecektir.

6. Örgüt Ankara'da general Karabelen tarafından yönetilecektir. Yardımcısı Binbaşı İsmail Tansu'dur.

7. TMT'nin Kıbrıs'taki lideri Yarbay Rıza Vuruşkan, Kıbrıs'taki icraatında kendisine verilen talimat çerçevesinde tam yetkiye sahiptir ve doğrudan Karabelen Paşa'ya karşı sorumludur.

8. Örgüt son derece gizlilik içinde kurulacak ve faaliyetini de aynı derecede gizlilikle sürdürecektir. Örgütün varlığı hiçbir şekilde belli edilmeyecek, hiçbir eylemde bulunmayacaktır.

9. Ayır ayrı hücrelerden oluşturulacak örgüt üyeleri kendi hücresi dışındaki TMT üyelerini bilmeyecektir.

10. Örgüt, TMT adından söz edilmemek ve herhangi bir eylemde bulunmamak da dahil olmak üzere, bir yer altı teşkilatının kendine mahsus özel kuraları çerçevesinde yönetilecektir. Bu sebeple teşkilata alınacak kişilerin bu niteliklere uygun olması gerekmektedir.

11. TMT'nin adından ancak (x) gününde "Harekete geç." Emri verildiği zaman (İzin verilmesi şartı ile) söz edilebilecek ve varlığı açıklanabilecektir.

12. Örgüt on sekiz yaşını geçmiş gençlerden başlayarak, orta yaşlara doğru erkek, kız ve kadınlarla kurulacaktır. Örgüte alınacak bütün personel, Kıbrıs'ta veya Ankara'da özel eğitimlerden geçirilecektir.

13. Bir kısım personel yirmi beşer kişilik gruplar halinde Ankara'ya eğitim için gönderilecektir. Türkiye'ye turist gibi gelecek olan bu personel için gerekli hazırlıklar yapılmalıdır.

14. Hedefimiz bütün adayı kapsayacak şekilde ilk etapta beş bin, daha sonra on bin kişilik örgüt kurmak ve silahlandırmaktır.

15. Lüzumlu silah ve cephane temin edilmiştir. Ada buna hazır olduğunda gönderilecektir.

TMT'NİN ANT İÇEN İLK ÜYELERİ

TMT'nin Genel Komutanlığı olan ilk "BAYRAKTARLIK" görevine başlamak üzere Ali Conan kod adıyla Lefkoşa'ya gönderilen Yarbay Rıza Vuruşkan, Yardımcısı Mehmet Özden'le birlikte İş Bankası müfettişi kimliğindedir. TMT'nin ilk toplantısı Rauf Denктаş'ın avukatlık bürosunda gerçekleştirilir ve Vuruşkan'ın huzurunda içilen antlarla TMT'ye ilk katılımlar olur. İlk katılımcılar Dr. Fazıl Küçük, Rauf Denктаş, Dr. Burhan Nalbantoğlu ve Osman Örek'ten oluşmaktadır. İlk TMT hücrecini oluşturan bu tarihi portrelerden Dr. Küçük'ün kod adı Ağrı, Denктаş'ın kod adı ise Toros olarak bilinmektedir. Örgüt altı kazada, bölgede örgütlenmiş ve 1963 Noeline kadar gizliliğini muhafaza etmişti.

T.M.T. ANDI

“KIBRIS Türkü’nün yaşayış ve hürriyetine, canına, malına, her türlü anane ve mukaddesatına, her nereden ve kimden olursa olsun vaki olacak tecavüzlere karşı koymak için kendimi yüce Türk ulusuna adadım. Gördüğüm, duyduğum ve hissettiklerimi ve bana emanet edilenleri hiç kimseye ifşa etmeyeceğimi , ifşaatın ihanet sayılacağına ve cezasının ölüm olduğuna, verilecek cezayı seve seve kabul edeceğimi namusum ve şerefim üzerine and içerim.”

TMT’NİN İLK ÖRNEK BİLDİRİSİ

KIBRIS TÜRK HALKINA

VOLKAN, 9 EYLÜL CEPHESİ ve buna benzer teşkilatlar lağvedilmiştir. Bunu yerine, Kıbrıs Türkü’nün bağrından çıkmış, gerek emperyalist Sömürge İdaresi’ne gerekse Kıbrıs’ı Yunanistan’a ilhak yolunda ENOSİS’i temine çalışan Rum sürülerine karşı Kıbrıs Türklerini savunma görevini üstlenmek üzere yeni bir teşkilat kurulmuştur. Bu bir saldırı değil, bir savunma teşkilatıdır. Bütün Kıbrıs Türklerini bu teşkilata destek olmaya ve bu teşkilat içinde yer almaya çağırıyoruz.

TÜRK MUKAVEMET TEŞKİLATI

MERKEZ KOMİTESİ

TMT'NİN İKİNCİ BİLDİRİSİ

TÜRK MUKAVEMET YEŞKİLATI

BÜLTEN : 2

13.12.1957

EY TÜRK KÖYLÜSÜ

Bu güne kadar maruz kaldığınız tehdit, baskın sindirme ve tedhiş hadiseleri karşısında Türk'e yakışır soğuk kanlılığınız gereği veçhiyle anlaşılmamış ve lazım geldiği şekilde takdir edilememiştir. Artık ne can, ne namus ve ne de mal emniyetinizin kalmadığını görüyoruz.

Vasilya ve Afanya gibi köylerde umumi, diğer köylerde ise hususi mahiyette katillikler, tehditle köylerden kaçırmalar, ırza tecavüzler, Türk emlakinin, Türk camii ve mekteplerinin taarruza uğraması ve buna mümasil bir çok hadiseler, Türk polislerinin en mert ve kabiliyetli elemanlarının öldürülmesi ve nihayet Malendra Faciası...

Bu tüyler ürpertici olay, evvelce Girit'e yapıldığı gibi Kıbrıs Türkü'nü insanlık dışı vahşiyane katliamlarla yok etme ve adadan kaçırmaya doğru bir hareket ve gidişin en bariz bir işaretidir.

Atina'dan gelen haberlerden sizlere karşı Rumların umumi bir taarruza geçeceği anlaşılmaktadır.

Artık sabır ve tahammülümüzün tükendiğini biliyoruz. Fakat bir müddet daha sabretmeniz elzemdir. Bu, tevekkül değil, hazırlık için bir merhale olmalıdır. Bizler sizin aranızdan çıktık, istikbale ve size olan güvenle, düşmanın sizlere daha

fazla zulüm yapmasına mani olmak için mücadeleye atılarak şerefle ölmeyi köle olarak yaşamaya tercih ettik.

Ecdat yadigarı olan bu topraklar bizimdir. Mevcut endişe, ıstırap ve acılarınız ile maruz kaldığınız haksızlıklar birer ibret dersidir.

EY TÜRK ERKEĞİ,

Ecdadının kanı ile yoğrulmuş olan bu toprakların altında yatan atalarını, ananı, babanı, kız kardeşini, karını ve çocuklarını düşün ve onları yad ellere bırakma. Yatağında veya düşmanın kirli elleri ile değil er meydanında şerefle ölmesini bil. Ancak o zaman yaşamağa hak kazanırsın.

EY TÜRK KADINI,

Türk İstikbal harbi Anadolu kadınının eseridir; sen de onun bir parçasının, bunu ispat et.

AZİZ TÜRK KÖYLÜSÜ,

Can, namus ve malınızı korumak için köylerinizde derhal müdafaa birlikleri teşkil ediniz. İman eden insan her şeyi yapar. En kuvvetli silahınız imanınız olsun.

Müdafaa gruplarınız gündüz ve gece her an hazır olmalıdır. Yalnız kendi köylerinizi değil, kalabalık Rum köyleri içinde azınlıkta bulunan kardeşlerinizi de düşününüz ve onlara yapılan bir harekete şiddetle mukabele ediniz.

Her köyde teşkilatımızın temsilcileri mevcuttur. Bunlara ve şehirden gelecek elemanlarımıza elden gelen kolaylığı gösteriniz. Zira onlar sizin için can vereceklerdir. Bunlar hakkında en yakın dostlarınıza dahi bahsetmeyiniz. Bunu

*yapmayan, düşmana bilerek veya bilmeyerek hizmet eden haber ve malumat veren
gafil ve hainlerin cezası ölümdür.*

*Türklüğe ve Müslümanlığa yakışır bir surette çalışınız; çalışmak bizden,
tevfik Allah'tan.*

ARŞ YİĞİTLER VATAN İMDADINA!...

TÜRK MUKAVEMET TEŞKİLATI KOMİTESİ

TÜRK GENÇLERİ TUTUKLANIYOR

Türkler İngilizlere karşı oluşturdukları direniş cephesini giderek güçlendirmektedirler... Türk halk yığınları sık sık sokaklardadır... Türk Mukavemet Teşkilatı'nın eylemleri giderek yoğunlaşmakta... Ne ki, İngiliz sömürge yönetimi, Türk komandolarını, Türk halkına karşı kullanmayı hiçbir olayda hiçbir zaman başaramaz...

1958'in bahar aylarında İngilizler, direnişçi Türk gençlerini toplamaya başlar... Ada çapında yürütülen bu operasyonda da komandolar devreye konulamaz... Bu operasyon İngiliz askerleri ile yürütülür.

Beş yüze yakın direnişçi Türk genci, bugünkü Yunan Alayı'nın konuşlandırıldığı kampta gözaltına alınır... Tutuklu sayısının yüksekliği nedeniyle barakalar yeterli olmamış, çadırlarda kurulmuştur... Sıkı koruma altında olan bu kampta tecrit edilen Türk gençleri, tutuklandıkları ilçelere göre birbirinden ayrılmış bölgelerde tutuluyorlardı. Kampta Lefkoşa, Magosa, Baf, Larnaka ve Girne bölgeleri oluşturulmuştu...

Sıkı gözetime ve sert tutukluluk koşullarına karşın Türk gençleri yine de kendi aralarında örgütlenmeyi başarmışlar, toplama kamplarında da İngiliz yönetimine karşı direniş başlatmışlardı.

O günleri yazan gazeteci – yazar Özer Hatay, İngiliz yönetiminin kampta tam bir tecrit rejimi uyguladığını anlatır... Dışarıdan hiç kimse tutuklu gençlerle görüştürülmüyor, gençlerin de dışarıyla haberleşmeleri engelleniyordu. Özer Hatay, “Çareyi toplu açlık grevi başlatmakta bulduk... İngilizler açlık grevini de önceleri önemsemediler... Bizden istediklerimizin ne olduğunu sordular...” der.

Gençler, serbest bırakılmalarını, eğer suçlanıyorlarsa, mahkemelere çıkarılıp yargılanmalarını isterler... Kesinlikle reddedilirler. Olağanüstü durum vardır ve kuşkulu kişilerin yargısız tutuklanabilmeleri yasaldır!... Türk siyasi liderleri ile tutuklu gençlerin siyasi liderlerle görüşmelerine de izin verilmez... İngilizler bu konuda da kesin tavır koyarlar: Ama bir öneri getirmeyi ve bu bağlamda uzlaşma aramayı da ihmal etmezler... Müftü Mehmet Dâna Efendiyi kampa getirip kendileri ile görüştürebilirlerdi...

Özer Hatay olayın arkasını şöyle anlatır:

“Varsın Müftü olsun dedik... Bizim amacımız dışarı ile iletişim kurabilmek, Türk gençlerinin tutuklanması olayında hareket ve sansasyon yaratabilmektir... O günlerde mücadelemize dikkati çekecek her türlü sansasyona ihtiyacımız vardı. İngilizler bizim olurumuzu alınca, Dâna Efendiyi askeri bir araçla kampa getirirler... Tutuklu gençleri temsilen, silahlı İngiliz askerlerinin gözetimi altında Dâna Efendi ile görüşmeye hazırız... Ama konuştuklarımızın anlaşılması kaygısı içindeyiz... Biz Dâna Efendi ile, makamını tutturup dua diliyle diyaloga girdik. Din adamımız, bize güya dua ediyor, biz de ona dua ile karşılık veriyoruz... Bu ilginç ve unutulmaz diyalogumuzu “Amin” diyerek tamamladığımızda tüm mesajlarımızı da müftüye ulaştırmış olduk... Çıktı, gitti ve ilgililerle konuştu...”

Türk gençlerinin tutuklanmasını protesto etmek için dışarıda yoğun bir hareketlenme başlar... Bir yandan sokak gösterileri, bir yandan kınama ve infial telgrafları, öte yandan da Türk liderliğinin demeçleri!... Ankara'dan da tepkiler gelmeye başlar... “Rumlar, İngilizlere karşı o kadar kanlı ve gaddar eylemler düzenlerken Türk gençlerine bu yapılanlar adaletsizlik değil mi?” istemleri, toplumsal fırtınaya dönüşür.

Türk gençleri tutuklanmalarından üç ay sonra salıverildiklerinde bu olay sevinç gösterileri ile sokaklarda kutlanır.

İngiliz'e karşı bir mücadele daha kazanılmıştır...

VALİ FOOT'A TEPKİ

Kıbrıs'taki son durum hakkında hükümetine bilgi sunmak üzere 1957 yılının son günlerinde Londra'ya giden Vali Sir Hugh Foot, Kıbrıs Türk toplumunda infial yaratan bir demeç verir. Rum halkının arzusunu öne sürerek baş Piskopos Makarios'un sürgünden dönmesinin iyi olacağını savunur ve şunları söyler:

“Bir antlaşmaya taraftar olan Kıbrıs halkı, içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulmak çabasını gösteriyor. Enosis unutulmuştur. Halk Self-Determination'dan söz etmeye başlamıştır...”

Yukarıdaki beyanatu yorumlayan Bozkurt gazetesi 1 Ocak 1957'de şu başlığı atmıştır: “Karanlık Bir Meçhule Doğru Yol Alıyoruz” diyen manşet, Vali'nin Rum yanlısı beyanatını dünya efkarına aksettirirken Makarios'un geri dönmesinin lüzumundan bahsettiğini işlemiştir. Rum yanlısı beyanatını dünya efkarına aksettirirken Türk toplumunun Taksim fikrinden tek kelime bahsetmemesi, Türk cemaatinin karanlığa ve meçhule doğru yol almakta olduğunu ve Sir Hugh Foot'un kaypak politikasının gayelerini belirten açık bir misal olduğunu vurgulamıştır. “Vali Sir Hugh Foot, başlangıçtan beri Rum tedhişçilerini memnun etmek, onlar lehine tavizde bulunmakta şöhret yapmış bir politikacıdır. Fakat bir kere daha hatırlatmak

isteriz ki, Londra hükümeti nasıl bir tavsiyede bulunursa bulunsun Türk cemaati Taksim fikrinden geri dönmeyecek ve milli davanın tahakkuku yolunda sonuna kadar mücadele edecektir.” Kararlılığını içeren cümlelerle son buluyordu.

DOKTOR KÜÇÜK ANKARA’DA

Aynı günlerde temaslar yapmak üzere Ankara’da bulunan “Kıbrıs Türktür Partisi” Genel Başkanı Dr. Fazıl Küçük, Vali’nin bizi hayret içerisinde bırakacak kararlarla Kıbrıs’a dönmesini ümit edeceğiz.” Diyerek adadaki son duruma ilişkin, Türkiye kamuoyuna şu açıklamayı yapar:

“Kıbrıslı Rumlar, hoparlörlü arabalar kullanarak Türk köylerine yaptıkları baskınlarda, Türklerin adayı terk etmedikleri takdirde öldürüleceklerini ihtar ediyorlar. Rum’la bir arada yaşamamıza artık imkan kalmamıştır. Adada sulh ancak Taksimle mümkün olabilir...”

MENDERES'TEN MORAL

TC Başbakanı Adnan Menderes ise yayınladığı yeni yıl mesajında Kıbrıs sorununa değinir. Menderes, Kıbrıs'ın bir vatan parçası olduğunu vurguladığı mesajında “bulunacak çözümler eğer Kıbrıs Türklerini mütezarrır ederse, Türkiye buna lakayt kalmaz.” Der... Menderes'in mesajının yorumlandığı Ankara Radyosunun “Radyo Gazetesi” programında, şu görüşler yansıtılır:

Başvekilimizin de beyan ettikleri gibi azami fedakarlığımızdan bir gerileme olmayacak ve bunun dışında Kıbrıs meselesi halledilmeyecektir. Bunu artık dünya anlamış bulunmaktadır. Başvekilin Mesajının taşıdığı mana alakalılar tarafından da artık iyi anlaşılmaktadır.” (2 Ocak 1958, Ankara Radyosu)

Adnan Menderes'in mesajı Kıbrıs Türk halkı arasında sevinç yaratır. Ankara'ya şükran ve bağlılık mesajları gönderilir. Bu arada 1958'in ilk günlerinde Doktor Fazıl Küçük Ankara'da Menderes ve Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile görüşerek onlardan Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelesinde yalnız bırakılmayacağına ilişkin güvence alır.

İNGİLTERE'YE BÜYÜK ÖFKE

Kıbrıs'ı ziyaret etmekte olan İngiliz İşçi Partisi Bölge Bakanı George Brown'un "Kıbrıs'ı taksim etmek olumlu bir çözüm şekli değildir." Şeklinde demeç vermesi, Türk halkının İngiliz siyasetine karşı duyduğu öfkeyi daha bir arttırır. Türk halkı arasında, İngilizlerin Türkleri gözden çıkardıkları ve adayı Yunanistan'a peşkeş çekmeye hazırlandıkları inancı gittikçe yaygınlaşmaktadır. "Self-Determination" hakkının kullanılmasının getireceği kaçınılmaz çözümün de Enosis'ten başka bir şey olmayacağı görüşü kesinlikle egemendir. Çünkü nüfus bakımından Rum halkı çoğunluktadır. Bir referandumun kaderini de çoğunluk oyları belirleyecektir. Türk tarafı İngiltere'nin "Self-determination" oyunuyla adayı Yunanistan'ın kucağına atmaya çalıştığını belirterek, kendi geleceğini belirleme hakkının her iki topluma ayrı ayrı verilmesi gerektiğini vurgular; Vali Sir Hugh Foot ise Londra'da Rum yanlısı görüşlerini yinelemektedir. Üstelik Foot'un Londra'da, Rum yanlısı görüşlerini yinelemektedir. Üstelik Foot'un Londra temasları kuşku yaratacak biçimde uzatılır. Türk halkının İngiliz entrikacılığı karşısındaki tedirginliği patlayıcı boyutlara gelmektedir. Kıbrıs Türkleri, tarihlerinin hiçbir döneminde 1958 başlarında olduğu kadar İngiltere'ye öfke duymamışlardır.. Türk toplumu yoğun bir infial içindedir, 1915'li yıllarda olduğu gibi.

1958 yılının ilk gününden itibaren başlayan tansiyon yükseltici gelişmelere her gün yeni bir halka eklenmektedir. Olayların hazırlanıp bir senaryo çerçevesinde olduğu ve Kıbrıs sorununun belirli noktalara taşınmak istendiği açıkça belli olmaktadır. 1958 yılının ilk haftasında, İngiltere'nin sürgünde bulunan Makarios'u

Londra'ya davet ettiği haberi, Türk kamuoyunda bomba gibi patlar ve büyük tepkilere yol açar.

RAUF RAİF DENKTAŞ'IN ANILARI VE 1958 OLAYLARINI DEĞERLENDİRMESİ

Kıbrıs Türkü'nün ulusal mücadele tarihinde önemli bir dönemeci oluşturan "27-28 Ocak Direnişİ"ni ve o günlerde yaşanan olayları, TMT'nin organize etmediğini belirten Rauf R. Denktaş, o günleri anılarında ayrıntılı olarak şöyle anlatır:

26 Ocak 1958 akşamı Baf bölgesi köylerini ziyaretten dönmüştüm. Sabahın saat altısında başlayan yolculuğumuz gecenin dokuzunda sona ermişti. Oğlum Raif'in yaş günü idi. Geç vakte kadar beni beklemiş, nihayet çocuğum uyumuştı. Bitkin bir vaziyette ben de yatağıma uzandım.

27 Ocak da doğum günüm idi. '*Şöyle çocuklarla bir dolaşırız, dinleniriz*' diye düşünüyordum ki sokaktan sesler gelmeğe başladı. '*YA YA YA, ŞA ŞA ŞA DOKTOR KÜÇÜK ÇOK YAŞA – YA TAKSİM, YA ÖLÜM*' diyen bu seslerle yatağımdan fırladım. Doktor Küçük Kıbrıs'ta yoktu, acaba habersiz geri mi geldi diye düşündüm. Acele giyinerek sokağı fırladım.

Mağusalı Şemmedi, elinde bir Türk bayrağı, göğsü- bağı açık, bağıırıyordu. Arkasında heyecanlı bir gençlik onunla beraber tempo tutuyor, Atatürk Meydanı'na

doğru yürüyorlardı. *'Ne oldu'* diye sordum. *'İngilizler Taksim tezini kabul etti, tatbik edecekler. Bozkurt gazetesine Reuter'den bildirdiler.'* Cevabını aldım. O günlerde dakikalar bir çok şeylere gebe olabiliyordu. İştiklerime inanmamakla beraber *'İnşallah'* diyerek kalabalık ile yürümeğe başladım. Bozkurt gazetesinin idare evi o zaman Asmaaltı'nda idi. Oraya kadar gittik. Mesajda, İngiliz Dışışleri Bakanı'nın eski bir beyanına atfen bir haber yayınlanıyordu. Bu, hiç de halkın anladığı manada ve mahiyette mesaj değildi. Kendilerine bunu izah etmeye çağıştım. Anlayan olmadı. *'Ne demek efendim, haber telsizle Londra'dan geliyor.'* Deniyordu. Hele Şemmedi hiç laf anlamıyordu. *'Yürüyün ... Liseye... Çocukları da alalım '* diye feryat ediyordu. Kalabalık liseye doğru yürümeğe başladı. Bu saatte koğuşlarında rahatça uyuyan lise gençlerini ayağa kaldırmak feci bir şeydi, lüzumsuzdu, boşunaydı, çünkü hiçbir şey olmuş değildi. Kalabalığı takip ederek ben de liseye geldim.

Şemmedi en önde Lhse binasına girmiş, Yatılı kısımdan gelen iki – üç gençle konuşuyordu. Yanlarına gittim. Şemmedi *'Çocuklar da gelsin'* diye ısrar ediyordu. Gençler de heyecanlanmışlardı. Kendilerine gereken şekilde konuştum. *'Siz bırakınız Şemmedi bayram yapsın, gecenin bu saatinde sizin bu şekilde nümayişe katılmanızı hiçbirimiz istemiyoruz, lüzumsuzdur.'* Dedim. Gençler beni dinledi. Şemmedi de *'Peki ağabey dediğin olsun. Yalnız bize müdahale etmeyiniz'* diyerek okuldan ayrıldı.

Dışarıya çıktığımda İngiliz Polis kuvvetlerinin oraya gelmiş olduğunu, telsizleri ile Polise bilgi verdiklerini, kalabalığı dağıtmak için tedbir düşündüklerini gördüm. Yanlarına yaklaşılarak hüviyetimi bildirdim. Nümayişlerin sebebini anlattım. Gençlerin Türk mahallelerinden geçip Girne Kapısı'nda, İnönü Meydanı'nda dağılacaklarına dair kendilerine garanti verebileceğimi söyledim, müdahale ettikleri

takdirde meselenin lüzumsuz yere büyüyeceğini ileri sürdüm. Bu mesajımı da polise bildirdiler ve nümayişçilere tamamen Türk semtinden geçmek şartıyla izin verdiler.

Topluluğu adım adım takip ettim. İçimde bir üzüntü vardı. Rum baskısı altında yaşamamak, anavatanın bayrağı altına girmek içim her şeyi göze almış olan Kıbrıs Türkü'nün bütün hissiyatını temsil eden bu bir avuç insanın galeyanı görülecek şeydi. Gecenin karanlığında ve sessizliğinde gür seslerle milli marşlar okuyorlar, ara sıra da “*Ya taksim, ya ölüm*” diye bağırıyorlardı. Heyecanla açılan pencerelerden çocuk, kadın ihtiyar başları uzanıyor, ne oldu diye coşkun topluluktan izahat istiyorlardı. Şemmedi, gür sesiyle cevap veriyordu: ‘*Kıbrıs’ın taksim kararı çıktı, Türk askeri geliyor*’ diye! Pencerelerden uzanan başlardan bir sevinç ve şükran çığlığı kopuyor, kalabalık, sevinçli haberi daha ücra köşelere yaymak üzere durmaksızın ilerliyordu. Bu şekilde İsmet İnönü Meydanı’na kadar gelindi. Polis, Osman Örek’i evinden aratmıştı. O da orada idi. Halkın hissiyatına iştirak eden bir konuşma yaptı ve kalabalığı dağılmağa, ağır başlılığa davet etti. Bir müddet sonra kalabalık dağıldı. Şemmedi ile Osman Örek’in kucaklaşıp öpüşmesi ile sona eren o akşamki olayların, 27 Ocak tarihinde beş şehitle kapanmak üzere tekrarlanacağı hiç kimsenin akıl ve hayalinden geçmemişti. Fakat öyle oldu..

27 Ocak sabahı evden çıktığım zaman halkı heyecanlı buldum. Akşamki haber manşet halinde yayımlanmıştı. Her okuyan bayram ediyordu. Küçük gruplar halinde toplantılar, beş – on kişiden oluşan yürüyüş kabileleri meydana gelmeye başlamıştı. Genel bir bayram havası vardı. Temas edebildiklerimize durumu izah ediyor idiysek de “Yahu gazete yazdı, siz ne dersiniz” şeklinde cevap veriyordu. Liseden haber geldi. Birkaç sınıf yürüyüşe çıkıyordu. Biraz sonra şimdiki Saray otelin yanında küçük bir talebe topluluğu gördük. Komandoların binası da köşe

başındaydı. Talebeler, milli marşlar söyleyerek oradan geçerken, balkondan birden bire üzerlerine göz yaşartıcı bomba atıldı. Etraf bir anda karıştı. Olayı yerinde görenlerden birisi olarak kan tepeme çıkmıştı. Hazım Remzi'nin kitap evinin önünde toplanmış duruyorduk. Polis kuvvetlerinden gelen bu tahrike rağmen talebeler soğukkanlılıkla yollarına devam etmişlerdi. Polis, yine Osman Örek'i bulmuş, kendinden talebelere dağılmalarını temin etmesini istedi... Fakat Osman Bey bu gruba konuşurken diğer taraftan başka bir grup belirliyordu: Kız – erkek çocuklar, ellerinde Türk bayrakları 'Bayrağımız canımız, feda olsun kanımız... Kurtulsun vatanımız...' Diye haykırarak yürüyor, halk gözleri yaşlı, gönülleri ferahlamış bir halde gençleri alkışlıyordu.

Polise, bu nümayişin maksat ve gayesi Osman Örek ve Ümit Süleyman Beyler tarafından anlatılmıştı. Türk çocukları seviniyordu. Sevinçlerini izhar ediyorlardı. Bir müddet sonra dağılacakları anlatıldı. Polisin baskı kullanmaması rica edildi...

Atatürk meydanı ile Çağlayan arasındaki yolda ileri geri gidip gelen gençlere halk da katılmaya başlamıştı. Yürüyüşün taşkınlıkla neticelenmesine ihtimal yoktu. Polisten Niyazi efendi çocuklarla birlikte gidip geliyordu. Böylelikle, polis ve hükümet de bu nümayişin o şekilde devam edebileceğine izin vermiş sayılıyordu...

Saat 13.00'e doğru bütün okulların iştiraki ile bandolu, bayraklı gayet güzel bir yürüyüş kolu tertip edildi. Çağlayan tarafından Atatürk Meydanına doğru gelen kolun başında Türk bayrağını taşıyan ilahileşmiş bir Türk kızı vardı. Büyük bir vakar ve olgunluk içinde saatlerce devam eden bu yürüyüşün, idarecilerin basiretsizliği nedeniyle beş kişinin ölümü ile sonuçlanacağını kimse düşünemezdi.

Sabahtan beri yürüyüşü kat'ı bir şekilde önlemek yoluna gitmeyen hükümet kuvvetleri nümayişçiler iki bini aştığı bir anda, kimseye haber vermeksizin, kat'ı kararlarını almışlardı meğer... Öğrencileri polisin önünde öteye geçirmeyecekler, her ne pahasına olursa olsun geri çevireceklerdi... Bu aptalca karar bize beş cana mal olacak fakat Kıbrıs Türkü'nün davası uğruna ölme azmini dünyaya duyurmaya vesile de teşkil edecekti...

'Bayrağımız kanımız, feda olsun kanımız' sert adımlarla Türk gençleri ilerliyordu. Son turlarını yapıp dağılacaklardı. Kıbrıs'ta Türklük Rum'a boyun eğmeyecekti. Bunun marşını söylüyorlar, bütün dünyaya bunu haykırıyorlardı. İleride elleri silahlı polis birlikleri İngiliz kumandanlarının idaresinde yolu kesmiş bekliyorlardı.

Son yürüyüşünü yapıp dağılmak üzere olan ve sabahtan beri hiçbir şekilde hiçbir taşkınlık yapmış olmayan üç bin kadar öğrencinin önünü kesen komando birliklerinin arkasında İngiliz askerleri bekliyordu. Hükümetin birden bire yeni ve yersiz kararlarla kuvvet gösterisine başvuracağı anlaşıyordu. Öğrencilere 'Geri dön ve dağıl emri verildi' Tezahüratın en coşkulu bir anında böyle bir emrin dinlenmeyeceği aşıkardı. Öğrenciler, 'Atatürk Meydanından dönüp geleceğiz ve dağılacamız' dediler. Bu talebi dinlemek, hiç olmazsa gençlere bir şans vermek adaletin gereği idi bu da yapılmadı. Son defa olarak dağılın emri verildi. Ümit Süleyman o sırada komando birliklerini idare eden İngiliz kumandanına yaklaşıp 'Öğrencilerin istediği izni temin beş dakika beklenmesini, yukarıya polis merkezine çıkarak gereken izni temin edeceğini, öğrencileri taşkınlığa sevk edecek bir harekete geçilmemesini' rica etti ve İngiliz kumandanı Mr. Chamberlain'den 'pekala, beklerim' vaadini aldı. Fakat ne kadar acıdır ki, Ümit Süleyman henüz on beş adım ilerlemiş iken polisler öğrencilere

göz yaşartıcı bomba yağdırmaya başladı. Önde bayraktar kız bayrağı ile yere serildi. Göz yaşartıcı bombalar üst üste binlerce talebenin üzerine yağıyordu. Ben kalabalığın en arkasında idim. Birden bire dağılır gibi olan öğrenciler, yerde yatan bayrağımızı görünce aslan kesilmişlerdi. Üzerlerine doğru yürüdüm hepsinin de, gaz tesirinden, gözlerinden yaş akıyordu. Süratle geriye doğru kaçanlar vardı. ‘Korkmayın çocuklar’ dediğimi hatırlıyorum; Üstü başı sırlıklam, ayaklarından pabuçlarını kaybetmiş, saçları gözüne düşmüş bir kız öğrenci hem gözlerini siliyor, hem de ‘Korkmuyoruz Denктаş Ağabey, diğer köşeden geçip alçaklara hücum edeceğiz.’ Diye cevap verdi. Ben de saman bahçenin köşesinden içeriye dalıp polisin arka kapısından girdim. Ve doğru kumandam Mr. Rice’nin odasına çıktım. Ümit Süleyman da oraya henüz varmıştı. Jandarma kumandanı Niyazi Bey, Lefkoşa kaymakamı, askeri idare erkanı hep oradaydılar. Dışarıdan gaz bombalarının patlayışı halkın uğultusuna karışıyordu. Pencereden baktım. Şimdi Saray Otelin bulunduğu civar görülüyordu. Silahlı İngiliz askerleri taş ve şişe yağmuru altında gerilemekteydiler. Öfkemden nefes alamıyordum. Karşımızdaki manzara öylesine ciddi idi ki... Türk gençleri İngiliz askerlerine karşı cephe almışlardı. Bizi bir taraftan EOKA tehdit ederken şimdi de İngiliz askeri kovalıyordu. Bu manzarayı odadakilere göstererek ‘Hepinizi de tebrik ederim... Dört yıldır EOKA’nın yapmaya muvaffak olamadığını dört saatte siz yapabildiniz. Şimdi, İngiliz askerleri hem Türklere, hem de EOKA’ya karşı cephe alacak ve dolayısıyla EOKA’nın üzerindeki baskı azalacak... EOKA’nın yaptırmaya çalıştığı bu idi.’ Şeklinde bir giriş yaptıktan sonra öğrencilere bu şekilde niye hücum edildiğini sordum.

‘Başka çare kalmamıştı. Sabahtan beri nümayiş yapıyorlar, evlerine dönmüyorlar, dağılmıyorlar’ diyen MR Rice de şaşırılmış vaziyetteydi. Rum

öğrenciler göz yaşartıcı bombanın ilk patlayışı ile dağılır, tekrar toplanırdı, halbuki Türk çocukları bombaları kapıp geriye fırlatıyor. Göğüslerine çevrilmiş makineli tüfeklere hücum ediyorlardı. Depodaki göz yaşartıcı bombalar o gün bitmişti, fakat Türk çocukları gerilemek bilmiyordu.

Mr Rice'ye izah ettik. Son turlarıdır, Atatürk Meydanından geçip dağılacaklar, müsaade ediniz. Bu tahrikten sonra başka çare yoktur dedik.

Peki halka, meram anlatabilirseniz, buyurun kendilerine konuşun diye izin verdiler. Ümit Süleyman ile gözlerimize gözlük takarak polisten çıktık. Üzerlerimize yağan taş ve şişe yağmuru altında kalabalığa yürümeğe başladık. Mr Chamberlain'in komandoları da ateşi kesmişti. Kalabalıktan birkaç kişi komandolara 'bizim tarafımıza geliniz. İngilizlerden size hayır yok.' Diye bağırıyordu. Halk, üzerine doğru yürüyenlerin biz olduğunu anlayınca, taş fırlatmaktan vazgeçti. Yanlarına gittik. Son yürüyüş için müsaade alındığını, soğukkanlı olmalarını tavsiye ettik... Doktorun evinin önüne kadar yürüyerek herkese konuştuk. Doktorun kapısı önünde de bir sandalye çıkararak halka tekrar hitap ettim. Bu durgunluk devresinde meğer polis kumandanı bir İngiliz askerini meğer kampa göndererek takviye silah istemiş... Halkın polis istasyonunu basacağından korkmuş. Biz bundan habersiz idik. İngilizler bu lüzumsuz tedbiri almak yoluna giderken başlarına büyük bir bela açıyorlardı.

Türk bankasının karşısındaki parmaklıklara çıkarak halka göstermiş oldukları canlılık ve kahramanlıktan milli birlik ve fedakarlıktan dolayı teşekkür ettim. bu sırada başımın etrafından geçen birkaç taş ve cam parçası beni arkaya bakmaya sevk etti. Polisin avlusu silahlı İngilizlerle dolmuştu. Halka polisle yaptığımız anlaşmayı anlattım. Gençlerin yürümesine müsaade edebilmeleri için yol açmalarını istedim. Olan, o anda oldu...

Halk dağılmak üzereydi. Masum bir halkın infialinden korkarak polis istasyonundan mitralyöz getirmekte olan İngiliz subayı dağılmakta olan kalabalığın arasına girince paniğe kapıldı. İngiliz şoför gaza bastı. Bir anda iki masum insan cipin tekerlekleri arasında can verdi. Benden beş on adım ötede cereyan eden bu hadise tüyler ürperticiydi. Tekerleklerin altında ezilen insanların kemiklerinin çatırtısını işitebiliyorduk. Halkın arasından sıyrılan jeepin arkasından da halka iki üç el ateş edildi. Birkaç yaralı da öyle verdik. Bir anda aslan kesilen halk, etrafta ellerinde silah, bekleyip duran İngiliz askerlerinin üzerine öyle bir saldırı saldırdı ki.. görmeğe değerdı. Bu saldırıda haksızlığa uğramış bir topluluğun dirilişı dünyaya meydan okuyuşu vardı. İngiliz askerleri silahlarını doğrultup nişan alacak vakit bulamadan gerilemeye başladılar.

O sırada Türk bankası balkonuna kadar girebilen üç dört gencimiz balkondan askerlere “ yerli yapısı su borusundan imal edilmiş bomba” atmak için tertibat almaya başlamışlardı. Banka müdürü Orhan Bey’in tam yerinde ve zamanında ikazı olmamış olsaydı, fitilli bombalar askere diye atılacak ve neticede halk arasında birçok kimseyi daha kaybetmiş olacaktık. Heyecan ve gençlik bazen insana hareketlerinin neticesini idrak ettirmiyor...

Faciadan hemen sonra Hazım Remzi’nin kitabevinde toplandık acilen valiyi görüp bu vahşeti protesto edip ve yaralanıp ölenlerin aileleri için tazminat talep etmek üzere bir grup halinde Vali vekili Sir George Sinclair’i ziyaret ettik . Hazım Remzi, Ümit Süleyman, Cahit Rüstem ve Osman Örek Beylerle beraber gittik. Sinclair, Türk davasını Sir Hugh Foot’ tan çok daha iyi anlamış bir idareciydi. İngilizler ile Türklerin arasını temenni ediyordu. Öyle bir ayrılığın İngiliz menfaatlerinin icabı olmadığını pekala biliyordu. Sir George Sinclair, Türklerin

çarpışma azmini ve davaya sadakatle bağlandıklarını Dr. Küçük'ün sözünden asla çıkmayacaklarını da çok iyi biliyordu. Bunları teyiden konuştuğundan sonra çok üzüldüğünü söyledi. Fakat halkın askerlerin emrine itaat etmek, askerinin kendilerine verilen emri yerine getirmek zorunda olduğunu anlatıp durdu.

Kendisine sabahın olaylarını bütün çıplaklığı ile anlattık. Yersiz ve lüzumsuz bir müdahale yüzünden iki can kaybı ile sonuçlanan bu olaylardan hükümeti sorumlu tuttuğumuzu belirttik; ve hemen halkın hissiyatını okşayan bir harekette bulunulmadığı takdirde, İngilizlerin EOKA ile Türk kuvvetleri arasında erimeye mahkum olacağını açıkça ifade ettik. Sir George Sinclair, Türk – İngiliz dostluğuna verdiği önemi tekrarladı: Bu açıdan olaylara çok üzüldüğünü dile getirdi. Bu arada içeriye giren bir memur kendisine bir not verdi. Sir George notu okuduktan sonra yüzü değişti. Büyük bir ciddiyetle bize dönerek “Türk Gençleri Girne Kapısı’nda Ford garajını yaktılar. Yangını söndürmek için gelen itfaiye ile diğer kuvvetleri yaklaştırmıyorlar. Taş yağmuruna tuttular. Olay yerindeki askeri sorumlu, halka ateş açacağını duyurmuş” dedi.

Toplantı sona erdi. Sir George Sinclair üzgündü. Şaşkınlık fakat üzüntüsü ve şaşkınlığı bizimkinden fazla olamazdı. Yıllardır devam eden EOKA’cılarının öğrenci gösterilerine İngiliz idaresi bugünkü kadar şiddet kullanmamıştı. Ne oluyordu? Yoksa son günlerde gündeme gelen haberler doğru muydu? İngilizler Makarios’la anlaşmak üzere miydiler? Bize karşı bu gereksiz şiddet bizi sindirmek ve bir Rum İngiliz anlaşmasına engel çıkarmamak için miydi?

Süratle Girne Kapısına döndük. Ford Garajı alevler içinde yanmaktaydı.

Sir Hugh Foot’a göre Kıbrıs Türkü’nün Kıbrıs üzerinde azınlık haklarından başka hak iddia etmesi haksızlıktı. Türkler şımarmışlardı. Ufacık bir tazyik ile

susacaklar ve Rumlarla İngilizlerin anlaşmalarına itiraz etmeyeceklerdi. Ankara ise, Türklerin davalarında çok samimi ve kararlı olduklarını: Rum idaresinde yaşamamak azminde olduklarını biliyor ve bu tezi ileri sürüyordu. Sir Hugh FOOT'un inancı doğrultusunda üzerimizdeki baskı artıyor, Ankara'da müzakerelerin devam ettiği bu günlerde Kıbrıs Türklerinin nümayişler ve yürüyüşlerle İngiliz hükümetinin empoze etmeyi planladığı bir hal çaresine karşı diretme durumunda olduklarını dünyanın görmesini istemiyordu.

Makarios ve Yunanistan, 1955 olaylarını planlarken Kıbrıs Türkü'nü hesaba katmamışlar, Türkiye'nin ise, ada ile ilgilense de, İngiliz – Amerikan baskısı karşısında hareketsiz kalacak yanlış hesabını yapmışlardı. İngilizler ve Amerikalılar da Kıbrıs Türkleri'nin Kıbrıs'ı vatan bildiklerini ve bu vatanı Rum'a, Yunan'a yedirmemek kararında olduklarını hiç kaale almıyorlardı. Onlara göre Kıbrıs meselesinde Kıbrıs Türklerinin ağırlığı yoktu ve olamazdı.

OCAK 1958 KIBRIS DÖNÜM NOKTASI

Ocak 1958 patlaması, Kıbrıs olaylarının son perdesi değildi. Kıbrıs, daha pek çok olaya, trajediye gebeydi. Ne ki, Rauf Denktaş'ın anılarındaki değerlendirmede vurguladığı gibi, o olaylar sayesinde Kıbrıs Türk halkı adadaki ulusal varlığını ve yadsınmaz haklarını tüm dünyaya ve ilgililere canı ve kanı pahasına duyurmuş oldu. Ocak 1958 olayları, acılarla dolu Kıbrıs tarihinde önemli dönüm noktasıdır... Ocak 1958'den sonra ivme kazanan pek çok konu Kıbrıs tarihinde derin izler bırakarak geleceğin önemli olgularına ortam hazırladı. Türkiye'nin Kıbrıs sorununa ilgisi daha bir yoğunlaştı. Türkiye'den sağlanan destek sayesinde, Kıbrıs Türk toplumunun siyasal örgütlenmesi yepyeni bir hıza ve güce kavuşurken, bu oluşum önemli ölçüde saygınlık da kazandı. Kıbrıs Türk halkı Kıbrıs sorununa siyasal çözüm arayışlarında tartışılmaz taraf haline geldi. Kesin bir sonuç almak için yoğunlaştırılan görüşmelerde, Türk halkının özgür iradesi, uluslar arası platformlarda liderleri tarafından temsil edilmeye başlandı. Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Denktaş, Kıbrıs Türk halkından aldıkları güvenle, siyaset tarihimizin yıldızları haline geldiler... Ulusal davayla özdeşleştiler. Tarihe efsanelerini yazmaya başladılar. Ocak 1958 olaylarından hemen sonra siyasal, kültürel, sosyal ve sendikal alanda kaydedilen örgütlenmelerin yanı sıra, Türk halkının yazgısıyla doğrudan doğruya kurulmasına karar verilen Türk Mukavemet Teşkilatı, 1958'in yaz aylarında artık Ada çapında örgütlenmesini geliştiren bir yer altı direniş cephesi olarak Kıbrıs tarihindeki önemli yerini alıyordu. "İş Bankası görevlisi" olarak adaya gelen Rıza Vuruşkan adlı Türk albayının yönetiminde Türklerin yaşadığı her yerleşim biriminde birkaç ay içinde

örgütlenmeyi başaran Türk Mukavemet Teşkilatı, esas kurucularından ve örgütün Türkiye'ye benimsetilmesinde başrolü oynayan Rauf Denktaş'ın TMT adlı bir makalesinde de vurguladığı gibi şu dört amaçla oluşturulmuştur:

1. EOKA'nın terör ve Enosis kampanyası karşısında Kıbrıs Türk savunmasındaki boşluğu doldurmak...
2. Kıbrıs yer altı güçlerinin tümünü birleştirip bilimsel yer altı örgütlenmesini gerçekleştirmek...
3. Ulusal davanın Türkiye'deki sempatizanlarıyla ilişkiler kurmak.
4. Kıbrıs Türk halkına, ulusal varoluş mücadelesinde güven ve moral vermek.

ANILAR

(1955 – 1958 – 1963)

LEFKOŞA'LI TAHSİN ALİ RIZA'NIN 1955 – 1959 EOKA DÖNEMİ

ANILARI

ENOSİS mücadelesi veren EOKA tedhiş örgütü, bu yer altı teşkilatının korkulu rüyası haline gelen Lefkoşa'lı Tahsin Ali Rıza ile ilgili Yeoryios Grivas Diğenis'in "1955-1959 yılları EOKA savaşının tarihçesi anılarında" EOKA'ya karşı savaşan en faal kişi olarak tanımlanmaktadır.

EOKA'nın silah depolarına kadar girebilen, esaslı vurucu elemanlarını, Yorgacis ve Nikos Sampson gibi üst düzeyde eylem yapanları tutuklayan ve eylemlerini belgelerle kanıtlayan bu kahraman Türk vatan evladı, Enosis'e karşı en yararlı hizmeti verdiği için Türk ulusu onu her zaman takdirle anacaktır.

Tahsin Ali Rıza, Lefkoşa Başkent Sarayönünde turistik dükkan çalıştırmakta ayrıca seçilmiş bölge muhtarlığını da bu yazıhanesinde yürütmektedir.

Kıbrıs olayları ile ilgili eser yazmaya karar veren yazar, olaylara EOKA başkanı Grivas'ın anılarında sözü geçen Tahsin beyle bir söyleşi yapmayı uygun buldum. Şu soru ile konuya girdim:

-Tahsin Bey, İngiliz sömürge idaresinde Kıbrıs'ta ENOSİS savaşını başlatan ve terör estiren EOKA yer altı örgütüne karşı ne tür eylemlerde bulundunuz, en önemlilerini kronolojik sıra ile anlatır mısınız?

En önemli olaylardan biri EOKA'nın Pile köyündeki hücrelerinden silahları nasıl ele geçirdiğimizdir. Tam tarihi anımsamıyorum, 1956 veya 1957 yılında bir gün Lefkoşa'da ERMU caddesinde (şimdi yeşil hattır) çalıştırdığım dükkanıma bir EOKA'cı Rum genç geldi. Bana, "Ben EOKA'cıyım" deyiverdi. Benim siyasi şubede olduğumu, bildiğini söyledi ve kendisinin Pile'de yaşadığını, oranın EOKA örgüt parolasını ve silahların nerede saklı olduğu hücreyi bildiğini ve bu silahları gidip almamıza yardım etmek istediğini söyledi. Ona peki dedim, yan taraftaki

kahvehaneye oturmasını orada 5-10 dakika beklemesini söyledim. Az ilerde, kardeşimin dükkanına gittim ve durumu telefonla siyasi şubeye bildirdim ve mavi gömlekli Rum'un eşkalini vererek kahvehanede arama yapmalarını ve plana göre yoklama-arama sonucu onunla birlikte 2-3 kişi daha tutuklayıp özel şubeye götürüldükten sonra muhbiri alıp Pile'ye gidilecekti.

Sivil giyinmiş özel şube polisleri polis arabası ile anlattığım yere geldiler, muhbir dahil, oradakileri alıp götürdüler. 2-3 kişi aldılar. Ben de dükkanımı kapatıp şubeye gittim. Rum bize silahları nasıl alabileceğimizi anlattıktan sonra silahların yerini ve depo sorumlusu ele başının adını ve parolayı verdi. Sorumlunun evine gidip onun evden dışarı çıkması için onu nasıl çağıracağımızı anlaştık. Muhbir, EOKA üyesi olarak dağda sürekli görev yaptığını ve istihbarat izni verilmediği için ihbar yapmayı uygun bulmuştu. Tam tarihi anımsamıyorum, Lefkoşalı Salim Mulla Hasan ve Tacit Atai'ler de bu operasyonda yer aldıkları için belki onlar tarih verebilirler.

İngilizce bildiğim için hazırladığımız senaryoyu İngiliz sorumlu amire bildirdik. Senaryo hazırlandı. EOKA giysileri ve EOKA amblemleri kepi tedarik ettik ve muhbire de giydirdik, saat 22.30 civarında, Kinotarhis olarak bilinen ky EOKA liderinin kapısını çaldık. Daha önce nasıl yapacağımızın provasını yapmıştık.

Muhbir kapıyı çaldı. Kapıyı açan köy liderine muhbir "bizleri Grivas Diğenis gönderdi, parola verildi, silahların iyi korunup korunmadığını denetlememizi istedi ve silahları görmeye geldik." Aldığı yanıt şu: "Madem ki parolayı verdiniz haydi gidelim." Demişti. Parola, "Zito EOKA-Zito Grivas-Zito Enosis"ti.

PAROLA – HÜCRE VE SİLAH DEPOSU

Arabaları uzak bir yere bıraktık ve oraya yaya olarak gitmiştik. Köy lideri ile evinden ayrılıp, 250 metre mesafede bir tepeciğin üzerinde bulunan bir altında bir hücreye-depoya geldik. Kapak yani giriş kapısı açıldı. Sözde silah sayımı yapacaktık. Muhbir merdiven basamaklarından hücreye indi ve silahları birer birer yukarıya çıkarıyordu. Bir ara kendi silahını buldu ve üzerine bir şarjör taktı ve havaya bir el ateş açtı. Gece yarısı 24.00 veya 00.30 olduğu tahmin edilir. Çünkü Pile'nin Türk sinemasında gösterilen Türk filmi sona erdi ve halk sinemadan çıkmakta idi. Silah sesinin panik yaratma ihtimalini önlemek için, Tacit Atailer'i bir kenara çekip, sinemadaki Türklerle bizler olduğumuzu ve panik yaratmamalarını bildirmesini istedim. Bu arada ben Rum liderin elinden tabancayı kaptım ve EOKA'dan olmadığımızı söyledim. Onu teslim aldık. Tacit Bey de sinema girişine kadar gitti ve halkı, panik yaratmamaya davet etti.

Parolamıza aynen karşılık verilen köy liderine güven verilmişti, Fakat tabancasını aldıktan sonra hırçınlaştı ve gömleğini yırttı ve yere attı. “Beni vurun artık yaşamak istemiyorum. Yaşasın EOKA, Yaşasın Grivas, Yaşasın Enosis” anlamında Zito kelimesini kullanıyordu. Depoda bulduğumuz silahlar polisin kullandığı 2-3 Grener tipi av tüfeği, 3-4 adet sten ve bir tabanca ile külliyetli miktarda mermi idi. Hücrenin içinde, su, tuvalet ve lavabo vardı ve 5-6 kişiyi barındıracak genişlikte idi.

Muhbirle köy lideri tutuklanarak Lefkoşa özel şubeye oradan da tutuklular karakoluna sevkedildiler. Bir ara, köy lideri, konuşmadığımızı farkedip “ama neden konuşmuyorsunuz” diye hitap etmişti. Türk olduğumuzu şiveden belli etmemek için hep susuyorduk. Pusuya düşürülmek için bütün önlemler alınmıştı.

NİKOS SAMPSON'U NASIL YAKALADIK

Makarios Hükümetine karşı 15 Temmuz 1974'te Yunan Ordusu desteğinde RMMO önderliğinde darbeyi gerçekleştiren Nikos Sampson'un EOKA döneminde nasıl yakalandığını anlatacağım:

Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmadan önce devam eden EOKA tedhiş örgütünde Nikos Sampson bir numaralı tetikçi vurucuydu. Her infaz sırasında, boynunda kamera taşıyor ve vurduğu kurbanının yerde can çekişen fotoğraflarını poz poz çekiyor ve suç unsuru silahını bayan fedailerine teslim edip oradan uzaklaştırıyordu. Mahi gazetesinin sahibi olarak haberi gazetesinde sür manşet yayınlıyordu. Polisler cinayet mahalline geldiklerinde orada gazete muhabiri görevli ile karşılaşırlardı.

Polis, şahadet-göz şahidi bulamıyor ve dosyalar karanlıkta kalıyordu. Tanıklık yapmak EOKA'ya ihanet sayıldığı için kimse bilgi vermiyordu. Fakat her olayda Nikos Sampson'un olay yerine giden ilk kişi olması, polislerde kuşku yaratıyordu. Her cinayet cadde ortasında ve yüzlerce kişinin gözleri önünde işleniyordu.

ERMU Caddesinde, dükkanımın 100 metre ileride ve Pissaridis'in dükkanı önünde, Rumlara silah satan bir EOKA üyesini makinalı tüfekle vurarak delik deşik etmişlerdi. Nikos Sampson, Mahi gazetesini sahibi, her zaman olduğu gibi olay yerinde kamerası ile aynı anda resim çekiyordu. Bu olay, hem Lefkoşa Genel Hastanesinde, silah taşıyan Ay-Yorgi gemi kaptanının mahkum edilişi ile hastanede tedavi gördüğü bir sırada 15.8.1956'da bir operasyonla onu kurtarıp ayrıca tutuklu Polikarpos Yorgacis'i Lefkoşa Hastanesinde 31.8.1956 tarihinde bir operasyonla Muhafız İngiliz bekçiyi vurarak, onun kaçırma olaylarında vurucu olarak tespit

edilişı, arana kişı olmuştı. Sampson Dali köyüne sığınmıştı. Alınan bir ihbar üzerine, Dali'ye operasyon yapıldı ve orada tutuklandı.

OPERASYON VE SAMPSON'UN TUTUKLANMASI

Bir Türk'ün verdiği ihbarı değerlendirerek 3 askeri araç ve 3 polis araçla Dali köyüne gittik. Köy kuşatma altına alındı. İhbarı yapan Türk , bize önce Sampson'un gizlendiği evin yerini bildirdi ve köy kahvehanesinde oturup gelişmeleri izlemeye başladı. Operasyona katılan İngiliz askerleri HIGHLANDRES alayına mensup kırmızı bereli askerlerdi. Daha önce öldürülen 2 mensubun kini ile doluydular.

Mr. Willard, Çavuş Leach ve ben Tahsin Ali Rıza ani baskınla eve girdik. Nikos Sampson karyola altında bulunan silahını almağa uzandığı an kaptığı silahını elinden aldık. İlk sözü şu oldu: "Sen Tahsin Ali Rıza mısın?" ben de "Evet ta kendisi" deyip bileklerine kelepçeyi taktım ve kamyonete bindirdik. Hava yağmurlu olduğu için açık kamyonet kasasında ıslanarak Lefkoşa'ya geldik ve onu tutuklular evine sevkettik.

O dönemde silah bulundurmak veya cinayete teşebbüs idamla cezalandırılırdı. Mahkeme huzuruna çıkarılan Sampson'a idam cezası verildi fakat Temyiz Mahkemesi'nde , Yüksek İstinaf Mahkemesi Reisi Mehmet Zeka Başkanlığında savunmanın ileri sürdüğü "Nefsi Müdafaa" pozisyonu olarak kabul edildi ve karar idam cezasından müebbet hapislik cezasına çevrildi.

1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanı üzerine Sampson Genel af kapsamından yararlanarak serbest bırakıldı. 15 Temmuz 1974 tarihinde Yunanistan'ın desteği ile Yunanlı subayların kontrolünde olan RMMO ENOSİS'i ilan etmek için, Makarios Hükümetine karşı başarılı darbe tertiplendi ve Nikos Sampson Cumhurbaşkanı ilan edilmişti. Türk Barış Harekatı'nın yer aldığı 20.7.1974 çıkarması ile, Sampson'un bir haftalık Cumhurbaşkanlık saltanatı da sona ermişti.

BAKAN YORGACIS'LE NASIL GÖRÜŞTÜM

Bir gün 1960'lı yıllarda, Rum semtinden dükkanıma bir tüccardan ticari eşya aşmağa gittim. Lidra Caddesinden geçerken Sava Meydanında genç Rum polisler arabamı durdurdu ve karşıki kahvehanede oturan İçişleri Bakanı Polikarpas Yorgacis'in beni yanına çağırdığını polisler bildirdi. Arabamı park ettim daha önce onu terörist olarak tutukladığım için kara kara düşünmeye başladım. Galiba sonum geldi. Arabamı sürüp kaçamazdım. En nihayet bir Bakan olacak kişi beni yl ortasında vuramazdı, ancak kuşkulu bir vaziyette, yiğitliği elden bırakmamak için oturduğu kahvehaneye girdim, selam verdim. "Beni istiyormuşsunuz sayın Bakan" dedim. Sandalye gösterdi, "Otur bir şey iç" dedi İçmek istemiyordum fakat çok ısrar etti. "Berazmena – Ksehzazmena" geçmişler unutuldu, deyiverdi. Ben de ayran istedim. Ayran geldi ve içtim. İşlerimin gidişatını sordu ve ben de "iyidir" dedim. "Hoola Hoop" modası olduğu için (bel halkası veya çemberi) bir yeküncüden satın aldığımı

söyledim. Korku dolu bir sohbet!! Yaptıktan sonra ayrılıp Türk semtine geçtim. O günden sonra hiçbir zaman Rum semtine bir daha uğramadım.

Bir gün Türk semtinde istihbarat şefi beni dairesine çağırdı ve bana Rum tarafında pusu kurulup öldürüleceğimin duyumunu bildirdi.

Yorgacis'in beni davet edip görüşme istemesinin amacı beni yeni polislere tanıtmak ve görüldüğüm yerde tutuklanıp icabıma bakmaktı.

Yaşadığım bu olaylar zaman zaman rüyama gelir ve eşimin uyandırması ile kendime gelirim.

EMEKLİ POLİS MEMURU HASAN ÖZKANLI'NIN ANILARI

Hasan Özkanlı henüz 19 yaşında genç, 1 Ocak 1954'te emniyet kuvvetlerine katılmıştı. 3 aylık polis eğitimini müteakip Larnaka'ya atandı. Göreve henüz başlamıştı ki Ksilofogu köyünde bir kuyu içinde bazı silah ve mühimmatlar bulunmuştu ve Larnaka polis karakolundan Kiriako adında bir polis eri, bomba uzmanı İngiliz oraya gidene kadar, orada geceleyin sabaha kadar gözcülük yapması emrolundu. Ertesi gün İngilizler bombaların olduğu yere gittiklerinde, bütün o mühimmatlar kuyudan çıkarılıp götürülmüş, bekçiyi de tehdit ederek cephaneyi de alıp götürdüklerini bildirdi. EOKA örgüt olarak henüz eyleme başlamış değildi. Maden ocaklarından çalınan dinamitler için polis araştırma yapıyordu. Yer altı bir örgütün işi olduğu da henüz kesinleşmiş değildi. Bu olaydan sonra polis teşkilatı, bu yönde araştırma yapmaya başladı.

1 NİSAN 1955 EOKA EYLEMLERİ

“Kıbrıs Kurtuluş Milli Örgüt” adında EOKA teşkilatı , Enosis’i silah zoruyla gerçekleştirmek için 1 Nisan 1955 tarihinde bütün adada sabotajlar ve bombalı eylemlere başladı. Larnaka’da Kaza idare amirliğine ve daha başka devlet dairelerine yerleştirilen bombalar ağır hasara sebep oldu, ana elektrik şebekesine sabotaj yapıldı ve bütün Kıbrıs karanlığa boğulmuştu.

POLİSTE ALARM

Polis teşkilatı her tarafta tam kırmızı alarmla geçti, devriyeler sıklaştırıldı. EOKA birinci ani bombalamadan cüretlerini artırarak, Enosis’e karşı olan Rumları sindirmek için İngiliz ajanı oldukları gerekçesiyle Wideson’u vurdular. Wideson Rum’du ve otel gazino sahibiydi. Müşterileri de genellikle yabancı ve İngiliz’di. Birinci teşebbüs başarısızdı fakat ikinci teşebbüste başarılı suikast gerçekleştirildi ve bu tür eylemlerine devam edildi.

EOKA’CILARA ANİ BASKIN

Hasan Özkanlı, aldığı bir istihbaratı değerlendirerek Turan Sokak’ta (Türk – Rum karma) ve semtin ayrıldığı noktada, öğretmen Kiriako’nun oturduğu evi takip etmeye başladı. İki kişinin bir araya geldiğini ve yola bakan bir odada gece vakti harita-kroki ve kitap karıştırıldığını pencerenin pancur aralıklarından bakıp gördü.

Polis müfettişi Pantelidis’e ve özel şubeye durumu bildirdi. Fineron adında bir İngiliz komutanının komutasında 10 kişilik bir Türk – Rum polis ekibince saat 21.00’de eve ani baskın yapıldı fakat ikinci kişi evden ayrıldığı için öğretmen

tutuklandı. İkinci kişinin İlias Filyastidis olduğu ve elektrik kurumunda müstahdem olarak çalıştığı tespit edilerek onu da tutukladılar. Derin soruşturma sonucu diğer EOKA üyeleri, bomba eylemlerine katılanlar da tutuklandı. Larnaka bir süre bu tür bombalama eylemlerinden kurtuldu.

Ancak bu olayın ortaya çıkarılmasından sonra EOKA'cılar hapse mahkum oldular. İtirafçı öğretmen mahkeme gününe kadar kefaletle serbest bırakıldı. 20 gün sonra Ay-Lazaro'da bir kahvehanede başarısız bir suikaste uğradı. Konuyla ilgili olarak benzinlerde çalışan bir genç tutuklandı. Öğretmen itirafçıya ve ailesine iltica hakkı tanındı ve Londra'ya göç etti. Daha sonra da zehirlenerek öldürüldüğü haberi alındı. Filyastidis tutuklama kampına sevk edildi. Bomba imal eden Sotiri Yannaki aranan kişiler listesinde kayıplara, -gerilla gruplarına- geçmişti.

Sotiri Yanaki'nin hamile eşi de tutuklanmış ve eşinin nerede olduğunu tespit etmeye çalışan İngilizler, ona manevi baskı yapıyorlardı. 9 aylık hamile olan bu kadına dıştan getirilen yiyecekleri vermiyor ya da döküyorlardı. Bu gayri insani duruma tahammül etmeyen Hasan Özkanlı, bu yiyecekleri kendi yöntemiyle kadına ulaştırıyor ve vicdanen huzur buluyordu. Bunu yaparken bir beklentisi yoktu.

Hasan Özkanlı EOKA'ya karşı verdiği mücadelede EOKA'nın birinci hedefi haline geldi. Kendisi, Enosis'e karşı, Türklere yönelik her vurma olayından duyduğu infiali yürekten hisseder, kendisi vurulmuş gibi kanının aktığını hisseder gibi oluyordu. Polis teşkilatı içinde Rumlar kendi ırktaşlarına her türlü yardımı yaparken Türkler de böyle bir örgüt kurmaları gerektiğine inanıyor fakat İngiliz idaresinin ajanlarından da sakınmak gerekiyordu. Kim ve nasıl başlatılacak sorunu vardı. Hasan Özkanlı ilk örgütlenme işini nasıl başlattığını şöyle anlatıyor.

YUNAN BAYRAĞI

Bir gün göreve gitmeden önce Tuzla'da bir kahvehaneye uğradı. Orada 5-10 Akademi öğrencisi buldu. Amerikan Akademiye Yunan Bayrağı çekildi ve bayrak indirilinceye dek İngiliz müdür ve muavini okulu kapatıyordu. Bazen İngilizlere pusu kurulur veya bubi tuzağı yerleştirildiği için, bayrak asılı kalırdı. Bu gençler Hasan'la anlaşarak bu bayrağı indirmeyi üstlenmişlerdi. Hasan silahı ile öğrencileri koruyacaktı. Bayrak servi ağacının üzerine çekilmişti. Bomba kontrolü yapıldı ve birisi ağaca çıkıp bayrağı indirdi.. Bu olay gece saat 20.30-21.00 arasında oldu. Rtesi gün okul açıldı. Normal derslere başlandı.

Bu bayrak indirme işi, bu gençlere güven verdi ve Rumların bu tür eylemlerine, özellikle Türklere yönelik Rum eylemlerine karşı dişe diş örneği verme ruhunu geliştirdi. Bayrağı ağaçtan indiren Merhum Ali Rıza idi Merhum diyorum çünkü, Lefkoşa'da 1964'te Tuncay Mehmet Salih adında başka bir mücahitle birlikte havan mermisinden şehit olmuştu. Bu kahraman vatan evladı o dönemde 1955'lerde Larnaka (Tuzla) kalıyordu. Bayrağı ağaçtan o indirmişti. Bizimle beraber Süleyman Ahmet de vardı, bununla Akademide aynı sınıfta okuyorduk.

KALIFACA MEYDAN ÇATIŞMASI

Gönyeli çarpışmalarının ardından yer yer verdiğimiz şehitlerin duyulması ile yaratılan gergin durumu kontrol altına almak olanaksızdı. Ani bir haber, "Rumlar sokaklara döküldü ve KALIFACA'ya yöneldikleri öğrenildi. Zaten barut fıçısına benzeyen gergin duruma cevap vermek garaktiği için, her vatandaş kadın, erkek, çocuk demeden eline geçirdiği bıçak, şiş, taş gibi aletlerle karşıdan gelen Rumlara doğru yürümeye başladı. KALIFACA'da binlerce Rum bina çatıların kiremitlerini

sökerek sokak ortasında boğuşan Türk – Rum'un, Türk toplumuna binlerce kiremit ve taş atılıyor ve yaralananlar oluyordu. Fakat o göğüs göğüse iki Rum bıçak yarasından öldü ve dağıldılar. Bu olayda iki Türk zanlı olarak mahkeme huzuruna çıkarıldı. Bazı teknik ayrıntılar nedeniyle dava düştü. Burada tahkikat şubesi Türk polislerin rolü vardı.

Polis içinden telsizci teknisyenden faydalandı, hatta Limasol'dan, Larnaka kazasına el yapısı tek namlulu av tüfeği (10 adet) taşıyan bir subayın yardımını çok oldu. Maalesef ikinci on adet tüfeğin alımına gidildiğinde, atölyede bekleyen İngiliz'in varlığını haber alınca, silahlar alınmadan oradan ayrılmak zorunda kaldı. Bir Türk muhbir, İngilizlere ihbar etmişti. Muhbir cezsını buldu.

O dönemde, İngiliz hükümeti bütün av tüfeklerini topladığı için silah bulundurana ağır ceza verilirdi. EOKA, İngilizlere karşı savaşırken daha önceden hazırlıklarını yapmış ve Türk'e karşı saldırılarını başlatınca tamamen silahsız olan Türk toplumu, silahlanmaya gereksinim duymaktaydı. O dönemde 10 silah, bin kişiye bedeldi.

ESKİ TABANCALAR VE MERMİ SORUNU

Toprak altında çürümeye yüz tutmuş bazı kişisel tabancalar elde ettik, bunların silindiri ya da başka yanları arızalı idi. Tamir ustası bulmak bir sorundu. Lefkara'da yaşlı bir ustada tamir ettirdik. Fakat mermi sorunu vardı. Bu tür mermileri de İngilizlerin operasyon yaptıkları zaman ele geçirdikleri mermilerden bir kısmı örgüte aktarılırdı.

TMT resmen örgütlenince zaruri ihtiyaçlar daha örgütlü bir şekilde gelmeye başladı. Herkesin elinde bulundurulmuş silahlar da yeni örgüte teslim edilmişti.

TEMERKÜZ KAMPLARI

Rum-Türk çatışmalarının en yoğun dönemi Temmuz 1958 ayına rastlıyordu. 22 Temmuz 1958 günü Rum gençleri toplanıp temerküz kampalarına yerleştirilirken 23.7.1958 tarihinde Türk gençlerini de toplayarak muhtelif toplama kamplarına sevkettiler. Larnaka'dan da toplanan gençlerin evlerine ani baskın yapıldı. Elleriindeki listeye göre, maskeli rehberin de işaret ettiği kişiler tutuklanıp götürülüyordu. Hasan Özkanlı bir gün önce Rum gençlerin tutuklanmasında köylerde polislik görevi yaptı. Fakat sıra ertesi gün Türklere geleceğini de öğrenince Lefkoşa'ya gitmişti. İngilizler Hasan'ın evine gitmiş fakat isim yanlışlığı olduğu için Hasan Oğuz aranıyordu. İhbarı yapan soyadını bilmiyordu veya yanlış biliyordu. Tutuklamalar tamamlandıktan sonra Lefkoşa'dan Larnaka'ya geri gelince, tutuklanmadan kurtuldu. 100 kadar Türk genci tutuklanmıştı. Tutuklular 3 aya yakın bir süre ile tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakıldılar. Tutuklananlar en faal elemanlardı, Süleyman dahil.

Bu olaylar Kıbrıs'ta Türk varlığını hissettirmiş ve tek yanlı siyasi karar alma eğilimini bozarak 1960 Londra-Zürich anlaşmalarını ve Türk ortaklık yönetimini BM Genel Kuruluna tescil ettirmiştir.

YENİ KURULAN TMT'DE GÖREV

Hasan Özkanlı aldığı talimat doğrultusunda örgütü yeni bölge başkanına devretti ve onun uyguladığı plan çerçevesinde görev aldı. Tavsiye veya önerdiği

kişiler seçilerek her birine dal görevi verildi. Artık herkes ne yapacağını biliyordu ve keyfi kararlara son verilmişti. Eylemler, siyasi gelişmelere ve Rum'un tahriklerine göre planlı yapılırdı.

LEFKARA'LI TURGUT SAMİ SUNALP'IN ANILARI

(1956)

Lefkara'lı olup altı çocuk babasıyım. EOKA, ENOSİS faaliyetlerine başladığı 1 Nisan 1955 tarihinde Kıbrıs adasının her yöresinde sömürge idaresine karşı başlattığı terör eylemleri tüm şiddeti ile devam ederken, Enosis'e karşı tavır alan Türk toplumuna karşı da terör estirmeyi ihmal etmemişti. Türkler de hedef seçilirdi.

Bu koşullar altında varlığımızı ve toplumu Rumların saldırılarına karşı korumak için bazı arkadaşlarla bir araya geldik ve eldeki av tüfeklerini balta vs. topuz gibi ilkel silahlarla bir örgüt altında toplayıp koruma-savunma kararı aldık. Türk mahallelerinde, nöbetleşe gözcülük yapıyorduk. Amacımız karşıdan gelecek saldırıları, tehdidini zamanında tespit etmek ve halkımızı gerektiğinde savunması için uyarmaktı.

Rumların tahrikleri önce, Türk vasıtalarına taş atarak hasar yapıyorlardı. Fakat işi bombalı saldırılara kadar götürdüler. Tehlike çok büyüktü. İki bombalama olayı şöyle gelişti: İbrahim derviş adında kamyon sahibi bir Lefkaralı, maden ocağından boş olarak gece Lefkara'ya dönerken, Skarını-Lefkara yolu üzerinde bir virajda 1956 yılında uzaktan akülü bir bomba patlatılmıştı. Gece olduğu için,

farkı ile araç geçtikten sonra bomba patladı ve zayıat olmadı. Rumlar, bu aracı İngiliz aracı sanarak bombaladıklarını ileri sürdüler.

Bu olayın arkasından yine 1956 yılında bir yaz gecesi Geçitkale’de gösterilen “Şimalyıldızı” filmini izlemek için şakir Hüseyin Hürdoğan’ın TAN 246 plaka nolu otobüsü ile 25 kadınlı erkekli yolcusu ile bir cumartesi gecesi saat 20.00 civarında köyün Türk semtinden şarkı okuyarak hareket etti, polis karakolu yönünden köyün giriş noktası olan Akropoli virajına yaklaştığı sırada, uzaktan aküye bağılı bir bomba infilak ettirildi. 20 metre derinliği olan keskin bir virajdan, uçuruma düşmekten büyük bir mucize eseri kurtuldular. Sadece ön sağ çamurluk delindi. Otobüs 100 metre ileride Kadodri kavşağında durdu ve imdat bağırmaları duyuluyordu. Yaralanan olmadı.

Ben o dönemde polis yardımcısı görevi yaptığım için İngiliz polis çavuşu ile olay yerine gitmiştim. Geçitkale’den İngiliz askeri de polisler ve köpeklerle geldiler. Bombanın bağılı bulunduğu kablo ile akü tespit edildi fakat EOKA’cılar olay yerinden uzaklaşmışlardı.

Rumlar bu olayı da İngiliz aracı sanarak bombaladıklarını ileri sürdüler. Türkçe şarkılarla yoluna devam eden bu otobüsün, İngiliz sanılması imkansızdı. Çünkü, EOKA’cılar bulunduğu yerden, Türk semtinden hareket eden bir aracı rahatlıkla görebiliyorlardı.

Adanın her tarafında vurma hadiseleri, mal mülk yakmaları devam ederken, esash bir mukavemet teşkilatı kurma zarureti doğdu.

Kasım 1957’de birileri bana yaklaştı ve durumun vehametini bildirdi, ve örgütlenmenin ciddiyetini belirterek bana özel üyelik matbu formları vermişti. Formlarda üyelik koşulları belirtilmişti. Gizlilik başta gelen koşuldu. Üye olma

önerisini kabul eden, üyeliğe kaydedilir, mazereti olanlar, teklifi gizli tutması kaydıyla üye olmuyordu. Örgüte ihanet suçu ölümle cezalandırıldığı belirtiliyordu.

Bize verilen bir miktar savunma silahı ve mühimmatla savunma sistemimizi geliştirdik ve gözcülük yapmağa devam ediyorduk. Bizden hiç tahrik yapılmıyordu ve buna çok özen gösteriyorduk. Rumlar, özellikle okul öğrencileri, okullar yanından geçen her Türk otobüsüne taş atıyorlardı, camları kırıyorlardı, polise yapılan şikayet hiçbir sonuç vermiyordu. Bu tahriklere karşı biz yine de soğukkanlı davranıyorduk. Silahlar sadece ani bir baskında, kendimizi savunmak için kullanılacaktı.

Rumlar, Türklerin teşkilatı hakkında bilgi edinmek için bazı arkadaşlık kisvesi altında temaslar kurup soru soruyorlardı. Kimseden bilgi alamazlardı. Tüm Türk halkını bu mukavemet teşkilatına üye yapamazdık, üyeler dışında kimse bir şey bilmiyordu. Gafil muhbirler bile onlara faydalı olamazlardı.

Geceleri topuz gibi hafif şeylerle Türk mahallelerini nöbetle koruyorduk. Rumlar da aynı şeyi yapıyordu. Yolda ara sıra buluşup sohbet ediyorlardı. Bilgi toplamaya çalışıyorlardı. Bizimkilerde onlardan bir şey öğrenmeye çalışıyordu. Her iki taraf da karşılıklı güven bekliyordu.

1959 yılında bir ay süre ile eğitim amacı ile köyden uzaklaşmıştım. Rumlar benim bu yokluğumdan kuşkulandı, çünkü EOKA teşkilat üyeleri de Yunanistan'a gidip silah eğitimi görüyordu. Rumlar, benim mali durumumun turistik geziye müsait olmadığını (altı çocuklu) bildikleri için güçlü bir tahmin yapıyorlardı.

1957'den 1963 aralık ayına kadar yer alan olaylarda Rumlar her zaman beni hedef görürlerdi.

1958'de 45 üyeyle teşkilatımızı tamamlamıştık, tam koruma altına aldık.

LEFKARA'LI ŞAKİR HÜSEYİN HÜRDOĞAN'IN ANILARI

TAN 246 plakalı otobüs sahibi idim. Lefkara'dan, Lefkoşa'ya ve Larnaka'ya yolcu taşıyordum. EOKA'nın İngilizlerle savaştığı 1955-1959 yıllarında, Rumlar tahriklerini Türklere de başlatmışlardı. Önce okullarda Türk düşmanlığı dersi veriliyor ve otobüslerimize taş atıp zarar yapmalarını öğretiyorlardı. Öğrencileri, öğretmenler teşvik ettikleri için engellenemiyordu. Bir kaç kez camlar kırılmıştı. Bu olaylara büyükler de katılıyordu. Rovyola adında bir Rum üç-dört taş atarak camları kırdı. Yol değiştirmek zorunda kaldım. Polisler de olayların üzerine gidemiyordu.

Her cumartesi gecesi haftada bir gün Geçitkale'de Türk filmi gösterilirdi. Sene 1956 yazdı. Saat 20.00'de 25 yolcu kadın erkek otobüse bindi ve şarsöyleyerek polis karakol yolundan geçtik. Köyün girişi sayılan Akropoli bölgesinden geçerken bir viraj üzerinde şiddetli bir patlama oldu. Yolcular panik içinde bağırıp çağırmaya başladı. Az daha ileriye gidip salim bir yerde otobüsü durdurdum. Sağ çamurlukta kocaman bir şarapnelden açılan bir delik vardı.

Bombayı erken patlattıkları için 25 yolcu ile ben 26 kişi mutlak bir faciadan kurtulduk. Olay yerine gelen İngiliz ve yardımcı Türk polisler, bombanın bir kabloya bağlı ve uzaktan aküye bağlanarak patlatıldığını tespit etmişlerdi. Kısa bir süre önce bir Türk kamyonuna gece vakti aynı şekilde bomba patlatıldı. Şans eseri kamyon geçtikten bir saniye sonra patlatıldı.

Her iki olay, İngiliz araçları sanılarak bombalandığı şeklinde EOKA'dan haber gönderilmişti. Buna rağmen her geçen Türk arabasına taş atmaları devam ediyordu.

Aralık 1963 olayları ile doruğa çıkan tahrikler sonucu ağır baskıdan köyümüzü terk edip Geçitkale'ye göç ettik.

TARİHİ BİR BELGE: 1960 GARANTİ

ANLAŞMASI

Bir taraftan Kıbrıs Cumhuriyeti, diğer taraftan Yunanistan Türkiye ve Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı.

1. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, Anayasasının temel maddeleri ile kurulan ve düzenlenen bağımsızlığın, toprak bütünlüğünün ve güvenliğinin tanınması ve idame edilmesinin müşterek menfaatleri iktizasında olduğunu mülahaza ederek.

Bu anayasa ile ihdas edilen düzene riayet maksadıyla işbirliği yapmayı arzu ederek, aşağıda gösterildiği üzere anlaşmaya varmışlardır:

MADDE I.

Kıbrıs Cumhuriyeti, bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün ve güvenliğini idamesini ve aynı zamanda anayasasına riayet edilmesini sağlamayı taahhüt eder.

Kıbrıs Cumhuriyeti, her hangi bir devlet tamamen veya kısmen, her hangi bir siyasi veya iktisadi birliğe katılmamayı taahhüt eder. Bu itibarla, her hangi diğer bir devlet ile birleşmeyi veya adanın taksimini, doğrudan doğruya veya dolayısıyla teşvik edecek bir nevi hareketi yasak ilan eder.

MADDE II.

Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bu anlaşmasının birinci maddesinde gösterilen taahhütlerini nazara alarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve güvenliğini ve aynı zamanda anayasanın temel maddeleri ile kurulan nizamı tanırlar ve garanti ederler. Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık aynı şekilde, kendilerini, ilgilendirdiği

nispeten, Kıbrıs'ın her hangi bir diğer devlet ile birlweşmesini veya adanın taksimini, doğrudan doğruya veya dolayısıyla teşvik etmek gayesini güden her hangi bir hareketi yasak etmeyi taahhüt ederler.

MADDE III.

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tesisi zamanında Birleşik Krallığın hükümdarlığında kalan bölgelerin bütünlüğüne riayet etmeyi ve bugün Lefkoşa'da imzalanan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tesisine dair anlaşmaya uygun olarak Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından kendisine tanınacak olan hakların Birleşik Krallık tarafından kullanılmasını ve onlardan istifade edilmesini garanti etmeyi taahhüt ederler.

MADDE IV.

Bu anlaşmanın hükümlerine bir riayetsizlik halinde, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık, bu hükümlere riyeti sağlamak için gereken teşebbüsler veya tedbirler hakkında birbirleriyle istişare etmeyi taahhüt ederler.

Müşterek veya anlaşarak hareket mümkün olmadığı takdirde garanti veren üç devletten her biri, bu antlaşma ile ihdas edilen nizamı tekrar kurmak münhasır maksadıyla harekete geçmek hakkını muhafaza eder.

MADDE V.

Bu antlaşmanın imzalanması tarihinden itibaren yürürlüğe girer. Bu antlaşmanın asıl metinleri Lefkoşa'da muhafaza edilecektir.

Yüksek akit taraflar, bu anlaşmayı en erken bir zamanda BM anlaşmanın 102. maddesine uygun olarak BM Sekreteryası nezdinde kaydettireceklerdir. (Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'ndan)

YABANCI BASININ VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN

TANIKLIĞI

1963-1964

Guardian, 31.12.1963

KIBRIS'TA ANARŞİ

“22 Aralık sabahı, Rumların açtığı ateşle bir Türk kadın ve erkeğinin ölmesine yol açan kurşun, hiç şüphe yok ki bilinçli bir şekilde Türklerin tahrik edilmesi amacına yönelikti. Bundan bir veya iki hafta önce sivil giyimli Rumların Lefkoşa'da Türklerin kimliklerini görmek istemeleri büyük olaylara yol açmıştı.”

The Daily Express, 28 Aralık 1963

“Bugün son beş gündür 2000-3000 kişinin muhasara altında tuttuğu Lefkoşa'nın Türk kesimine gittik. Oraya giden ilk batılı gazetecilerdik ve gördüğümüz manzara tanımlanamayacak kadar korkunçtu. Halkın içinde bulunduğu dehşet, histeri derecesinde idi ki bu da ağlamanın ötesinde korkunç bir şeydi.

Söyleyebileceğimiz şunlardır:

Kumsal'da İrfan Bey Sokak, 2 No'lu eve girdik. Evin içi kırık cam parçalarıyla doluydu ve bir çocuk bisikleti köşeye atılmıştı.

Banyo odasında, bir grup balmumu heykele benzeyen, üstlerinde katledilmiş anneleri bulunan üç ölü çocuk vardı. Onun yanındaki odada ise başından vurulmuş bir kadın cesedini gördük.

Bize, bu evin bir Türk Binbaşısına ait olduğu ve ailesinin ilk olaylar sırasında saldırganlar tarafından öldürüldüğü söylendi. Olay üzerinden beş gün geçmesine rağmen hala orada yatıyorlardı...

Daily Herald, 1.1.1964

"...Türk evlerini gördüğüm zaman, dehşete düşüren bir manzara ile karşılaştım.

Duvarдан başka hiçbir şey yoktu. Bir napalm bombasının daha fazla mahvedebileceğinden şüpheliyim. 40 tane beton bina iskeleti saydım. Her ev ayrı ayrı benzin dökülerek yakıldı. Tavandan evin içine inmiş olan kiremitlerin altında, yatak sustaları (birbirine karışmış), çocuk yatakları, sandalye, masa ve dolap parçaları buldum.

Ayvasıl'dan bir mil uzaklıktaki komşu köyde, 16 tane harap olmuş ve yakılmış ev saydım. Hepsi Türk eviydi. Bu köyden 100'den fazla Türk yok olmuş. Hiçbir köyde zerre kadar zarar gören bir Rum evi görmedim..."

Daily Telegraph, 14.1.1964

I. KUCAĞINDA EL BOMBASI

“... Köyden kaybolan yedi kişilik bir ailenin burada gömülmüş olabileceği düşünülüyor. Evlerin yanmış ve damından içeriye el bombalarının atılmış olduğu görüldü.

Mezarlar bir buldozer tarafından aceleyle açılmış ve 2-3 ceset üst üste gömülmüş. Hepsi de vurulmuş.

Bir adam, elleri ayaklarının arkasına bağlanmış ve çömelmiş bir vaziyetteyken başından vuruldu. Göbeğindeki yara, bir el bombasının göbeğine atılmış olabileceğini gösteriyordu. Cesetler için arayış 12 kadar Türk'ün eski bir mezarlık olan bu bölgede gömüldüğünün öğrenilmesiyle başladı. BU cesetlerin Lefkoşa hastanesinde ölen yaralılara ait olduğu var sayılmıştır. Fakat şimdiye kadar bulunan cesetler giyinmişti ve bu mezarlıklara vurulduktan hemen sonra götürüldükleri belliydi...”

The Sunday Times, 5.1.1964

“EOKA sadece ve sadece Enosis için savaşıyordu. Birçok eski EOKA’cı, Türkleri ezmek ve yok etmek pahasına çalışan EOKA Başkanı Grivas’ı lider olarak görüyorlar.

Kanlı Noel saldırılarına kıvılcım saçan, Anayasa değişiklik isteklerinin Türklerde yarattığı korkunun gerisinde, Enosis sonucu adanın Yunan egemenliğine girmesi vardı. Rum okullarında Cumhuriyet değil, hala Enosis öğretilmekteydi.”

London Times, 15.4.1964

SIYASİ SORUMSUZLUK

“Makarios da dahil, tüm Rum toplumu eski idealleri olan silah zoru ile ENOSİS’i gerçekleştirme yoluna dönmüşler. Kıbrıslı Rumlar BM ile işbirliğine son vererek Türkleri ezmek, hatta adadan atmak istiyorlar.”

New York Times, 15.4.1964

KIBRIS’IN ÜZERİNE ÇÖKEN KARANLIK

“Makarios’un idaresindeki Rumlar ve Papandreu’nun idaresindeki Yunanlılar açıkça adada kendi şartları dışında gerçekleştirilecek bir barış veya uzlaşma istemiyorlar.”

Washington Post, 22.5.1964

BM HAREKETE GEÇMELİ

“Türkiye, Kıbrıslı Türkleri kurtarmak için müdahale edebilir. Türkiye’nin bu ana kadar gösterdiği sabır gerçekten Başpiskopos Makarios’un yaptığı kışkırtmalar kadar kayda değer. İşte bundan dolayı kayıp Türkler konusunda BM’nin etkili bir şekilde harekete geçmeleri şarttır.”

28.12.1963

YASAKLANMIŞ ŞEHİRDE

“Bu akşam dokuz gün içinde 200 ile 300 Türk’ün katledildiği Lefkoşa’nın Türk kesimine gittik. Biz oraya giden ilk batılı gazeteciler idik. Orada kelimelerle anlatılamayacak korkular gördük.”

Daily Telegraph, 14.1.1964

VURULAN 12 TÜRK’ÜN MEZARI BULUNDU

“Köyden kaybolan 7 kişilik Türk ailesinin buraya gömüldüğü tahmin ediliyor. Evleri yakılmış ve damından aşağıya el bombaları atılmıştır.”

Il Giorno, 14.1.1964 Giorgio Bocca'nın Makalesi

KIBRISLI TÜRKLERİ AVLIYORLAR

“Görüşmeler Londra’da başlarken, Kıbrıs’ta terör devam ediyor. Şu anda Kıbrıslı Türklerin köylerden toplu göçlerine şahit oluyoruz. Binlerce insan evlerini, topraklarını sürülerini terk ediyorlar. Rum terörizmi acımasız. Bu kez Hellen lafları ve Platon’un büstleri bu barbar ve acımasız davranışları örtmeye yetmeyecek.”

Daily Telegraph ve Morning Post, 15.2.1964

KIBRIS HERŞEYİNİ RİSK EDİYOR

“Şayet Türkiye bugüne kadar buradaki alayını takviye etmediyse, bu Türkiye’nin sabrının bir delilidir. Bunu yapma hakkı inkar edilemez. Şayet uluslar arası anlaşmaların herhangi bir anlamı varsa, Türkiye Kıbrıslı Türkleri başka katliamlardan kurtarabilir. Bu ırkçı ayrımcılığın en çirkin şekli. Konuyu bulandırmak için hatanın her iki tarafa ait olduğu iddia edilmiştir, fakat gerçek suçlu EOKA olarak bilinen Kıbrıs Rum örgütüdür.”

Le Figaro, 16.2.1964

ASKERİ HAREKAT

“Dün sabah Kıbrıslı Rumların 6000 kişinin yaşadığı Türk kesimine karşı giriştikleri saldırı gerçek bir askeri harekattır.Rum yönetiminin sözcüsü bunu resmen kabul etti.”

“Kıbrıslı Türklerle Rumların tüm bu olanlardan sonra beraber yaşamayı düşüneceklerini sanmak çok zor.”

Washington Post, 16.1.1964 Robert Estabrook’un Makalesi

KIBRIS’TA NEFRET

“Cüppeli ve sakallı, Başpiskopos Makarios gerçekleri örtbas eden bir Bizans yeteneğine sahiptir.”

“Makarios Hükümeti, bilinçli bir şekilde çatışmaları başlattı ve Kıbrıslı Türkleri yok etmek için kararlıdır.”

Christian Science Monitor, 17.2.1964

MAKARIOS İKİ CEPHEDE KAZANÇLI

“Azınlıkta olan Türkler kadınlarının ve çocuklarının çoğunu bir sinema salonuna doldurdular. Liderleri olan Kıbrıs Temsilciler Meclisi Üyesi Ramadan

Cemil, tehlikeli mevzilerini yabancı gazetecilere gösterdikten sonra ‘Ölmeye hazırlanıyoruz.’ Dedi.

Washington Post, 17.2.1964

KIBRIS TRADEJİSİ

“Kıbrıslı Rum fanatikler bir soykırım politikası güdüyorlar.”

Christian Science Monitor, 19.2.1964

HANÇER

“Kıbrıs Türkiye’yi hedef almış bir hançer gibi...”

LEFKARA'LI TURGUT SAMİ SUNALP'IN ANILARI

(23ARALIK 1963)

23 Aralık 1963'te ful alarm talimatı aldım ve o akşam üyeler görevlendirildi. Ertesi gün de bütün halk görev aldı.

Lefkara Türk nüfusu 320 kişi idi. 7 piyade tüfeği 50 adet savunma el bombası ve birkaç tabanca vardı. Tüm köylüyü silahlama mümkün değildi. Rum'dan gelecek saldırı tahrikler için savunmada bekliyorduk.

Rum'un ilk tahrik taktikleri şöyle oldu:

Türklere köyün dışına çıkma izni vermiyordu. Engellendik. Bunun sebebini öğrenmek için polise baş vurduk. İngiliz sömürge dönemi değildi. Cumhuriyet dönemi olduğu için bir Rum çavuş Andrea Karamanlis ve Rum polis eri ve bir de Türk Hasan Şevket vardı. Bu Türk, teşkilat üyesi değildi. Benim yardımcı polis görevim 1959 yılında Londra-Zürih anlaşmaları ile son bulmuştu.

1960'tan 1963 sonuna kadar evim Rum polisi tarafından haftada bir veya iki kere, yasa dışı bir suç işlemiş kuşkusu ile, bahane edilerek silah ve mühimmat arıyordu. Teşkilata ait evrak arıyorlardı.

23 Aralık 1963'ten itibaren Rum fırıncıdan ekmek almamızı yasaklamıştı. Un yok bahane ediliyordu. Rumlara satılırdı. Bizi açlığa mahkum etmeye başlamışlardı.

Bakkaliyeler de gıda maddesi satmıyordu.

Geçitkale kooperatifinden buğday alıp öğütmek için zorla çıkış izni verildi. O izin 1.1.1964'te durduruldu. Çıkış izni başka şartlara bağlandı. Elimizdeki Özel ve Teşkilat silahlarının teslim edilmesi ve Rumlarla iyi geçindiğimize dair itaat belgesi imzalamamızı talep ediyorlardı, aksi halde hiç kimse köyden dışarı çıkamayacaktı.

Yukarıda sıraladığım taktiklerle ilgili yapılan toplantılarımız şöyle cereyan etmişti:

1.1.1964 yılbaşı günü, un getirmek için Mustafa Kolosine'nin kamyonu ile Geçitkale'ye gitmek üzere çıkış izni almak için Polis Karakol yolunda Polis Çavuşu Andrea Karamanlis ve başka bir Rum polis eri kamyonu durdurdu. İzin verilmez gidemezsiniz dendi. Bizi geri çevirdi.

Türk Mahallesine geri geldik, durumu halka anlattık. Köyün ileri gelen Rumlardan birkaç kişiyi gördüm ve bize yapılan bu haksız engellemeleri onlara da anlattım ve yardımcı olmalarını anlattım.

Köy muhtarı Mihaliki Bohani de Eoka güdümünde birisi idi. Tofi Laviti'ye yiyecek zorluğunu anlattım ve bana ilgileneceğine dair söz verdi.

Tofi Laviti akşama doğru beni aradı. Muhtarın yazıhanesinde benimle görüşmek istediklerini bildirdi. Yalnız gidemezdim. Mustafa ve Ali Kolosine ve Hüseyin Mehmet Ali'yi alıp Hüdaverdi M. Ali Muhtar'la 5 kişi, ihaliki Bohani'nin yazıhanesine gittik.

KEPENK KAPANDI

Yazıhanede EOKA'cı olarak tanıdığım elemanlar bizi bekliyordu. Bazılarının isimlerini unuttum, aklımda kalan Yorgo Şoşilo, Andrea Psalti, Mihail Bohani, Mihalaki Şükri idi. Bunlar EOKA'cı elemanlardı.

Şart 1. Para peşin bizden yiyecek alacaksınız, ancak köyden dışarı çıkış izni yok. İhtiyaçlarınızı yazılı bildireceksiniz ve parayı da peşin ödeyeceksiniz.

Şart 2. Kişisel ve teşkilat silahlarınızı bize teslim edeceksiniz (NOT: Benimle

beraber giden bu arkadaşlar, o güne kadar bizde teşkilat silahı olduğundan haberleri yoktu.) Verdiğim yanıt:

“Köylü işsiz ve fakir, kimsede peşin para ile alışveriş yapma imkanı yok. Silah teslimine gelince, teşkilat silahımız yok. Bir şey gören varsa ispatlasın. Şahsi silahlarımıza gelince, vuran kıran sizsiniz. Rumlar Malyat Türk köyünü yakmışlardı o günlerde, biz size hangi güvence ile av tüfeklerimizi teslim edelim. Bunu yapamayız.” Demiştim. Bize verilen yanıt: “Şayet teslim etmezseniz...”

Esir olduğumuzu farkettim. Kepenkler kapalı ve bu işi orada bitirme kararındalar. Çok direndim. Çıkış yolu aramaya başladım. Larnaka ve Geöitkale ile temas kurma ve talimat isteyecektim. Rumlara şöyle demiştim:

“Size elimizdeki av tüfeklerini, namlular sizde, dipçikler bizde, ya da tersi olacak, böyle olunca saldırma olanağı kalmaz, tek, bütün olarak size vermeyiz, sonra benim kimseye söz dinletmem mümkün olmaz. Bütün av tüfeklerini polis kayıtlarından biliyorlardı.

Tekrar peşin alış veriş konusunu açtım. Önce halka konuşmam gerek. Kim peşin alabilir, kim alamaz, Kooperatifimizde ne kadar para var. Kime ne kredi açabilir, bunları onlarla görüşmek üzere, hem de av tüfeklerin teslim konusu için 24 saat mühlet istedim.

Yanıt: “Bütün silahlarım tamam olarak teslim edeceksiniz size yarın akşama kadar düşünüp teslim etme müddeti veriyoruz.” Dediler. Nasıl olsa köyün çıkış yollarını kapatmışlardı. Açık hapishanede sayılırdık. Ancak benim kafamda köyü tahliye etme düşüncesi hakim oldu. Kimseden de talimat beklemezdim. Kendi inisiyatifimi kullanarak yapacaktım.

KEPENKLER KALKTI

Kapılar açılıp yola çıktığımızda, yollar yabancı köylerden gelen EOKA'cılarla doluydu. Saldırıya hazır büyük bir güç gördüm. Bütün Türk halkını beş dakikada imha edecek bir güçtü. Bu toplantıya 18.30'da katıldık. Pazarlık 22.30'a kadar devam etti. Yılbaşı 1.1.1964'tü. oradan çıkarken Türk mahallesine gideceğimi sanmıştım. Rumlar, silah teslim alacağı beklentisi içindeydi.

Mahalleye gidince ilk işim bütün siperleri gezdim. Durumu olduğu gibi hepsine anlattım. Arkadaşları da karargaha topladık, izah ettik. Alacağımız kararın önemine işaret ettim. Sabaha kadar bütün kadınlar ve çocuklar dağlardan, hafif eşyalar olarak Geçitkaleye gitmelerinin acil olduğunu söyledim. Erkekler köyde kalacak, gerekirse savaşıcağız. Köyde sadece teşkilat üyesi 45 kişi kaldı, diğer erkekler kadınlar ve çocukların hepsini gönderdim. Güneş doğana kadar 2.1.1964'te hepsi sağ salim Geçitkale'ye varmışlardı. Başarılı çıkış olduğunu görünce sabah erkenden mücahitleri ve silahları da gönderdim.

En son köyde, kendi savunmamız için bir kasa savunma bombası bıraktık ve yedi sekiz mücahit kaldık. Köyde çok yaşlı ve felçli 10-15 kişi kalmıştı. Kamyonlar ve sürücüler de kalmıştı. Kendi eşimi ve en büyüğü 8 yaşında olan altı çocuğumu da bir katır üzerinde göndermiştim. Bayan öğretmen de 12 km yolu dağdan gece soğukta yürümüşü.

Kamyon sahibi Mustafa Kolosine ve otobüs sahibi Şakir Hüseyin Hürdoğan hem kendi araçlarını hem de köyde mahsur kalan birkaç sakat güçsüzleri kurtarmak amacıyla dağdan kaçmayınca onları korumak için ben dahil köyde 6 kişilik silahlı bir grup kaldı ve son durumu mevziiden takip ediyorduk.

SİLAH TESLİM ALMAK İÇİN GELEN RUM POLİS ÇAVUŞU

Gece, göç etmekle geçti. Sabah 09.00'da 2.1.1964 tarihinde lefkara Polis Çavuşu Andrea Karamani, silah teslim etmek kararımızı öğrenmeye geldi. Köy boşalmıştı. Rum Çavuş şoke oldu. 320 kişilik bir nüfus bir gecede hiç sezilmeden dağlardan nasıl kaçabileceğine bir türlü inanmak istemiyordu. Özellikle son gece saat 22.30'a kadar beraber olup da sabaha kadar göç etmelerini hazmedemiyorlardı. Onların beklentisi elimizdeki silahları kan dökmeden teslim almak ve ondan sonra silahsız kalan Türkleri ya esir almak ya da öldürmekti. Böyle olunca planları suya düştü. Çünkü her Türk'ün elinde bir av tüfeği vardı. Onları alınca düşman gördükleri Türk'ü silahsız bırakacak ve kendi gücüne güç katmış olacaktı.

Türk halkı göç edince geri kalan kamyon ve otobüs de geri kalan güçsüzlerle ayrılmasına imkan verildi. Bunları korumak için kalan 6 silahlı mücahit tahliye işi tamamlandıktan sonra, gizli dar bir geçitten yararlanarak 2 Ocak 1964 sabahı saat 11.00'de dağ yolundan koruluklardan geçerek, son savunma el bombaları ile Lefkara'yı terkedip akşamüzeri Geçitkale'ye ulaştılar. O akşam halkı göç ettirmemiş olsaydık, bugün Lefkara Türk'ü diye hiç kimse kalmayacaktı. Çünkü gördüğüm kuvvet bizimle kıyaslanmayacak kadar pek çoktu.

GEÇİTKALE TÜRKÜ'NÜN HEYECANLI KARŞILAMASI

Geçitkaleye öncü göçmen grubu ulaştı. Arkadan diğer gruplar dalgalar halinde sabah oluncaya kadar tümü geldi. Köyü en son terk eden silahlı mücahit gruplarının sonuncu grubu da akşama doğru yetişti. Geçitkale halkı perişan durumda gelen Lefkara halkına evlerini açtı ve her ev 25 kişi barındırıyordu. Her evden yiyecek veriliyordu. Ambarlar, ahırlar temizlenip kireçle yıkandıktan sonra oturulur hale getirildi. Yıkık dökük evler en kısa bir zamanda tamir edildi, boyandı. Bebek

bar sahibi Osman Efendi ve oğulları Alper ile Altay restoranını göçmenlerin aşhanesi olarak tahsis etti. 320 kişiye bedava yemek vererek diğer köylünün yardımı kadar fazlasıyla yardımda bulundular. Merhuma Allah'tan rahmet diliyoruz. Lefkara halkı Geçitkale halkının bu konukseverliğini hiçbir zaman unutamayacaktır.

YERLEŞME VE HEMEN GÖREV

İlk iş olarak silahlarımızı karargaha bırakıp ailelerin yerleşmesi ile meşgul olduk. Aynı gün bölgenin örgüt sorumlusu Osman Hacı Emir Ali ile görüşüp Rumların saldırma olasılığını görüştük ve derhal nöbetleşe görevlere başlamasına kara verdik. Ben kendi adamlarımı görevlendirdim.

Gelen az sayıda silahlarla, mevcut yeni gelen Lefkaralı mücahitlerle Geçitkale nispeten biraz daha güçlendi. Ne de olsa ordu gibi örgütlü deneyimimiz olmadığı için köyün eski alışkanlıkları ile başı bozuk idare ediliyor. Artan sorunlarla yaklaşan Rum saldırıları karşısında bütün iyi niyetlerimize rağmen bazı keyfi kararlarla bocalıyor ve bir türlü özlenen sistem gerçekleşemiyordu. Bölgede yeni savunma sistemi oluşturacak ve disiplini tesis edecek dirayetli asker kökenli bir subayın bu bölgeyi organize etmesi zarureti hasıl oldu. Talebim haklı bulunarak Güney adında bir subay görevlendirildi. Gelen subay Boğaziçini Alaminio'yu – Mennoya'yı ve Geçitkale'yi savunma bünyesine dahil ederek bir kanton oluşturdu. Arazide eğitim kampı kurdu. Arazide siperler kazıldı. Boğaziçine bakan mermer tepe ve civar yüksek hakim yerlere mevzii kazdırıp mahalle içlerinden çekip bölge korumacılığına başladık.

LEFKARA'LI Derviş Mehmet Kaner'in Çilesi

21 Aralık 1963'te patlak veren Türk-Rum çatışmaları, Kıbrıs'ın her tarafında geniş çapta çarpışmalar, ölümler, yangınlar yer alıyordu. Bizim köyde gözcülük yapıyor ve azınlıkta olduğumuz için her an Rumların saldırısını bekliyorduk.

Önce Rum bakkallar ve fırıncılar bize ekmek ve gıda maddesi satmayı durdurdular. İkinci hamle, köyden arabalarla çıkışımızı yasakladılar. Bunların kaldırılması için köyde olan kişisel silahların ve onlara göre Teşkilat silahlarını teslim etmemiz şart koşulmuştu.

Köyün Türk ileri gelenlerini, Rum Muhtarı Mihalaki Bohani'nin yazıhanesine çağırdılar. Bu toplantıya katılan Turgut Sami, Hüdaverdi M. Ali, Ali Kolosine ve Hüseyin M. Ali Rumların ileri sürdükleri şartlar görüşülmüş ve silahların derhal teslim edilmesi isteniyordu. Silahsız bir toplum, o günün koşullarına göre intihar demekti. Muhakkak toplu katliam olacaktı. Az sayıda silahlarla Rum'a karşı koyamayacağımızı bildiğimiz için ya savaşarak ölmek ya da Geçitkale'ye göç etmek ve kendimizi ve bölgeyi güvence altına almaktı. Göç etmek kararı ağır bastı ve 1 Ocak -2 Ocak 1964'e bağlayan gece Dağyolundan Geçitkale'ye bütün köylü göç etmişti. Köyde birkaç ihtiyar ve sakat kalmıştı.

Göç sırasında acele kaçtığımız için her şeyimizi geride bıraktık ve elde taşınabilecek biraz giyim eşyası alıp gitmiştik.

Aradan beş-on gün geçtikten sonra köyümüzde enstitüde öğretmen olan Ümran Alibeyoğlu köyden eşyasını aldirmek için bir kamyon kiraladı ve evinin anahtarını verip üç kişiyi Lefkara'ya gönderdi.

Kamyon sahibi Mustafa Hüseyin, ben Derviş Mehmet ve Derviş Cafer Deran Lefkara'ya öğretmen Hanımın evine gittik. Rum Polisi gelip bizi tutukladı.

Karakola götürüldük. Niçin tutuklandığımızı bile söylemiyorlardı. Gözlerimizi bağaldılar ve bir polis landrovere bindirerek Lidrounda toprak yoldan Dizdar Köy Polis karakoluna götürdüler. Üçümüzü de bir odaya kapatıp gözlerimizi açtılar.

DAYAK FASLI

Lefkara- Lefkoşa güzergahında otobüs sürdüğüm için Dizdar köy polisleri beni tanıyordu. Önce beni dövdüler. “Niçin dövüyorsunuz?” dediğim zaman “sebepe yok, Türk olduğun için dayak yemelisin” deyip durmadan dövüyorlardı. Beni bırakıp diğer ikisini dövmeye başladılar. Karakolun avlusunda kazma kürekle mezar kazdıklarını gördük. Bize, “sizi bu çukura gömeceğiz” diyorlardı.

Kamyonu da Lefkara’dan polisler alıp Dizdar köye getirmişlerdi. Eşya almadan Rum polisleri bizi Geçitkale’ye kadar götürüp serbest bıraktılar.

Bize atılan dayak, bir kez daha köyümüze gidip eşya taşımamak için ve göç eden Türklerin bütün ev eşyasını Rumlarca ganimetlemek için gözdağı vermektir. Nitekim hiç kimse eşyasından hiçbir şey kurtaramadı.

HÜSEYİN MEHMET ALİ’NİN ANILARI

GÖÇ ZORLAMASI

21 Aralık’ta 1963 tarihinde başlayan toplumlararası çarpışmalarda Rumlar bize gıda maddesi satmamaya başladı, köy dışına çıkmamıza da izin verilmiyordu. Köyümüzde bir nevi tutsak ve açlığa mahkum edildik. Bizde çarpışma olmamıştı. Çare bulmak için köy ileri gelenleri şikayet edince muhtar olan kardeşim Hüdaverdi’yi ve Turgut Sami’yi Rum Muhtarı ve Belediye Başkanı onları toplantıya çağırdı. Sonuçtan umutsuz olan bizim heyet beni, Mustafa Kolosine’yi ve Cemal

Çobanoğlu'nü da alıp beraber gitmemizi istediler. Rumcayı iyi bildiğim için onlarla ancak ben konuşabilirdim.

Bizim isteklerimiz: Polis bizim hareketlerimizi kısıtlamasın, yiyecek maddesi taşımak için köyden ayrılma olanağı tanınmalı ve alışveriş etmemize engel olmamaları idi. En doğal taleplerdi.

Rumların bizden istedikleri, bizim isteklerimizin karşılanması için a) Bu köyde çarpışma olmadı, çarpışmayacağımıza dair bir belge ile bunu tescil ettirelim yani hukuk lisanında “ademi ittifak” veya onlara itaat etme gibi bir istek.

Bunu arkasından bizden daha neler isteyeceklerini tahmin etmek güç değildi. İlk bakışta makul gibi görünen bu barış teklifi, daha sonra nelerle karşılaştığımızı ibretle göreceksiniz.

O an aklıma bombalama olayları ve lise talebelerinin türk arçalarını taşlamaları, sinema şeridi gibi gözümün önünden geçmeye başaldı. Bu olayları orada hatırlatmamın yeri olmadığını çünkü çevremiz EOKA'cılarla doluydu. Sarılmış bir durumda idik. Sarfı nazar ettim ve şu birkaç sözü söylemekle yetindim:

“Sayın Belediye Başkanı, Bay Mihail Bohani Milli Önderimiz Kemal Atatürk bir nutkunda şöyle demişti: Ulusları, muahedelelerden fazla hisle besliyor. Şayet sizin hisleriniz bize karşı dostane ve samimi ise bu en büyük teminattır. Çünkü bu köyde biz azınlıktayız. Size karşı tavır almamız düşünülemez. O nedenle bu kağıdı imzalamakta bir neden veya fayda görmüyorum. En büyük teminat aramızdaki hislerdir. Bizim size karşı eylem yapmamız çılgınlık olur” diyerek imzalamayı reddettim.

Neden imzalamadım? Rum mantalitesine göre, madem ki aramızda iyi geçiniyor bize karşı kötü emelleri olmadığına göre böyle bir imzaya ne gerek vardı?

Rumlarla nüfus oranımız dörde birdi. Bizden de hareket beklenemezdi.

Bizden alınacak bir barış! İmzası ile bizi dış dünyaya karşı propaganda malzemesi olarak kullanacak ve Kıbrıs davası diye bir şey olmadığı olayları Türk liderliğinin kişisel kapris ve ihtirasları olarak lanse edeceklerdi.

Bile bile gaspedilen anayasal haklarımızdan feragat etmek ve Türk toplumuna ihanet etmek olacaktı. Toplantıyı terk ettik.

Aynı baskılar devam ediyordu. Rumca yazılı bir kağıt evime bırakıldı. "Böyle devam edersen sonu senin için iyi olmaz" şeklinde tehdit içeriyordu. Her gece evime taş atılıyor ve camlar kırılıyordu. Köyün çıkış yolları polislerce tutulmuş ve bizden tekrar bir toplantı yapılması istendi. Tabii ben başlangıçta imza etmeye karşı geldiğim için bu ikinci toplantıya çağırılmadım. Buğday alıp Geçitkale'de öğütüp un yapmak için iki kez izin verilmişti. Ondan sonra onu da durdurdular.

1.1.1964 tarihinde yapılan ve benim katılmadığım toplantıda Türklerin elinde bulunan örgüt ve kişisel silahların teslim edilmesi koşulu ile iase izni verileceği talebi ile karşılandık. Örgüt silahlarının olmadığı belirtilmişse de ikna olmadılar. Av tüfeklerinin bir parçasının verilmesine de razı olmuyorlardı. Tüfekleri bütün parça halinde teslim edilmesi şartını ileri sürüyorlardı. Bütün olarak verildiği takdirde silahsız kalarak bizi kendi silahımızla vuracaklar demekti. Parça olarak verilse, savunmamız anlamsız olurdu.

Parça teslim etme teklifi zaman kazanmak ve kesin ölüm safhasına gelen heyet oradan sağ salım çıkıp Türk semtine gelebilmek için işi pazarlığa dökmüştü.

Rumlar parçanın bir kısmı bizde bir kısmı onlarda kalmasına bile razı olmadılar ve teslim etmek için 24 saat mühlet tanıdılar. Bu toplantı gece saat 22.30'a kadar devam etmiş ve silahların teslim alınması için sürecin dolması

bekliyorlardı.Nasıl olsa ,Türkler kapana alınmış,bir çıkış yolu yok düşüncesiyle,toplantıdan ayrıldılar.

Bu toplantı,kepenkler indirilmiş kilit altında Belediye Reisinin yazıhanesinde ve dükkanda yer almış ve EOKA' nın temsilci elemanlarının sert tartışmaları arasında geçmişti.Yüzlerce EOKA'cı toplanmış sonucu bekliyorlardı.

Türk semtine gelen heyet , durumun ciddiyetini halka anlatmış ve orada ya çarpışır yada teslim olur yada köyü terk ederiz fikri ortaya atıldı.Başka yerden de yardım gelmeyeceğine göre halkı ve silahları dağ yolundan bütün gece sabaha kadar sekiz mil uzakta olan Geçitkale'ye göç etmiş ve hiçbir zayıat verilmeden Geçitkale'nin savunmasını, silahlarımızla üstlenmiştik. Rumlar 2.1.1964'te silah teslim almaya geldiklerinde köyde birkaç ihtiyar hariç kimseyi bulamadılar

LEFKARA HALKINI GÖÇE ZORLAYAN TEHDİTLER

Lefkara, Larnaka'dan 26 mil, Lefkoşa'dan 36 mil ve Limasol'dan 33 mil mesafede şirin bir yayla köyüdür. Geçitkale'den 8 mil kuzeybatıdan dağ eteğinde, Rumlarla Türklerin bir arada yaşadığı karma bir köydür.

Halkı oldukça varlıklı, çalışkanlığı ile tanınıyordu. Kıbrıs'a gelen turist bu köyü kasabayı görmeden ayrılmazdı. Dantel ve lokumu ile ün yapmış, halkı medeni Avrupa görmüş kimseye zarar vermeyen bir yapıya sahipti.

Ancak bu köyün munis insanları Rum liderliğinin Enosis için başlattığı mücadelede, EOKA'nın sert ve katı kuralları, kilisenin aforoz tehdidi karşısında ne yazık ki en medeni olarak bildiğimiz bu insanların karakter yapısını değiştirmiş ve yerini milli hırs, Türk düşmanlığı almıştı.

1955'ten sonra İngilizlere karşı başlatılan EOKA savaşı, bu köyün Rum

gençliğini de bünyesine katmış ve Türkleri de her vesileyle taciz ediyorlardı.

İlkokul ve lise civarından geçen otobüs ve kamyonlara taş atıyor ve küfrediyorlardı. Emniyet güçleri bu tür tacizleri önleyemediği gibi, tanık aramak zahmetine bile katlanmıyorlardı. Arabalara hasar yapılır “geçinelim düsturu” ile her şeyi sineye çekiyorduk.

1956 yılında bir gece, maden ocağından çıkıp köyüne boş kamyonu ile gelen İbrahim Derviş adında bir vatandaşımız Skarino – Lefkara yolunda 3 milde keskin bir viraj üzerinde derin uçurumu olan bir köprü üzerinde pusuya yatmış EOKA’cı canilerce elektrikli bir bomba atmışlar ve saniye kıl payı kamyon geçtikten hemen sonra patlamış ve şans eseri kesin ve mutlak bir ölümden kurtulmuştu. Kamyon dizel ve büyüktü. EOKA’cılar İngiliz kamyonu sanarak bombaladıklarını bize haber gönderdiler. İngilizlerin o dönemde dizel ve o büyüklükte kamyonları yoktu, çünkü o köyde herhangi bir üsse sahip değillerdi.

LEFKARA’LI DERVİŞ MEHMET KANER’İN ÇİLESİ

BUBİ TUZAĞI VE ÖLENLER

Rumlar tahriklerine her yerde devam ediyordu. 12.8.1967 tarihinde Rumlar Aleminyo köyünün bir merasında Türk’ün uğrak yeri olan bir yere mermi sandığı görünümünde bir sandık bıraktılar. Onu bulan bir Türk, onu alıp karargaha götürmek üzere bir traktöre koydu, yolda buldukları üç arkadaşı da traktöre alıp yolda giderken birisi merak icabı sandığı açmaya başladı. Sandık infilak etti ve terzi Mustafa, Halil İsmail ve Altay Hüseyin orada şehit oldular. Traktör parçalandı. Cesetler araziye parçalar halinde dağıldı. Derviş adında bir genç de gözlerini kaybetmişti. Adı Derviş Yüce Türk görmezler derneği başkanı.

Bu olaydan iki sonra ölen birinin dul eşi gece hastalanmış ve Geçitkale'den bir vasıta aratmışlar. Komutan, yardımcısını elektrik mühendisi Cahit Beyi aradı ve gece Alemينو'ya gitmesini ve benim arabamla gitmemizi emretti. Cahit beni mevziiden aradı ve Alemينو'da bozulan telsizi tamir etmeye gitmemizi söyledi. Yolda, Geçitkale Alemينو yolundan giderken arabam Humber, bubi tuzağına bastı ve arabam havaya uçtu. Tamamıyla imha oldu. Benim bir bacağım kalça altından koptu. Kollarım kırıldı. Her tarafım yanmıştı. Cahit Bey'in bir gözü ağır yaralandı.

İnfilak sesini duyan mücahitler, bizi alıp Dikelya askeri hastanesine kaldırdılar. Uzun süren tedavim sonrası bana suni bacak taktılar.

Bubi tuzağına düşmeden önce siperden aranmıştım. Siperde Hüseyin Özduman, Fehim Sırpan ve Hüseyin Vasfi ile beraberdik. O gece bütün Kıbrıs'ta ful alarm vardı. Birinci infilakta gözlerini kaybeden Derviş Yüce Türk'ü, tedavi amacıyla aynı gün Limasol hastanesine götürmüştüm ve iki gün sonra ben de aynı bubi tuzağına düştüm.

15 KASIM 1967

Bu olaydan üç ay sonra yani 15 Kasım 1967 tarihinde RMMO Geçitkale'yi kuşatmıştı. Bir gün önce Dikelya Askeri Hastaneden taburcu oldum. Ve köye gelir gelmez muhasara ile karşılaştım. Sun'i bacakla geldim. Nişanlı idim daha sonra evlendim. Malül gazi maaşı alıyorum. 1967 savaşında köyümüz 24 şehit verdi.

1974 Türk Barış Harekatı'nda, Geçitkale teslim oldu ve halk Kuzeye geçti. Rumlar köye girmeden telsize ait evrakları bulup imha etmişim, silahların da imha ve saklama işini üstlendim. Fakat Rumlar köy dışına arabamla çıktığımı gördüler ve beni sorgulamak üzere Skarino'ya götürdüler. Silahları ne yaptığımı soruyorlardı.

. İnkâr ettim silahları bulamadılar.

Daha sonra Dikelya'ya gittim oradan da beyarmudu'na gidip, kuzeye Çayırova'ya yerleştim.

Şeker hastasıyım, gözlerim görmüyor, lazer ışın ameliyatı olduktan sonra gözlerimi tamamıyla kaybettim. Eşimin yardımıyla evde hareket edebiliyorum.

Sayın Rauf Denktaş, göz ameliyatım için maddi yardımda bulundu. Ona şükranlarımı arz ederim. Allah ömrünü arttırsın.

BARIŞ HAREKATI

(20TEMMUZ 1974)

Genişletilmiş toplumlararası (Beşli) görüşmeler Rumlarca işlemez hale getirildikten sonra, ENOSİS konusundaki yöntem tartışmaları Rum toplumu arasında ciddi bir bölünmeye yol açtı. EOKA 'B' gizli bir örgüt kuran Grivas yanlısı grup, Enosis'i kısa sürede ve zora başvurarak gerçekleştirmek isterken, Makarios önderliğindeki grup Türk müdahalesini davet etmemek için, Enosis'i uzun süreli bir yıpratma stratejisine bağlıyordu. Yunanistan'daki askeri yönetim de Grivas'çıları destekliyordu. Temeldeki bu görüş farklılığı iki grubun arasını bir hayli açmış, karşılıklı olarak işlenen ve failleri bulunamayan siyasi cinayetler Rum toplumunda güncel bir konu haline gelmişti. Makarios verdiği demeçlerde Yunanistan'daki Cunta'ya açıkça kafa tutuyordu.

Durum böyle gelişirken 15 Temmuz 1974 sabahı Yunanistan'daki Cunta'nın desteğini sağlayan Grivas'çı grup, adada askeri bir darbe yaparak yönetime el koydu. Atalasa'daki (Lefkoşa) Rum Radyo istasyonunu ele geçiren darbeciler, sık sık Yunan ulusal marşlarıyla kesilen bildirilerinde, adanın her yanına egemen olduğunu, Makarios'un öldürüldüğünü, Kıbrıs'ta bir Elen Cumhuriyeti kurulduğunu duyuruyorlardı.

Makariosçu ve Grivasçı Rumlar arasında şiddetli çarpışmaların olduğu, Türk kesimlerine de düşen ve birçok soydaşımızı yaralayan mermilerden, ağır ve hafif silah seslerinden anlaşıyordu. Rum Radyosu 15.35'teki yayınında, ölen Makarios'un yerine Nikos Sampson'un Cumhurbaşkanlığına getirildiği haberini veriyordu. Nikos Sampson, 1955 - 1958 'lerde Kıbrıs'ta ki sivil İngilizleri arkadan vurmakla ün yapmış bir azıllı EOKA tedhişçisi idi. Rum Radyosunda bir konuşma yapan Sampson,

sözlerini “yaşasın Kıbrıs Elen Cumhuriyeti! Yaşasın Kıbrıs Elen halkı! Tanrı bizimle beraberdir.” Parolalarıyla noktalamıştı. Bu sözlerin anlamı açıktı: Kıbrıs’ta Yunanistan’a bağlı bir yönetim kuruluyordu. Daha açıkçası, Kıbrıs fiilen Yunanistan’a bağlanıyordu.

Darbe haberini aynı gün (15 Temmuz 1974) Afyon’da alan zamanın Türkiye Başbakanı Bülent ECEVİT, olayla ilgili ilk tepkisini şöyle dile getiriyordu: “Şu anda, Afyon’nun şu meydanından, Atatürk’ün anlarıyla dolu şu doğal anıtın eşiğinde bütün dünyaya yakın ve uzak tüm komşularımıza şunu söylüyorum: Kimse Kıbrıs’taki kargaşayı fırsat bilerek Türklerin hakkına dokunmaya kalkışmasın! Hiçbir oldu bittiği kabul etmeyiz; Türklerin hakkına el sürdürtmeyiz” Bülent Ecevit, Afyon gezisini yarıda keserek başkente dönecek ve izleyen dört günde Ankara yoğun diplomatik etkinliklere sahne olacaktır.

Diğer yandan Kıbrıs’ta aynı günün akşamı ‘Baf’ın sesi adlı korsan radyodan bir konuşma yapan, Makarios hayatta olduğunu belirterek halkını darbecilere boyun eğmemeye çağırıyordu. Makarios’un hayatta olduğu haberi bir gün sonra BM barış gücü tarafından doğrulanmıştı. 16 Temmuz 1974 tarihinde saat 17.00’de durumunu tehlikede gören Makarios bulunduğu yerden bir İngiliz helikopteri ile Ağrotur Üssü’ne sığınıyor, oradan da ada dışına kaçırılıyordu. Gerçekten de Rum kesimlerinde durum son derece kritikti. Grivas’çı ve Makarios’çu Rumlar arasında yer alan çarpışmalarda iki bin kadar Rum ile iki yüz civarında Yunanlı’nın öldürüldüğü doğrulanmıştı. Darbeciler, karşı görüşteki soydaşlarını kıyasıya öldürüyorlardı. Rum kesimindeki işlerini yoluna koyar koymaz, tedhişçi Sampson yönetimindeki Rum çetelerinin Türk bölgelerine saldıracağına kesin gözüyle bakılıyordu.

Kıbrıs'ta durum karışırken, Türkiye bir yandan yoğun diplomatik temaslara, diğer yandan askeri hazırlığa girişmişti. Batılı büyük devletler, her zaman olduğu gibi Türkiye'ye olaylara karışmamasını soğuk kanlı davranmasını öneriyordu. 15 Temmuz gecesi başlayan Türkiye Bakanlar Kurulu toplantısı 16 Temmuz sabahına kadar sürüyor. Toplantıda TBMM'nin ivedilikle toplanması kararlaştırılıyordu. Başbakan Bülent Ecevit 17 Temmuz'da, beraberinde Savunma ve İçişleri Bakanları olduğu halde İngiltere'ye gidiyor, orada garantör devlet olarak İngiltere'ye, Kıbrıs'a birlikte müdahalede bulunmayı öneriyor ancak İngiltere bu öneriyi geri çeviriyordu. 18 Temmuz akşamına kadar süren İngiltere temaları bir sonuç getirmiyordu. Bu arada, Türk Deniz Kuvvetleri'nin Ege ve Akdeniz'de devriye gezdiği, bir kısım kara kuvvetleri ile zırhlı birliklerinin mersin dolaylarına kaydırıldığı haberi geliyordu.

Diğer yandan Malta üzerinden İngiltere'ye geçen Makarios, düzenlediği basın toplantısında, "Darbe Yunan askeri Cuntasınca yaptırılmıştır. Beni öldürmek istediler; kaçtım. Darbe yalnızca adanın bağımsızlığını bozmakla kalmamış, sonucu felaket olabilecek koşullar yaratmıştır." diyordu. 18 Temmuz'da gittiği New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda konuşan Makarios, "Kıbrıs Rum Muhafız alayındaki Subaylar, Atina'dan aldıkları direktifi uygulayarak darbeyi gerçekleştirdiler. Bu bir işgaldir, Yunanistan'ın Kıbrıs'ı işgalidir." Diyordu. Bu sözler Kıbrıs'ta gerçekleştirilmek istenen olayın en yetkili bir Rum'un ağzından doğrulanmasıdır.

I. ve II CENEVRE GÖRÜŞMELERİ (25 – 30. 07.1974)

Cenevre ateşkes ve silah bırakışması görüşmeleri 25 Temmuz 1974'te başladı ve 30 Temmuz 1974 akşamı bazı prensip noktaları üzerinde anlaşmaya varılarak sonuçlandı.

Cenevre görüşmelerinde Türk heyetine Dışişleri Bakanı Turan Güneş, İngiltere Heyetine Dışişleri Bakanı James Callaghan ve Yunan Heyetine Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros başkanlık ediyordu. Varılan prensip anlaşmasında, Kıbrıs'taki durumun 1960 tarihli uluslar arası anlaşmalara ve 353 sayılı Güvenlik Konseyi kararına göre yeniden düzenlenmesi için kısa sürede ciddi görüşmelere başlanması isteniyor, ayrıca, bazı ivedi önlemler alınması (tarafların işgal ettikleri bölgeleri B.M. Barış Gücü kontrolüne bırakmaları, savaş esirlerinin karşılıklı değişimi vs...) konusunda görüş birliğine varılıyordu.

Bölgeye barışın iadesi ve anayasal düzenin yeniden kurulması için saptanan yeniden görüşme tarihi 8 Ağustos 1974'tü. İkinci Cenevre görüşmelerine Kıbrıs Türk ve Rum toplumu temsilcileri Rauf Denktaş ve Glafkos Klerides'in de birer heyetle katılmaları öngörülmüştü. 6 gün süren İkinci Cenevre görüşmeleri, Rum ve Yunan delegelerinin olumsuz tutumları ve ciddi anlaşma zeminine bir türlü yaklaşamamaları yüzünden bekleneni veremeyecek, Türkiye delegesi Turan Güneş, "Ayşe Tatile Çıkabilir." Şifresiyle barış görüşmelerinin başarısızlığını (belki de II. Harekatın başlayabileceğini) Cenevre'den hükûmetine bildirecektir.

İKİNCİ BARIŞ HAREKATI

20 Temmuz 1974 sabahı Türk askeri çıkarması Girne sahillerinden başladı. Bayrak Radyosu sabahın 05.00'inde çıkarma haberini Türk toplumuna müjdeliyor, saat 06.00 bülteninde ise Başbakan Bülent Ecevit 'in askeri çıkarma ile ilgili konuşmasına yer veriyordu. Türkiye Başbakanının konu ile ilgili açıklaması şöyledir:

“Silahlı Kuvvetlerimiz indirme ve çıkarma hareketına başlamış bulunuyor. Allah milletimize ve bütün Kıbrıslılara ve insanlığa hayırlı etsin.”

“Bu şekilde, insanlığa ve barışa büyük bir hizmette bulunmuş olacağımıza inanıyoruz. Öyle umarım ki, Kuvvetlerimize ateş edilmez ve kanlı bir çatışmaya yol açılmaz.”

“Biz aslında savaş için değil, barış için ve yalnız Türklere değil Rumlara da barış getirmek için adaya gidiyoruz. Bu karara, bütün diplomatik ve politik yolları denedikten sonra mecbur kalarak vardık. Bütün dost ülkelere, bu arada son zamanlarda yakın istişarede bulunduğumuz dost ve müttefiklerimiz birleşik Amerika'ya ve İngiltere'ye sorunun müdahalesiz çözümü için gösterdikleri iyi niyetli çabalar için şükranlarımı belirtmeyi borç sayarım.”

Anavatan'da tüm siyasi parti liderleri, Kıbrıs'a yapılan çıkarma konusunda hükümeti desteklediklerini belirtiyor, böylece Türkiye tek bir vücut, tek bir kalp halinde, 'Barış Harekatı' üzerinde birleşiyordu.

20 Temmuz 1974 tarihinde sabah saat altıda Kıbrıs Rum yönetimi genel seferberlik ilan ettiğini radyosundan duyuruyor ve eli silah tutan her Rum'u silah

altına çağırıyordu. Bu, Türk silahlı kuvvetlerinin barış hareketına Rumların silahla direneceğinin işaretiydi.

20 temmuz sabahı saat 06.05'te, Türk hava kuvvetlerine bağlı nakliye uçakları, avcı uçakları eşliğinde Pınarbaşı (Kırmı) havaalanı ve Hamitköy bölgesine hava indirme tugayını indirdi. Unu hemen arkasından Türk Deniz Kuvvetlerine bağlı zırhlı gemilerle jet uçakları Girne ve Beşparmak dağındaki Rum Yunan askeri hedeflerini bombaladılar. Saat 07.30'da, karaya ağır araç ve zırhlılar çıkarılmaya başlandı. Saat 08.00'de, Türk hava kuvvetlerine bağlı 70 kadar helikopter Pınarbaşı havaalanı civarına asker ve malzeme indirdi. Helikopterler akşama kadar aynı işlemi dört kez tekrarlayacaktır.

20 Temmuz akşamı, Rum – Yunan kuvvetleri barış hareketını başarısızlığa uğratmak amacıyla, çıkarma bölgesine Gönyeli'deki K.T. alayına, Boğaz, Doğruyol ve Bozdağ (Beşparmak dağındaki Türk mevzilerine) karşı taarruza giriştiler. Aynı gece Rum – yunan saldırısına cevap veren Türk Kuvvetleri, gerçekleştirdikleri karşı taarruzlarla düşmanı geri püskürtmüşler, 21 Temmuz sabahı yapılan hava akınları ile de Rum saldırısını büsbütün bozguna uğratmışlardır. 22 Temmuz öğleden sonrasına kadar Girne ve varoşları doğuda Çatal – köy, batıda Lapta – Karava'ya kadar boğaz bölgesi ile Dikoma – Sihari - Vuna Rum köyleri Türk silahlı kuvvetlerinin eline geçmişti.

Aynı gün saat 17.00'de Güvenlik Konseyinin ateşkes çağrısını Türkiye kabul ederek hareketi durdurmuştu. Ateşkes çağrısına Türk tarafı uyarken, Rumlar buna aldırmaz etmeden Limasol, Larnaka, Baf, Lefke ve bunlar gibi dört yandan abluka altında bulunan yüzlerce Türk köylerine ağır silahlar ve üstün kuvvetlerle saldırdılar. Bu sayılan kasabalarla birçok Türk köyü sonuna kadar direnmelerine rağmen bir bir

Yunan – Rum işgaline uğradılar.

23 Temmuz 1974'te Nikos Sampson'un Cumhurbaşkanlığından uzaklaştırıldığı ve yerine Glafkos Klerides'in getirildiği Yunanistan'da da askeri yönetimin (Cunta) yerini sivil bir hükümete bıraktığı, sivil hükümetin başkanlığına sürgündeki Karamanlis'in getirildiği öğrenildi. Bu gelişmeler üzerine bir demeç veren Türkiye Başbakanı Ecevit, "Kıbrıs'ta giriştiğimiz hareket, Kıbrıs'a olduğu kadar Yunanistan'a da özgürlük getirecek demiştim. Tahminlerim beni yanıltmadı" diyordu.

1974'TEKİ RUM KATLIAMLARININ YABANCI BASINDAKİ YANKILARI

YABANCI BASIN VE KATLIAMLAR

“İnsanlık aklı Yunanlıların Kıbrıs'ta yaptığı bu cellatlığı asla kabul edemez.

Türk evlerine giren Yunan – Rum Milli Muhafızları, kadın ve çocuklar üzerine mermi yağıdırıyor, büyükleri boğazlıyor ve yakaladıkları Türk kadınlarının hepsinin ırzına geçiyorlardı...”

ABD, UPI Ajansı Kıbrıs Muhabiri

Görgü Tanığı

ABD, UPI (United Press International) Ajans, 23.7.1974

“Yunanlılar, Limasol'da birçok kadın ve çocuğı öldürdü. Yol üstünde 20 çocuk cesedi gördüm. Yunanlı askerler evlerine girip kadın öldürmek için akbabalar gibi beklemektedirler.”

France Soir Gazetesi Muhabiri

Görgü Tanığı

France Soir Gazetesi, 24.7.1974

“Son derece utandırıcı olayları kendi gözlerimle gördüm Rumlar Türk camilerini yaktılar ve Magosa civarındaki Türk evlerini ateşe verdiler. Silahı ve

savunması olmayan Türk köylüleri Rum çapulcular tarafından yaratılmış vahşet havası içinde yaşamaktadırlar... Ellerinde bazukaları olan Rumlar Türk köylerinde büyük kargaşalıklara sebep olmaktadır. Rumların bu hareketleri insanlık namına utanç vericidir.”

Washington Post Gazetesi Muhabiri

Görgü Tanığı

Washington Post Gazetesi, 30.7.1974

“Larnaka yakınındaki Alaminos köyünde 25 ile 55 yaşları arasında 14 Türk öldürülmüş ve cesetleri buldozerlerle bir çukura doldurulmuştur Limasol yakınında küçük bir Türk köyüne Rumların yaptığı bir baskın sonucu 200 kişiden 36’sı öldürülmüştür. Rumlar Türk Kuvvetleri gelinceye kadar Türklerin öldürülmesi için emir aldıklarını söylemektedirler.”

John AKASS, The Sun Gazetesi Muhabiri

Görgü Tanığı

The Sun gazetesi, 30.9.1974

“Muratağa köyünün Türk sakinleri 16 Ağustos’ta katledilmiştir. Ekserisi, ihtiyar, kadın ve çocuklardan olmuştur. Bunlar, Türk taarruzunun ikinci gününde komşu köylerdeki üniformasız Rumlar tarafından öldürülmüşlerdir. Cesetlerin sadece bir metre gibi az bir derinlikte kalabildiği bu ölüm çukurları kendilerine kazdırılırken öldürülmüşlerdir. Bu asla bir harp olamaz. Bu olsa olsa bir alçaklık olabilir.”

Hans Janitscher

Dünyadaki Sosyal demokrat Partilerinin Bir Merkezi

Kuruluşu Sosyalist Enternasyonal Örgütü Genel Sekreteri

Görgü Tanığı

Sabah Gazetesi, 26.7.1974

“Yunan taraftarı Nikos Sampson’un emrindeki muhafız gücü son hafta içinde iki bini aşkın Makarios taraftarı Kıbrıslı Rum’u darbe sırasındaki çarpışmalarda ve darbeden sonra idam ederek öldürdü.”

(Ekim 1974 Lars Hakanson B.M. Barış Gücü Kıbrıs Temsilcisi)

“Rumların yaptığı Atlılar köyü katliamı”

“Ömrüm boyunca böyle bir facia, böyle bir barbarlıkla karşılaşmadım. Hayatımda böyle şey görmedim. Çok memnunum ki, olayın soruşturması görevi bize verildi. Zira, bütün dünya bu vahşeti Barış Gücü’nün ağzından öğrenmiş olacaktır.”

David LANCASHINGE

AP Ajansı Muhabiri

Görgü Tanığı

The New York Times, 01.08.1974

“Muratağa köyü dışında 20’den fazla Kıbrıslı Türk erkek , kadın ve çocuğun bulunduğu toplu bir mezar açılmıştır. “

“Bu, Kıbrıs’taki harbin bitiminden bu yana tespit edilen siviller karşı en büyük mezalimlerden biridir.”

ABD, CBS Televizyonu Muhabiri

Görgü Tanığı

ABD, CBS Televizyonu, 2.9.1974

“Lefkoşa’da bir çöplükte 88 Kıbrıs Türkü’nün cesedi bulundu. BU cesetlerin Rum ve Yunanlılarca kurşunla delik deşik edilerek öldürülmüş ve öldürülmeden önce tellerle bağlanmış. Kiminin başı gövdeden koparılmış.”

Bild Gazetesi Muhabiri

Görgü Tanığı

Bild Gazetesi, 26.7.1974

“Rumlar Türk köylerine kana susamış caniler gibi baskınlar yaparak sivil halkı feci şekilde öldürdüler.”

Die Zeit Gazetesi Muhabiri

Görgü Tanığı

Bild Gazetesi, 26.7.1974

Almanya’nın Sesi Radyosu, 29.8.1974

“Rum ve Yunanlılar Baf ve Magosa’da Darbe aleyhtarı Rumlara ve Türklere karşı katliama girişmişlerdir.”

Aligis (Rum)

Görgü Tanığı

Almanya'nın Sesi Radyosu, 24.7.1974

“Limasol'daydım bir okula sığınmış 14 Türk vardı. Rum ulusal Muhafızları okulu kuşattılar ve Türkler teslim olunca hepsini teker teker kurşunlayıp öldürdüler.”

UPI, 20 Ağustos 1974

“Her saat yeni hendekler ve sayısız cesetler bulunmaktadır. Bu işe dayanmak zordur.”

The Washington Post, 23 Temmuz 1974

“Leymosun'a yakın bir köye Rumlar tarafından yapılan bir saldırı neticesi 200 kişilik nüfusun 36'sı öldürüldü. Rumlar, Türk ordusu vasıl olmadan önce Türk Köylerinin yerlilerini öldürmek emri aldıklarını söylediler.”

ALMANYA'nın Sesi Radyosu 30 Temmuz 1974

“İnsan aklı Rum katliamını anlayamaz. Magosa bölgesinin etrafındaki köylerde Rum Milli Muhafız askerleri akıl almaz şekilde vahşilik örnekleri gösterisi yaptılar. Türk evlerine girerek merhametsizce kadın ve çocukları kurşun yağmuruna tuttular. Bir Türk'ün boğazını kestiler.”

LONDON TIMES, 22 Temmuz 1974

“Binlerce Türk rehine olarak tutulmaktadırlar. Türk kadınlarının ırzına geçildi ve Türk çocukları yollarda öldürdüler. Leymosun'da Türk tarafı yakıldı, olaylar Kıbrıs Rumları tarafından teyit edildi.”

GİRNE KARŞIYAKA'DAN MUSTAFA İLKAY HARMANCI'NIN

ANILARI

20 Kasım 1973'ten 12.5.1976'ya kadar mücahitlik yaptım. Mücahitliğe 20.11.1973'te Boğaz'da Destek Bölüğü'nde başladım. 19 Temmuz 1974 akşamı Yaman Taburu Doğru Yol Bölüğü'nde görev aldım. Alarm durumu vardı. 20 Temmuz 1974 tarihinde Türk ordusunun müdahale hakkını kullanarak çıkartma yapacağı bildirildi. Saat 03.50 civarında siperlere girip saat 05.20'de çıkartma hareketini beklemeye başladık. Havadan ve denizden çıkartma ve indirme başlamıştı. Koordinatları tespit edilmiş düşman mevziileri saptanmış ve sabah 08.00 raddelerinde önde 2 phantom savaş uçağı gördük. Bizim sanmıştık, bizleri bombaladı. Denizden iki jet uçağı Türkiye'ye doğru onu kovalamaya başladı. Türk helikopterleri Boğaz-Gönyeli arasındaki sahaya komando erlerini indiriyor, diğer uçaklar da paraşütçü atıyor, Rum mevziilerine bomba atıyordu.

20 Temmuz akşamı saat 18.00'de Rumlar sürekli havan mermisi atıyordu. 106 mm'lik havanlarla Yanık Sirt dediğimiz Çam I. Ve Çam II.'den Rumlar Ada Tepe'ye ve Saint Hillarion'a tepelere seri atışlar yapıyorlardı. Bu arada Barış Gücü askerleri de ara yerden çekilmiş fakat mermilerimiz sınırlı olduğu için Rumların bu seri atışlarına fazla karşılık veremiyorduk.

Ağırdağ'ın üstünde dik ve "U" şeklinde olan kayalık bir dağın, bir ucunda Rumlar, ortada Barış Gücü ve öndeki uçta da Kıbrıs Türk Mücahidi, bizler vardık. Rumlar hem uçaksavarlarla hem de havan topları ile mevziilerimizi ve Boğaz bölgesini dövüyorlardı. Boğaz bölgesinden gelen Türk birlikleri yaya olarak saat 20.00'ye kadar bir tabur Türk komando erinin bölgeye gelip yerleştiğini gördüm.

Beylerbeyi köyü yönünden üç komando Rum taburu da Bozdağ ve 101 Evler yönünde sızmış ve saldırıya geçmişti. Onların bu saldırılarını püskürtmek için bir Türk komando taburu 101 Evler civarında atış poligonuna geldi ve taarruz emri beklemeye başladı. Amaçları bir taarruzla Doğruiolu tekrar Rum'dan geri almaktı.

Arka taraftan savunma desteğimiz olmadığı için Yunan komando taburunun oraya girdiğini öğrendim fakat saat 22.00'de yapılan karşı taarruzla Rumları püskürttüler. Oradaki 60 kişilik mücahit ve gönüllü sivilden Doğruiol'da 38 kişi şehit verdik. Kurtulanlar arasında ben de vardım. Belle Pais'ten gelen Rumların 600 civarında olduğunu öğrendim. halen piknik alanı olarak bilinen yöreyi ve sağda Kadifekale Şahinler Tepesi'ni hedef alarak o bölgeden Şato'nun yan kısımlarına ve Doğru Yol'un arka kısımlarından bizim birliğe kadar gelebilmişlerdi. Bozdağ'da yangınlar çıktı. Havan atışlarından ormanlar yandı. Çevre yandığı için panik yaşıyordu.

21 Temmuz 1974 sabahı, Boğaz'a indik, Boğaz'dan gelen birliklerle karşılaştık. "Doğru Yol'un" Rumlar tarafından işgal edildiğini bildirdik.

Bozdağ 101 evler yöresinden gelip de tekrar oraya giden Türkiyeli komandolarca yapılan karşı taarruzla yöre tekrar ele geçirildi. verilen 38 şehitten 5'i Kıbrıs Türk alayındandı. Muhabere birliğine ait olan bu beş Türk muhabere mensubunu Rumlar esir aldı ve derin bir uçuruma atarak öldürdü. Bunların cesetlerini 15 gün sonra kasatura ile göğüslerine haç işareti çizilmiş ve elleri bağlı bir vaziyette bulduk. Aynı şekilde 6 Kıbrıslı mücahidi de kasatura ile haç çizilerek elleri bağlı uçuruma atılarak öldürülmüş bulduk.

Bulundukları yerde sürtünme izleri vardı. Lefkoşa yönünden bakıldığında, sarp ve derin bir uçurumdur. 500 metreye yakın dik derinliği var. Kesinlikle ne inilir

ne de çıkılır. Minareden düşen gibi atılan dibe vurur.

Doğru yolu tekrar ele geçiren Türk askerlerinden öğrendiğime göre Kadifekale'ye giderken dere yataklarında çarpışarak ölen 15-20 kadar Rum cesedi varmış.

Türk Taburu 101 Evler bölgesine gelmeden önce bize telsizle, yapılacak karşı taarruzu bildirdiler. Onlara destek sağlanması ve o yöne doğru ateş açılması istenmişti.

Karanlık bastığı bir ara, Rum havanları da ateş açmakta devam ederken Osman Kıрма adında bir arkadaşımız yaralanmıştı. Onu ve diğerlerini Boğaz hastanesine kaldırırken bölüğün arka kısmından atışlar geliyordu. "Fehmi Çavuş ateş açmayın biz Türk mücahidiziz." Cümlesini duyan Rumlar "Eto Turkus" işte işte Türkler sesi geldi ve bize ateş açmaya devam ettiler Rumların baskınla içimize kadar girdiğini fark edince geri mevziilere çekilip savunmaya başladık. Bu arada Vedat Çavuş Türk komando taburunun bulunduğu atış poligonuna kadar inebilmeyi başardı. Onlara vaziyeti anlattı.

Duruma göre Tabur, şato dediğimiz yer ile 101 Evler arasındaki tepeye mevziilenmiş ve Doğru Yolu karşısına almıştı orada taarruza hazırlığına başlamıştı.

Yeni gelen takviyelerle Doğru Yol kurtarıldı ve çok önemli bir strateji bölge elimize tekrar geçti.

Ben ailemin durumunu öğrenmek için Girne'ye gittim. İkinci Harekat başlayana kadar Çatalköy'ün alt kısmındaki birliklerle işbirliği yapıyordum Oraya gidip geliyordum.

İkinci Harekat başlayınca, öncü birliklerle Esentepe'ye kadar öncü rehberlik görevi yaptım. Alınan esirlerin ilk sorgulaması yapıp Boğaz'daki diğer esirlerin

olduğu yere bırakılırdı.

Rumların en çok kullandıkları silah türleri, 106 mm'lik havan, uçaksavar, otomatik çek silahları idi. Bu silahların tümünü bırakıp kaçtılar ve mücahitler ondan sonra bu modern silahları kullamağa başladı.

Bizim birliğimize ilk ulaşan Bolu Komando taburu idi. Yanık Çam ve Keskin Sirt'ta bulunan Rumların mevziilerini tamamen bunlar ele geçirdi. Bunlara yerli mücahidin de katkısı çoktu. Çünkü destek atışları ile Rum'u meşgul ederek onlar da daha rahat Rum'u temizleyebildi. Bu bölgenin konumu uçak bombardımanına elverişli değildi, alt tarafta Ağırdağ Trük köyü vardı, boşluk alan çekim yaptığı için bombalma yapılamazdı. O nedenle üç kez el değiştirip, taarruz, karşı taarruz yapıldı ve üç defa da orasını kesin alabilmek için kır da yaralı verdik, burada şehit verilmedi. Komandalardan biri savaş sırasında Rum tuzağına düştü, esir alındı ve ağaca bağlandığını gördük. Komutanımız dürbünle durumu görüyordu. Bu bağlı olan Bolulu komando "Geliniz buraya Rum yoktur" diye bağırılmıştı. Komutan durumu dürbünle gördüğü için bu sözlere inanmadı. Yapılan taarruzda orası kurtarılınca, erin gözlerinin oyulmuş, işkence ile öldürülmüş ve hatta cinsel organının kesilerek ağzına tıkanmış olduğunu gördü. Ayrıca tırnaklarının da sökülmüş olduğunu öğrendim. Biz bu arada 101 eve indik. Komutan, bizzat olaya tanık olduğunu Tabur komutanımız Mehmet Macit Bey'e anlatırken bu cesur komutan gözleri yaşlı ağlıyordu. Bu olay onu çok etkilemişti.

Rum'un büyük mevziine gittiğimizde uçaksavara zincirle bağlanmış onaltı yaşlarında bir Rum genci ölü olarak bulundu. Orayı terk etmemesi için bağlanmıştı. Fakat orada vurularak ölü bulundu. Ona teslim ol çağrısı yapılmıştı. Fakat kendisi ölü idi.

Aynı gün, yani 20 Temmuz tarihinde Yavuz Çıkartma plajına yapılan çıkartmayı da görebiliyorduk. Gemiden dört filika indirildiğini gördüm. Kıyıya üç yüz – dört yüz metre kala Rum'un top ateşine tutuldu. Mermilerin düştüğü yerde suların kabardığını görüyorduk. Hiçbir merminin isabet etmediğini ve kıyıya, askerlerin hedeflerine ulaştıklarını gördük. Ateş açınca geriye doğru hafif çekilme oldu. Zefiros Otelinden ateş açıldığını tahmin ediyordum. Az sonra Türk uçakları Zefiros Otelini bombaladı ve yoğun bombalama azaldı. Otelin çatısı çökmüştü. Uçaklar ateş açılan her hedefi tespit edip bombalıyorlardı.

Girne çıkışında bir evin bombalandığını gördüm. Alt kısmına askeri kamyonlar girdiği için bombalandı. Kesinlikle sivil hedeflere bomba atılmadı. Askeri araçlar cephane yüklü olduğu için orası bombalandı ve berhava edildi, cephaneler patladı.

İlk çıkarma gemisi 05.20'de, Türkiye yönünden gelen üç parça idi, biri Girne'nin kuzeyine, diğeri doğusuna, üçüncüsü de içe- ileriye doğru seyrediyordu. Batıdaki en son gemi karşımızdaki plaja filikalarını indiren gemi idi. Çıkarma esnasında dağdan topçu bataryası filikalara top mermisi atıyordu. Dağ yönünden gelen top atışlarının tespiti ve bombalanması uzun zaman almıştı fakat sonuç alındı. Dürbünsüz askerlerin kıyıya çıkışını çıplak gözle görebiliyorduk.

Bir gecikme gözlemlendi, tam karşıda varolan küçük bir birlikten gelen ateşi uçaklar geç tespit etmişti. Girne ile Boğaz yolu üç günde salimen geçilebildi. Alınan yerlere Kıbrıslı mücahitler bırakılıyor ve taarruzlarına, verilen hedeflere doğru devam ediyorlardı. Girne kasabası Türk mücahidinin kontrolüne bırakılmıştı. Şahinler yöresinin birliği bizim bölük Ozan köye konuşlanmaya başladı. Doğru Yol birliği de 101 Evler bölgesine yerleşti. Tabur komutanımız M. Macit Bey Girne

yöresi dahili emniyet ve sorunlarını üstlenmişti. Biz erler, toplanan esirleri Dome Otel'e, Barış Gücü nezaretinde teslim ediyorduk bu esirler, Türk esirlerle Güney'de esir düşenlerle takas edilmişlerdi.

Bella Bais'e ilk giren Bolu komandoları oldu. Bu komandolar, yanarak düşen Boğazi da geri alarak düşmandan temizlemişti.

Savaş başlarken ben destek bölükte havan atış gözcüsü idim. 60 mm'lik havanlarımız vardı fakat elimde 12 havan mermisi vardı. Hedefi bulana kadar bir kaç zayii oluyordu. Rumların pek çok mevziisi vardı. Bunlara karşı koyacak mermimiz yoktu. Piyadelerimiz de, her piyadeye başlangıçtan beri 90 mermi verilmişti. Öncü birlikte gideceğim zaman şehit olan bir Türk askerin G3 silahını bana verdiler.

MEHMET SALİH ÇAĞATAY'IN ANILARI

Larnaka'da yer alan şiddetli çarpışmalar sonucu ilgililer teslim olma koşullarını kabul ettikten sonra Ay-Lazaro meydanında toplanmamız emrolundu.

21.7.1974'te öğle saatlerinde teslim olduk ve Bekirpaşa Lisesi'ne, esir kampına götürüldük. Barış Gücüne teslim olduğumuz için kendimizi güvence altında hissediyorduk. Halbuki bir müddet sonra gelen Yunanlı bir subay elindeki listeye göre karargah personelinden 6 kişiyi sorgulamak üzere istedi. Barış Gücü nezaretinde yapılacağı sorgulamayı hazırlarken terörist cani Kriako Kuppi başkanlığında bir ekibe teslim edildik. Bize refakat edecek Barış Gücü aracını dört lastiğinin havası boşaltılmış ve biz hareket edince Barış Gücü bizi takip edemedi. Bizi Türk

semtinde terk edilmiş bir binaya alıp sorgulamaya başladılar.

Barış gücü izimizi kaybetti. Sorgulama sırasında işkence yapıyordu. En son sorgulanma sırası bana geldiği zaman vampir gibi davranan Kuppi silahı göğsüme dayadı ve “Yeraltındaki gizli hastanemizin yerini öğrenmek istiyordu” var olan tek hastane sinemanın yanındaki bina olduğunu söylemişsem de onu bildiklerini fakat başka olduğuna inandıkları için ısrarla ve tehditle silahı dayayarak tetik vaziyete gelince “silahı indir ve beni dinle” dedim. Silahı indirdi. Kendisi de Larnaka’lı olduğu için, toprak yapısı, iki metre derinlikte tuz gölü ve denizin suyu olduğu ve yer altında bine yapılamayacağını örneklerle izah ettikten sonra güç bela ikna ettim. Yer altı hastanesinin var olduğuna ısrara etmesinin sebebi bu kadar çarpışmalardan sonra yüzlerce ölü ve yaralı olacağı beklentisi idi. O kadar az ölü ve yaralı vermemize bir türlü inanmak istemiyordu.

Sonra buldukları çok az miktarda silahla bu kadar uzun süre savunma yapmamıza direniş göstermemize de akıl erdiremiyorlardı. Sakladığımız silahları, tiplerini, miktarlarını ısrarla ve işkence ile öğrenmek istiyorlardı. Silahları teslim ol şartına göre yollara ve karargaha bıraktığımızı söyledikse de ikna olmuyorlardı. Ev adresimizi öğrenmek istediler. Onu da göstermedim Çünkü aileme işkence yapılacağından korkuyordum. En son Barış Gücü yerimizi tespit etti ve oradan esir kampına götürüldük.

LEFKARA’DAN GÖÇ EDEN SIDIKA MEHMET’İN ANISI

Geçitkale’den ders almayan RMMO 14 temmuz 1974’te Enosis’i

gerçekleştirmek için Makarios hükümetine karşı darbe gerçekleştirdi. Darbenin başına azılı EOKA'cı Nikos Sampson getirildi. Türkiye bu defa da garantörlük hakkını kullanmayacak olsaydı, artık Enosis gerçekleşmiş olurdu ve önlenmesi daha da zorlaşırdı.

Tam zamanında yapılan müdahale ile Kıbrıs Türkü'nün ve harekate katılan kuvvetlerin özverileri ile, şehitleri ile, bugün özgürlüğüne kavuşmuş ve korkusuz işine barkına gidebiliyor.

Geçitkale'den, ikinci bir göçmenlikle kuzeydeki özgür bölgeye geçişimiz hayli zorluklarla olmuşsa da, özgürlüğün sağladığı nimetler, hiçbir şeyle ölçülemez. Anavatana şükranlarımızı beyan eder, şehitlerimizi rahmetle anıyoruz.

20 TEMMUZ'DA RAUF DENKTAŞ'IN RADYO KONUŞMASI

Kıbrıs Türk lideri Sayın Rauf Raif Denktaş, 20 Temmuz sabahı Türk Ordusunun adanın dört bir tarafından çıkarma yaptığı, meşru müdafaa hakkını garantör devlet olarak kullandığı müjdesini radyodan duyurmuştu. On bir yıllık hasret giderilecekti.

Rumların tahrikleri artık cevapsız kalmıyordu. Bu mutlu haberin ardından sevinç ve heyecan göz yaşları arasında çarpışmalar da başlamıştı.

Şafak sökerken Gönyeli-Boğaz arasında gökten uçaklardan atlayan paraşütçülerin yumuşak inişe nasıl geçtiklerini görmenin verdiği haz ve heyecanı unutmak mümkün değildi. Bütün mevziilerden karşılıklı ateş açılıyor, atılan ilk paraşüt kuklaları Rum mevziilerine Haspolat'a yakın yerlere atılıyor ve alttan açılan

ateşle mevzii mazgalları tespit ediliyordu.

RUM RADYOSUNUN HABERLERİ

Rum Radyosu (CBC) Haspolat (Miamilya) bölgesinden açılan ateş sonucu bütün paraşütçüleri yere inmeden vurduklarını heyecanla bildiriyordu. Bunun bir taktik olduğunu bilmediğimiz için bayağı üzüliyordum. Aktarmayı Türkçe'ye çevirirken kalemim acaba doğru mu diye yazmak istemiyordu, yürümüyordu. Meğer gerçek paraşütçüler daha salim yerlere iniyordu. Oraları da havan mermisi ile dövüyorlardı. Ne de olsa gelişigüzel atılan mermiler hedeflerine isabet etmiyordu. Sadece yaz günü kurumuş otları veya arpa ve buğdayları yakıyordu.

Paraşütçüler belirli noktalarda toplanıyor ve koordineli hücumla geçiyordu. Bu arada arka arkaya inip kalkan yüzlerce helikopter komandoları ve cephesini indirip sortilerine devam ediyorlardı. Uçaklar da Rum mevziilerini bombalıyorlardı.

RUM RADYOSU

Şimdi bir Türk uçağı düşürüldü. Üç- beş dakika sonra bir daha Türk uçağı düşürüldü haberlerini tekrarlıyor ve bütün gün onu aşan bir rakam vererek Rum halkının moralini yükseltmeye çalışıyordu. Savaş propagandası yapıyordu. Gerçek o ki bütün savaş boyunca bir uçak düşürüldü, bazıları da mermi yarası alarak dönüştürülen delikler tamir edilip tekrar görevine devam ediyordu.

RUM RADYOSUNUN İLK DOĞRU HABERİ

Girne Karaoğlanoğlu Plajı'nda çıkartma sırasında ölen Albay Karaoğlanoğlu ve arkadaşlarının ölümüyle ilgili olarak radyodan verilen haberin doğruluğunu teyit etmiştik.

Rum Radyosu bu haberin ardından, çıkartmanın başaramadığı ve Türk çıkartma birliklerinin püskürtüldüğü haberini yaymıştı. Bu kısım doğru değildi. Çıkartmanın gecikmeli ve teknik arıza yüzünden geciktiği açıktı. Fakat kısa zamanda teknik arıza giderildi ve çıkartma başarıyla sonuçlandı.

Bütün savaş boyunca verilen radyo haberleri ve anonsları anında Türkçe'ye çevriliyor ve hemen ilgililere iletiliyordu.

ATEŞKES ANTLAŞMASI

Birinci Barış Harekatı başarıyla sonuçlandı. Siyasi çözüm bulunması için Rum Yönetimine fırsat verildi. Her makul öneri reddediliyordu.

Rumlar kendi kuvvetlerini toparlarken bir yandan da kurtarılmamış bölgelerde katliamlarına devam ediyorlardı.

Türk Ordusu Boğaz bölgesinde yaptığı yığınak sonucu, dar bir sahada çok sayıda asker ve cephane toplamıştı. Bu durum, Rumlardan gelecek ani bir saldırıdan çok zayıf verme tehlikesini artırıyordu.

Siyasi çözüm önerileri reddedilince Kıbrıs'ın güneyinde katliamlara son vermek amacıyla 14 Ağustos 1974 tarihinde İkinci Harekat emri verildi.

SONUÇ

Ordu birkaç koldan harekete geçti. Bir kol Lapta- Çamlıbel-Güzelyurt-Lefke yönünde, diğer bir kol, Girne-Çatalköy-Değirmenlik üzerinden beşparmak dağlarını aşarak Karpaz bölgesinde hareketini sürdürdü. Artık bugünkü sınırlar çizilmişti. Bundan böyle Güneyden gelen göçmenlerin iskan, rehabilitasyonu ve siyasi çözüm çabaları başlamıştı.

KAYNAKÇA

AKKURT, Aydın, Türk Mukavemet Teşkilatı 1957-1958 Mücadelesi, Bayrak Matbaacılık
İst.,1999

Bozkurt Gazeteleri

DENKTAŞ, Rauf Raif, Rauf Denktaş'ın Hatıraları, Boğaziçi Yayınları, İst.

Halkın Sesi Gazetesi Arşivi

İSMAİL, Sabahattin, Kıbrıs Türklerinin Siyasi Örgütlenmesi, "Yeni Kıbrıs" Nisan 1985,
Sayfa 15-16

MANİZEDE, Prof.Dr. Derviş, Kıbrıs Dün – Bugün - Yarın

SAYIL, Altay, Kıbrıs Türk Polis Tarihi

SERTER, Dr. Vehbi Zeki, Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi, Lefkoşa

Söz Gazetesi Arşivi

TOLGAY, Ahmet, Şahinler Yılı

Yeşilada Dergisi

GÖRÜŞÜLEN KİŞİLER:

ALİ RIZA, Tahsin

ÇAĞATAY, Mehmet salih

DERVİŞ, Mehmet Kaner

HARMANCI, İlkay

HÜRDOĞAN, Şakir Hüseyin

MEHMET ALİ, Hüseyin

MEHMET, Sıdika

ÖZKANLI, Hasan

SUNALP, Turgut Sami

DİZİN

KİŞİ ADLARI DİZİNİ

- Abdullah Çavuş: 1, 2, 6
Ahmet Mehmet: 13
Akşit, Baha: 12
Ali Hasan: 13
Ali Rıza, Abdullah: 1
Altaylı, Kubilay: 16
Atailer, Tacit: 46, 47
Atatürk :I, 80
Beyoğlu, İsmail: 16
Bocca, Giorgio: 69
Bohani, Mihaliki: 73, 78, 80
Bowker, James:6
Callaghan, James: 89
Çavuş Leach: 49
Denktaş, Rauf Raif: 13, 15, 17, 18, 19,
21, 32, 37, 42, 43, 85, 89
Ecevit, Bülent: 87, 92
Ertan, Mustafa: 16
Filyastidis, İlias: 53
Fineron: 52
Göçmen, Tahsin: 14
Grivas: 45, 46, 47, 67, 86, 87
Güneş, Turan: 89
Haluk Zeki: 14
Hamza Remzi: 39
Harding, Sir John: 10
Hasan Şevket: 72
Hordan, Celal: 17
Hürdoğan, Hüseyin: 58, 60, 75
Hüseyin Mehmet Ali: 79
Janitscher, Hans: 95
Kaner, Derviş Mehmet: 77, 78
Kara Belen Paşa: 19
Karamanlis, Andrea: 72, 73, 76
Kaymak, Faiz: 6, 17
Kiriako: 51
Klerides, Glafkos: 89,92
Köprülü, Fuat: 6, 12
Küçük, Dr. Fazıl: 9, 10, 15, 18, 19, 21,
29, 40, 42
Mağusalı Şemmedi: 32, 33, 34
Makarios: 1, 28, 31, 40, 41, 48, 67, 68,
70, 86, 87, 88
Manyera, Niyazi: 14, 37

Mavros, Yorgo: 89
Mehmet Emin İbrahim: 13
Mehmet Salih: 54
Mehmet Zeka: 49
Menderes, Adnan: 30
Mr Chamberlain: 36
Mr Rice: 37, 38
Mr Willard: 49
Mullahasan, Salim: 46
Müderrisoğlu, Dr. Orhan: 3
Müftü Mehmet Dâna: 27
Nalbantoğlu, Dr.Burhan: 18, 21
Nebi, Nebil: 14
Orhan Bey: 39
Osman Efendi: 77
Osman Hacı Emir Ali: 77
Osman Mehmet: 14
Örek, Osman: 14, 21, 34, 35, 39
Özer Hatay: 26, 27
Özkanlı, Hasan: 51, 52, 53, 56
Pantelidis: 52
Papandreu: 67
Rovyola: 60
Sampson, Nikos: 48, 49, 50, 86, 92, 95
Sıdika Mehmet: 105
Sinclair, Sir George: 39, 40
Sunalp, Turgut Sami: 57, 72, 79
Süleyman, Ümit: 14, 35, 36, 39
Tahsin Ali Rıza: 45, 49
Türk, Derviş Yüce: 83
Ülfet, Ulus: 16
Vali Foot: 15, 28, 31, 39, 41
Vuruşkan, Yarbay Rıza: 20, 42
Weston, John: 10
Widesan: 52
Yanaki, Sotiri: 53
Yorgacis, Polikarpos: 48, 50, 51
Yorgancı, Ali Mustafa: 13
Yorulmaz,Doç.Dr.Bülent: I
Yusuf Ziya: 14
Zeki, Osman: 2
Zorlu, Fatın Rüştü: 18, 30

YER ADLARI DİZİNİ

- Afyon: 87
- Akdeniz: III
- Amerika: 90, 93
- Ankara: 6, 11, 19, 20, 21, 27, 29, 41
- Atina: 11
- Atina: 23
- Ayvasıl: 65
- Baf: 1, 5, 26, 32, 91
- Birleşik Krallık: 62, 63
- Boğaz: 91, 99, 100, 106
- Bozdağ: 100
- Cenevre: 89
- Çamlıbel: 109
- Çatalköy: 101
- Değirmenlik: 109
- Dikelya: III, 84, 85
- Doğruyol: 91, 100, 101
- Gaziköy: 9
- Geçitkale: 61, 74, 75, 76, 77, 78, 81, 82, 84, 105, 106
- Girit: 23
- Girne: 4, 5, 26, 33, 40, 90, 99, 101, 103, 107, 109
- Gönyeli: 91, 99, 106
- Hamitköy: 91
- Haspolat: 106, 107
- İngiltere: 7, 31, 88, 90
- İsmet İnönü Meydanı: 34
- Kalifaca: 54
- Karpaz: 109
- Kıbrıs: I, III, IV, 1, 4, 7, 8, 16, 18, 20, 22, 23, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 36, 41, 42, 52, 56, 69, 71, 81, 82, 86, 87, 88, 90, 92, 93, 98, 99, 100, 107
- Lapta: 91, 109
- Larnaka: 5, 12, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 79, 91
- Lefkara: 55, 57, 60, 72, 76, 77, 78, 79, 82, 83
- Lefke: 91
- Lefkoşa: 2, 3, 4, 8, 9, 11, 12, 26, 45, 47, 49, 54, 56, 60, 63, 64, 66, 68
- Leymosun: 97, 98
- Limasol: 51, 55, 91, 93, 94, 97

Londra: III, IV, 17, 29, 31, 32, 53, 56,

69

Magosa: 3, 5, 10, 11, 12, 13, 26, 93,

96, 98

Muratağa: 94, 95

New York: 88

Pınarbaşı: 91

Pile: 46, 47

Saint Hillarion: 99

Skarino: 84

Tuzla: 54

Türkiye: III, 7, 18, 19, 30, 42, 43, 62,

63, 68, 69, 71, 89, 90, 103

Vasilya: 4, 6, 8, 23

Yunanistan: IV, 22, 31, 41, 50, 59, 62,

63, 88, 92

Zafer Burnu: III

Zürih: III, IV, 17, 56

KURUM VE KURULUŞ ADLARI

DİZİNİ:

Bozkurt Gazetesi: 28, 33

Daily Herald: 64

Daily Telegraph: 66, 68, 69

Enosis: 7, 8, 11, 12, 22, 28, 43, 46, 52,

57, 67, 82, 86

EOKA: I, V, 1, 2, 4, 5, 7, 9, 11, 13, 16,

19, 37, 40, 43, 45, 46, 47, 48, 51, 52,

53, 55, 57, 58, 59, 60, 67, 69, 74, 75,

80, 82, 83, 86

Guardian: 64

Le Figaro: 70

Mahi Gazetesi: 48

Morning Post: 69

Palas Otel: 19

The Daily Express: 64

The Sunday Times: 67

Volkan: 11, 22,

Washington Post: 68, 70, 71, 94